Σ’αυτό το τεύχος...

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
είναι το δίμηνο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Επιμέλεια: Λέανδρος Μπόλαρης
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση:
Παντελής Γαβριηλίδης, Αλέξης Καλέργης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**,
Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: **sak@sek-ist.gr**
μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό στο internet
στη ιστοσελίδα **www.sek-ist.gr/sak.htm**

Αντί... προλόγου

Η Άνοιξη των εργατών

Τίποτα δεν θα είναι ίδιο μετά τη μεγάλη μάχη για το Ασφαλιστικό. Όπως μετά το ασφαλιστικό του Γιαννίτση η απεργία και το συλλαλητήριο που ανάγκασε τον Σημίτη σε υποχώρηση έγινε σταθμός για το εργατικό κίνημα, το ίδιο συμβαίνει και τώρα. Μόνο που αυτή τη φορά δεν υπάρχει σύγκριση.

Οι αγώνες της εργατικής τάξης αυτό το τετράμηνο έφτασαν στο ψηλότερο σημείο σε σχέση με όλα τα προηγούμενα χρόνια. Γι’ αυτό η σύγκριση γίνεται από πολλούς με τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης –και αριθμητικά και ποιοτικά.

Αριθμητικά μέσα σ’αυτό το διάστημα βγήκε σε απεργία σχεδόν όλη η εργατική τάξη. Στις τρεις Πανεργατικές της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ 12Δ, 13 Φ και 19Μ, σε όλες ή τουλάχιστο σε μια, απεργούσαν χώροι ακόμα και ασυνδικάλιστοι που μέχρι τώρα δεν τολμούσαν να το σκεφτούν. Οι στατιστικές έχουν πάψει να μετράνε τις μέρες των απεργιών τα τελευταία χρόνια, αν όμως γινόταν κάτι τέτοιο το αποτέλεσμα θα ήταν το ψηλότερο.

Δεν είναι μόνο αυτό. Η διαφορά με τα προηγούμενα είναι η συμμετοχή σε κάθε χώρο. Τα ποσοστά ξεκινούσαν από το 85% και έφταναν το 100%. Στη ΔΕΗ, στους Δήμους, στην Τράπεζα της Ελλάδος η συμμετοχή έσπασε τα ρεκόρ.

Η διαφορά ήταν ότι σε μια σειρά κλάδους οι απεργίες έγιναν διαρκείας. Οι Πανεργατικές ήταν κορυφές μέσα σε ένα μακρύ απεργιακό κύμα. Ξεκίνησαν τα λεγόμενα «ευγενή» ταμεία, με τους δημοσιογράφους και τους μηχανικούς να απεργούν πριν από την πρώτη Πανεργατική και να συνεχίζουν αμέσως μετά στις 19 Δεκέμβρη. Το Γενάρη, τη σκυτάλη πήραν οι κινητοποιήσεις ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις στα Λιμάνια, στα ΕΛΤΑ, στη ΔΕΗ.

Η δεύτερη Πανεργατική στις 13 Φλεβάρη έμοιαζε με αποκλιμάκωση σε σύγκριση με την προηγούμενη και κάποιοι θεωρούσαν ότι η μάχη για το Ασφαλιστικό έπαιρνε τέλος. Ο Καραμανλής ταλαντεύτηκε για το τι πρέπει να κάνει. Νόμιζε ότι είχε κερδίσει το παιχνίδι διασπώντας το μέτωπο των «ευγενών» ταμείων με υποχωρήσεις κάτω από το τραπέζι, αλλά διαψεύστηκε οικτρά. Οι αποφάσεις στη ΔΕΗ και στους Δήμους για απεργίες διαρκείας από τα τέλη Φλεβάρη έδωσαν τον τόνο και καθόρισαν το κλίμα.

Η απεργία στην Τράπεζα της Ελλάδος έδωσε μεγαλύτερη ώθηση σ’αυτή τη δυναμική που άρχισε πια να έχει την τάση να γενικευτεί με απεργίες στο Μετρό και τον ΗΣΑΠ, στις άλλες Τράπεζες, στα Ασφαλιστικά Ταμεία.

Οι απεργίες στη ΔΕΗ, στους Δήμους και στην Τράπεζα της Ελλάδος ξαναζωντάνεψαν την περιφρούρηση και τις απεργιακές φρουρές, τον έλεγχο του προσωπικού ασφαλείας από το συνδικάτο και όχι την εργοδοσία, την οργάνωση απεργιακών επιτροπών που φροντίζουν για όλα αυτά.

Οι νέοι και οι Γυναίκες

Σ’αυτό το κύμα καθοριστικό ρόλο έπαιξαν οι νέοι και οι γυναίκες. Μέχρι πρόσφατα, το νέο εργατικό κομάτι είτε δεν συμμετείχε καθόλου στις απεργίες, είτε αναζητούσε χωριστές δικές του. Παράδειγμα οι «Καμπαλέρος» με τις μηχανοκίνητες πορείες τους χωριστά από τα συνδικάτα. Όμως η «γενιά των 700 ευρώ» δεν είναι κάποιο παράξενο φρούτο έξω από την υπόλοιπη εργατική τάξη και δεν αποκτάει συλλογικότητα μέσα

19 Μάρτη: το μπλοκ της ΔΕΗ διαδηλώνει στο κεφάλι της πανεργατικής

από τους bloggers και το ίντερνετ. Πιο σωστή είναι η περιγραφή ότι πρόκειται για τη γενιά της Γένοβας και του Αρθρου 16 και αυτό δεν αφορά μόνο τους φοιτητές αλλά και τους νέους εργάτες και εργάτριες.

Η αλήθεια είναι ότι αυτό που εμποδίζει τη συμμετοχή τους είναι η αλλοτρίωση που αισθάνονται άντρες και γυναίκες σε σχέση με το πώς λειτουργούν τα συνδικάτα. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία απωθεί όλο αυτό τον κόσμο από τη ζωή των συνδικάτων. Δεν εμπνέει μια λειτουργία που μέσα στο χρόνο μπορεί να σημαίνει μια συνέλευση και εκλογές, εκεί όπου ακόμα κι αυτά δεν έχουν γίνει κάθε δυο ή τρία χρόνια. Η εικόνα δεν βελτιώνεται με το κάλεσμα μιας 24ωρης απεργίας μέσα στο χρόνο άντε στο εξάμηνο. Μέχρι τώρα, η μόνη 24ωρη απεργία που ήταν διαφορετική ήταν στις 14 Δεκέμβρη του 2005, όταν κάτω από την επίδραση της απεργίας στις Τράπεζες εκείνο το καλοκαίρι και ενός δυναμικού συλλαλητήριου στη ΔΕΘ, η ΓΣΕΕ κάλεσε πανελλαδικά στην Αθήνα κατέβασε κόσμο με τρένα από τη Θεσσαλονίκη και κινητοποίησε το Λεκανοπέδιο με επιτροπές και εκδηλώσεις στους γύρω Δήμους.

Ηταν μια αναλαμπή, ή πιο σωστά ένας προπομπός του σημερινού κινήματος. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες, όμως, την είχαν φοβηθεί και γύρισαν στη ρουτίνα της «ομαλότητας».

Μέσα στη σημερινή μάχη, αυτή η ρουτίνα έσπασε κάτω από την ανάγκη να οργανωθεί η απεργία διαρκείας και την αναταραχή σε όλους τους χώρους από τη μακρόσυρτη σύγκρουση τόσων μηνών. Η συμμετοχή του νέου κοματιού και των γυναικών απογειώθηκε και αποδείχθηκε καθοριστική. Η εξήγηση ότι αυτό έγινε επειδή το νομοσχέδιο της Πετραλιά χτυπάει ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους δεν είναι αρκετή. Η ένταση, η διάρκεια και η ορμή αυτού του απεργιακού κινήματος έδωσε την έμπνευση και τη δυνατότητα να ξαναμπούνε παλιά και νέα κομάτια και να το οργανώσουν.

Οι ηγεσίες είχαν απομακρύνει και τους μεν και τους δε από τα συνδικάτα, όχι μόνο με τις γραφειοκρατικές λειτουργίες αλλά και με την πολιτική τους. Χάρισαν τη μάχη των συμβασιούχων σε δικηγόρους στυλ Νικολετσόπουλου και άφησαν κόσμο έκθετο σε αλισβερίσια στυλ Τσέκου, ενώ παράλληλα ξηλώνονταν οι κατακτήσεις που είχαν κερδίσει οι γυναίκες πριν 20 χρόνια. Η σημερινή εισβολή των γυναικών και των νέων στις απεργίες ανοίγει μια νέα δυναμική για να αλλάξουν όλα αυτά, αλλά αυτό θα είναι μάχη.

Η συνέχεια

Οι απεργίες έκλεισαν στο ψηλότερο σημείο της κλιμάκωσης τους. Στη ΔΕΗ η απόφαση ήταν κοινή από ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ αλλά και ΣΥΝ και ΚΚΕ. Στους Δήμους πάλι συναίνεσαν στο κλείσιμο όλες οι παρατάξεις με μικρή διαφοροποίηση του ΚΚΕ που πρότεινε 48ωρη παράταση της απεργίας και Γενικές Συνελεύσεις. Η κυβέρνηση έβγαλε ένα μεγάλο στεναγμό ανακούφισης. Το κλείσιμο των απεργιών δεν καλύπτεται με συμβολικές κινήσεις αντιπολίτευσης όπως η πρόταση για Δημοψήφισμα ή η πρόταση μομφής ενάντια στην κυβέρνηση. Όταν χάρη στις απεργίες έχουμε φτάσει το 80% να δηλώνει στις δημοσκοπήσεις ότι θέλει να αποσυρθεί το νομο-

19 Μάρτη: Ο γερανός του Δήμου Νίκαιας μπροστά στα μπλοκ της ΠΟΕ-ΟΤΑ

σχέδιο για το Ασφαλιστικό, οι 200 ή 300 χιλιάδες υπογραφές δεν βάζουν μεγαλύτερη πολιτική πίεση στην κυβέρνηση.

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη πίεση από τις απεργίες. Το κλείσιμο δεν ήταν μονόδρομος, αντίθετα η συνέχεια μπορούσε και μπορεί να συνδιαστεί με τη διεύρυνση των μετώπων. Μέσα στους τελευταίους δυο μήνες άνοιξε η προοπτική να βγούνε και απεργίες για αυξήσεις. Υπήρξε η πρόταση από τη ΔΟΕ προς τους Δάσκαλους και Καθηγητές να ξεκινήσουν από τις 3 Μάρτη πενθήμερες επαναλαμβανόμενες απεργίες με αίτημα για αυξήσεις. Η πρόταση αυτή αντιμετωπίστηκε αρνητικά όχι μόνο από τη ΔΑΚΕ αλλά και από παρατάξεις της αριστερας ακόμα και της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Με τη λογική της «συγκέντρωσης δυνάμεων στο μέτωπο του ασφαλιστικού» άφησαν τα περιθώρια στην κυβέρνηση να ξεγλιστράει. Το αποτέλεσμα είναι η ΕΓΣΣΕ που υπόγραψε η ΓΣΕΕ με τον ΣΕΒ για τον ιδιωτικό τομέα με αύξηση 12,5% για τη διετία 2008-09. Ποσοστό που απέχει από εκεί που ξεκίνησε ο ΣΕΒ και με αυτή την έννοια δείχνει τον τρόμο τους για ένα δεύτερο μέτωπο, αλλά που απέχει ακόμα περισσότερο από τις ανάγκες των εργαζόμενων μπροστά στον πληθωρισμό που απογειώνεται.

Δεν ήταν ούτε είναι η στιγμή για κλείσιμο των απεργιών ούτε για το ασφαλιστικό ούτε για τις αυξήσεις. Ιδιαίτερα καθώς ο Αλογοσκούφης βρίσκει πεδίο να αρχίσει να παίζει με τα επιδόματα την ίδια ώρα που ετοιμάζει το ασφαλιστικό για τους δημόσιους υπάλληλους. Το βάρος πέφτει στην Αριστερά και στους αγωνιστές της βάσης να προωθούν τη σύνδεση των μετώπων αντί να υποκύπτουν στον ψεύτικο ρεαλισμό των συνδικαλιστικών ηγεσιών.

Τα ίδια ισχύουν και για το μέτωπο των ιδιωτικοποιήσεων. Ο ΟΤΕ απεργεί ενάντια στην εισβολή της Ντόιτσε Τέλεκομ, το ίδιο τα λιμάνια και από κοντά όλες οι άλλες ΔΕΚΟ. Η κυβέρνηση πάγωσε το μέτωπο της Ολυμπιακής μετά τη μεγαλειώδη συμμετοχή των εργαζόμενων στην πρώτη Πανεργατική στις 12 Δεκέμβρη. Δεν έχουμε κανένα λόγο να της δίνουμε περιθώρια σαλαμοποίησης. Αντίθετα μπορούμε να συνδιάσουμε τις μάχες ενάντια στις 73 υπουργικές αποφάσεις που απαιτεί η υλοποίηση των σχεδίων Πετραλιά στο ασφαλιστικό με τις μάχες των ιδιωτικοποιήσεων και τις μάχες των αυξήσεων στο δημόσιο και στις κλαδικές συμβάσεις.

Όλα αυτά είναι μπροστά μας και η εμπειρία έδειξε ότι χρειάζεται το μαχητικό κομάτι της βάσης να λειτουργήσει οργανωμένα. Εκανε διαφορά στο χώρο του Τύπου και των ΜΜΕ η παρουσία της κίνησης των Financial Crimes. Εκανε διαφορά στην Ιντρακόμ η Πρωτοβουλία Γένοβα, η απεργιακή επιτροπή στη ΔΕΗ του Ρουφ, η ομάδα του Μετρό στα Σεπόλια, ο κόσμος που οργάνωσε στα γκαράζ των Δήμων στον Πειραιά, στο Περιστέρι, στον Αγιο Δημήτριο, στη Νέα Σμύρνη.

Παντού υπάρχουν παραδείγματα από τη δράση ενός τέτοιου κοματιού που στήριξε την επιτυχία του απεργιακού κύματος του τελευταίου τετράμηνου. Όταν μπαίνει σε κίνηση το μεγάλο γρανάζι των εκατομμυρίων απεργών της εργατικής τάξης, παίζει κρίσιμο ρόλο το «μικρό» γρανάζι μιας μαχητικής μειοψηφίας που οργανώνει κάθε βήμα, βάζει πίεση στις ηγεσίες και αντιστέκεται στις υποχωρήσεις.

Δεν πρόκειται για τη δημιουργία κάποιας νέας παράταξης. Αντίθετα, τέτοιες πρωτοβουλίες της βάσης σπάνε τα στεγανά των παρατάξεων που είναι οργανωμένες σαν εκλογικοί μηχανισμοί μέσα στα συνδικάτα. Αγωνιστές από όλο το φάσμα της αριστεράς ενώνονται σε τέτοιες κινήσεις γιατί συσπειρώνονται με βάση το δυνάμωμα και την οργάνωση του αγώνα στο χώρο τους, το άπλωμα και τον συντονισμό της δράσης σε όλους τους χώρους και όχι με ιδεολογικά κριτήρια. Δεν είναι συσπειρώσεις επαναστατών, έστω κι αν οι επαναστάτες έχουν χρέος να βρίσκονται εκεί και να στηρίζουν αυτή την προσπάθεια με όλες τους τις δυνάμεις.

Αυτό έκανε και κάνει η Εργατική Αλληλεγγύη. Γι'αυτό και παίρνει την πρωτοβουλία να συγκαλέσει μια εργατική σύσκεψη στις 20 Απρίλη. Όχι για να υποκαταστήσει αυτό το πλούσιο δίκτυο αγωνιστών της βάσης, αλλά για να βοηθήσει να συζητηθούν οι εμπειρίες και να απογειωθούν οι προσπάθειες οργάνωσης των δικών τους σχημάτων και εντύπων που τόσο χρειαζόμαστε όλοι για τη συνέχεια αυτού του νέου εργατικού κινήματος.

Αντιπολεμικό Συλλαλητήριο 22Μ

Με κιντηποιήσεις που έκαναν το γύρο του κόσμου από τις 15 ως τις 22 Μάρτη, το αντιπολεμικό κίνημα «υποδέχθηκε» τη μαύρη επέτειο των 5 χρόνων από την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ. Στο Λονδίνο, στο Λος Αντζελες, στη Βαρσοβία, στο Μόντρεαλ, στην Ισταμπούλ, στο Σίδνεϊ, στην Πράγα έγιναν μεγάλες διαδηλώσεις.

Στην Αθήνα το συλλαλητήριο στο Σύνταγμα στις 22Μ συνδίασε και μια άλλη επέτειο, τα 9 χρόνια από την επίθεση του ΝΑΤΟ στη Σερβία. Το σύνθημα «Εξω το ΝΑΤΟ από τα Βαλκάνια» ένωσε περίπου 5000 διαδηλωτές που βάδισαν στην αμερικάνικη πρεσβεία. Είχε προηγηθεί συναυλία με τη Λαϊκή Ορχήστρα Μίκης Θεοδωράκης και σύντομες ομιλίες από εκπροσώπους της ΓΣΕΕ, της ΟΛΜΕ και της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο. Κεντρικοί ομιλητές ήταν ο Σαμπάχ Τζαουάντ που μετέφερε το μήνυμα του Συνδικάτου Εργατων Πετρελαίου του Ιράκ και ο Βλαντιμίρ Κορίκα από τους αντιπολεμικούς φοιτητές στο Βελιγράδι. Ο Ναΐμ Ελγαντούρ θύμισε στους συγκεντρωμένους την ηρωική αντίσταση των Παλαιστίνιων στη Γάζα το τελευταίο διάστημα.

Η συνεχιζόμενη σημασία του αντιπολεμικού κινήματος φάνηκε αμέσως μετά, με την εξέγερση που ξέσπασε στο Ιράκ ενάντια στην εισβολή των κατοχικών στρατευμάτων στη Βασόρα. Ενώ η Ντόρα Μπακογιάννη παζαρεύει στο ΝΑΤΟ την ελληνική εμπλοκή στα προτεκτοράτα των Βαλκανίων και στην κατοχή του Αφγανιστάν, η δική μας θέση είναι στο πλευρό όσων αγωνίζονται να απαλλαγούν από την ιμπεριαλιστική παρουσία, από τη Μιτρόβιτσα ως την Καμπούλ.

Το πιο μεγάλο απεργιακό κύμα

Η Λένα Βερδέ παρουσιάζει το υπόβαθρο των απεργιών και τα προχωρήματα στις ιδέες των απεργών

Κανείς δε θα μπορούσε να πιστέψει τον περασμένο Σεπτέμβρη όταν η κυβέρνηση Καραμανλή έβγαινε από τις βουλευτικές εκλογές με ανανεωμένη "λαϊκή εντολή", ότι έξι μήνες μετά η "μεταρρύθμιση" στο ασφαλιστικό θα απειλούσε να τη συντρίψει. Ακόμα και μετά την πρώτη πανεργατική έκρηξη στις 12 Δεκέμβρη που έδειξε τη μαζική αντίθεση των εργαζομένων και έδιωξε το Μαγγίνα, το ενδεχόμενο να ακολουθήσει ο πιο "καυτός" απεργιακός Μάρτης των τελευταίων χρόνων έμοιαζε αδύνατο. Πώς γίνεται αλήθεια από εκείνη την Πανεργατική, που δεν βρήκε συνέχεια από τα συνδικάτα παρά μόνο δυο μήνες αργότερα στις 13 Φλεβάρη, να φτάνουμε η Γενική Απεργία στις 19 Μάρτη να γίνεται μέσα σε θύελλα απεργιών και μάλιστα διαρκείας;

Οι απεργοί στις τράπεζες, στη ΔΕΗ, στα λιμάνια, στους δήμους που ηγήθηκαν της σημερινής -πρωτόγνωρης για πολλούς από εμάς- εργατικής αντεπίθεσης φώναζαν στις 19 Μάρτη ότι "το ποτάμι πίσω δεν γυρνά". Από σύνθημα των φοιτητικών καταλήψεων την περασμένη χρονιά κόντρα στην αναθεώρηση του Αρθρου 16 και το νόμο πλαίσιο έγινε σύνθημα των απεργών που το συμπλήρωσαν ως εξής "τον αγώνα μου θα συνεχίσω, μέχρι να νικήσω, με το τσαμπουκά!". Είναι αυτός ο "τσαμπουκάς" που ανακτούν τα πιο δυνατά κομμάτια της εργατικής τάξης που κάνει όλη τη διαφορά.

Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι οι εργαζόμενοι της ΔΕΗ. Η αρχή έγινε στις 12 Δεκέμβρη με τους εναερίτες να κουκουλώνουν τις κάμερες που ενεργοποίησε η ΝΔ για να χαφιεδίσει την απεργιακή συγκέντρωση. Μια "συμβολική" κίνηση εξελίχτηκε σε πολιτική σύγκρουση όταν η κυβέρνηση προσπάθησε να προβοκάρει την Ομοσπονδία τους στέλνοντας τα ΜΑΤ έξω από τα γραφεία της για να συλλάβει τους "υπεύθυνους" για την "καταστροφή δημόσιας περιουσίας".

Τα σημάδια της ριζοσπαστικοποίησης έγιναν πιο συγκεκριμένα με τη μάχη για να μην περάσουν τα "μνημόνια" συνεργασίας του ΔΣ της ΔΕΗ με την πολυεθνική RWE και τη Χαλυβουργική, συμφωνίες που άνοιγαν το δρόμο στην πλήρη ιδιωτικοποίηση. Στις 2 Φλεβάρη εκατοντάδες εργαζόμενοι συγκεντρώθηκαν στο κεντρικό κτίριο της Διοίκησης στην Χαλκοκονδύλη, έσπασαν τον κλοιό των ΜΑΤ και ακύρωσαν την έγκριση της συμφωνίας. Δεν ήταν βέβαια η πρώτη φορά που η ΓΕΝΟΠ καλούσε συγκέντρωση ενάντια σε συνεδρίαση της Διοίκησης. Ομως τώρα οι εργαζόμενοι ήταν αποφασισμένοι να τα βάλουν με τα ακριβοπληρωμένα στελέχη της επιχείρησης όπως ο Αθανασόπουλος και να σταματήσουν το ξεπούλημα. Η τελευταία προσπάθεια της Διοίκησης να επικυρώσει τη συμφωνία, έληξε με κατάληψη των γραφείων της.

Η δυναμική αυτών των κινητοποιήσεων, που έφερε ακόμα και εργάτες από τις μεγαλύτερες μονάδες -τη Πτολεμαϊδα, το Βόλο, τη Μεγαλόπολη και αλλού- στην Αθήνα για να συμμετάσχουν στις συγκεντρώσεις, άνοιξε το δρόμο για την απεργία διαρκείας. Η οργή που έκφρασε η βάση έδειξε ότι η μάχη ενάντια στο ασφαλιστικό της Πετραλιά που συνδεόταν άμεσα με την ιδιωτικοποίηση, δεν μπορούσε να μείνει σε συμβολικό επίπεδο μιας 24ωρης ή 48ωρης από τη ΓΕΝΟΠ.

Η συμμετοχή στην 4ήμερη απεργία που ξεκίνησε στις 3 Μάρτη ξεπέρασε κάθε φαντασία. Ακόμα και σε κομμάτια που είχαν χρόνια να βγουν στο δρόμο. Η πλειοψηφία των απεργών στις συγκεντρώσεις παραδεχόταν ότι "ποτέ δεν έχει ξαναϋπάρξει τόσο μεγάλη συμμετοχή". Οι μορφές δράσεις ήταν κι αυτές πρωτόγνωρες. Πρώτη φορά έγιναν τόσες πολλές και καλά οργανωμένες καθημερινές περιφρουρήσεις. Πρώτη φορά οι εργάτες αλυσοδέθηκαν σε πύλη, όπως έγινε στο Ρουφ, για να δείξουν ότι μόνο από πάνω τους θα περάσει η κυβέρνηση. Πρώτη φορά έγιναν περιφρουρήσεις γυναικών όπως αυτή που οργάνωσαν οι εργαζόμενες στην Μυλλέρου. Ποτέ ξανά η αντίσταση στην κυβερνητική προπαγάνδα για τους "αναίσθητους προς το κοινωνικό σύνολο εργαζόμενους που κατεβάζουν τους διακόπτες" δεν ήταν τόσο μεγάλη.

Οι απεργίες διαρκείας στη ΔΕΗ ενάντια στη λιτότητα, τις επιθέσεις στο ασφαλιστικό και την ιδιωτικοποίηση έχουν παρελθόν που κανένας δεν μπορεί να σβήσει από τις μνήμες των εργαζόμενων. Το '87 οι εργάτες της ΔΕΗ πρωτοστάτησαν στις απεργίες που έσπασαν το πρώτο κύμα λιτότητας του ΠΑΣΟΚ με τον Σημίτη υπουργό Οικονομικών. Το '90-'93 βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της κόντρας με την ασφαλιστική επίθεση της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Το ίδιο διάστημα, με πρωταγωνιστές τους τεχνικούς της ΕΤΕ ΔΕΗ, σταμάτησαν την ιδιωτικοποίηση που προσπάθησε να περάσει ο Μητσοτάκης, ξεπουλώντας σε ιδιώτες ("τους πρωθυπουργικούς φίλους" όπως ονομάστηκαν) μονάδες παραγωγής στο Λαύριο και αλλού. Το σύνθημα "εμείς δεν πουλάμε" ανήκει σε εκείνη την φοβερή περίοδο.

Το μεγαλύτερο κομμάτι των εργαζόμενων της ΔΕΗ έχει ζήσει αυτές τις μάχες και ξέρει ότι απεργία που σέβεται τον εαυτό της και βάζει στόχο τη νίκη, σημαίνει κλιμάκωση με διαρκείας, σημαίνει σύγκρουση μέχρι τελικής πτώσεως, σημαίνει πολιτικοποίηση της μάχης μέχρι το σύνθημα "Να πέσει η κυβέρνηση". Η σημερινή απεργία μόνο με αυτούς τους αγώνες μπορεί να συγκριθεί σε μαζικότητα και μαχητικότητα.

Εχει τη ρίζα της, όμως, μόνο στα "αντιδεξια" αισθήματα αυτού του κόσμου; Είναι τα "απωθημένα" που έχουν παραδοσιακά οι εργάτες με τη δεξιά; Θα μπορούσε, αν δεν ήταν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ τα προηγούμενα χρόνια αυτές που έκαναν ό,τι περνούσε από το χέρι τους για να ξεφορτωθούν το μαχητικό συνδικαλισμό όχι μόνο στη ΔΕΗ αλλά σε όλες τις ΔΕΚΟ. Αν δεν ήταν οι κυβερνήσεις Σημίτη αυτές που δούλεψαν με όλα τα μέσα για να πείσουν ότι τα "μονοπώλια" ανήκουν στο παρελθόν, ότι η αγορά και ο "υγιής ανταγωνισμός" είναι το μέλλον για τις ΔΕΚΟ. Αν δεν ήταν ο νόμος του Βενιζέλου το 1999 για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και τη μετοχοποίηση της ΔΕΗ που άνοιξε το δρόμο στον κάθε Αθανασόπουλο να προσφέρει απλόχερα τα φιλέτα της ενέργειας στις ιδιωτικές

Απεργοί της ΔΕΗ από τον Βόλο στο συλλαλητήριο στην Αθήνα στις 12 Μάρτη

εταιρίες.

Η σημερινή απεργία είναι σύγκρουση και με αυτές τις επιθέσεις που μόνο αρνητικά αποτελέσματα είχαν για τους εργαζόμενους. Σήμαναν μείωση προσωπικού από τους 33.000 στους 24.000 σήμερα. Σήμαναν λιτότητα στους μισθούς όπως και σε όλους τους εργαζόμενους. Εφεραν έκρηξη της εργολαβίας με δεκάδες υπηρεσίες -ιδιαίτερα στο τεχνικό τομέα- να παραδίδονται σε εργολάβους που απασχολούν ανειδίκευτο και με ελαστικές σχέσεις εργασίας προσωπικό. Το τελευταίο είχε ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση των εργατικών ατυχημάτων και τεράστια προβλήματα στο δίκτυο.

Αυτές οι εμπειρίες είναι που σπρώχνουν σήμερα τους εργαζόμενους να φωνάζουν ότι "το ποτάμι πίσω δεν γυρνά". Η ανακωχή που πέτυχαν τα προηγούμενα χρόνια οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ σε συνεργασία με τις ηγεσίες του συνδικάτου, έχει οριστικά τελειώσει.

Το έδειξε πάνω απ'όλα η οργάνωση της απεργίας. Η βάση έπαιρνε τις αποφάσεις της ΓΕΝΟΠ για συνέχεια και τις υλοποιούσε. Στο Ρουφ οι εργαζόμενοι που αλυσοδέθηκαν στην πύλη, δεν άφησαν μετά στην τύχη της την επιτυχία της απεργίας. Περιφρουρούσαν καθημερινά το χώρο εμποδίζοντας να στηθεί οποιοσδήποτε απεργοσπαστικός μηχανισμός. Εξασφάλισαν έτσι ότι ακόμα και το προσωπικό ασφαλείας ήταν απεργοί που κάθονταν απ'έξω και μόνο αν προέκυπτε κάποιο πρόβλημα, έμπαιναν μέσα για να το διορθώσουν και να βγουν και πάλι έξω.

Το ίδιο γινόταν στο Κερατσίνι και σε πολλούς ακόμα χώρους-κλειδιά για την πορεία του αγώνα. Στην Πτολεμαΐδα γίνονταν ολονύκτιες περιφρουρήσεις με τους απεργούς να ανάβουν φωτιές, να χορεύουν και να τραγουδούν για τη νίκη της απεργίας. Ακόμα και στη Χαλκοκονδύλη, στο άντρο της Διοίκησης, η συμμετοχή ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Ούτε μια ημέρα δεν προέκυψαν τα γνωστά επεισόδια ανάμεσα σε απεργούς και δήθεν «εξαγριωμένους εργαζόμενους που θέλουν να πάνε στη δουλειά τους και δεν μπορούν». Οσο κλιμακωνόταν ο αγώνας, τόσο η βάση έμπαινε μπροστά για να εξασφαλίσει την επιτυχία του.

Στο ίδιο μήκος κύματος "εκπέμπουν" οι εργαζόμενοι στα λιμάνια, στους δήμους, στις τράπεζες και σε όλους τους χώρους που με την απεργιακή δράση τους σημάδεψαν τους μήνες από τις 12 Δεκέμβρη μέχρι τις 19 Μάρτη.

Οι λιμενεργάτες έχουν δώσει σκληρές μάχες τα προηγούμενα χρόνια. Το 1999 η ΟΜΥΛΕ έκλεισε και τα 40 λιμάνια της χώρας ενάντια στην ιδιωτικοποίηση που άνοιξε ο Σημίτης. Το καλοκαίρι του 2005 οι λιμενεργάτες του ΟΛΠ κατέβηκαν σε πολυήμερη απεργία διαρκείας ενάντια στην πρόσληψη συμβασιούχων που στόχο είχε το χτύπημα των σχέσεων εργασίας. Τα Χριστούγεννα του 2006 ο ΟΛΠ και ο ΟΛΘ ακινητοποιήθηκαν για ένα μήνα όταν η κυβέρνηση Καραμανλή έβαλε μπροστά την ιδιωτικοποίηση, απεργία που την ανάγκασε να τα μαζέψει. Γι'αυτό και σήμερα η νέα προσπάθεια ξεπουλήματος έχει μέχρι στιγμής την ίδια τύχη.

Η απεργία διαρκείας των εργαζόμενων στην Τράπεζα της Ελλάδος επιβεβαίωσε με τη σειρά της την αλλαγή στις ιδέες και τη δράση. Οχι μόνο γιατί οι καθημερινές περιφρουρήσεις στο κεντρικό κτίριο στην Πανεπιστημίου και μάλιστα κύρια από γυναίκες, δεν είναι και η πιο συνηθισμένη εικόνα για την κεντρική τράπεζα. Οχι μόνο γιατί ήταν το μοναδικό κομμάτι εργαζόμενων που συνέχισε τον αγώνα και μετά τις 19 Μάρτη και δεν άφησε την ηγεσία του στο Σύλλογο να αναστείλει τις κινητοποιήσεις. Αλλά και γιατί κλείνοντας τις πρώτες μέρες το Χρηματιστήριο και μπλοκάροντας τους λογαριασμούς του κράτους, υπενθύμισαν στην κυβέρνηση ποιος έχει τη δύναμη να κινεί ολόκληρο το σύστημα.

Είναι η πρώτη φορά που τόσοι κλάδοι βγήκαν ταυτόχρονα με αγώνα διαρκείας. Ακόμα και το '90-'93, ποτέ το απεργιακό κίνημα δεν έφτασε σε σημείο να προκαλέσει τόσο πανικό στην κυβέρνηση, κατεβάζοντας τους διακόπτες στη μισή χώρα, γεμίζοντάς τη ολόκληρη με σκουπίδια, παραλύοντας τα λιμάνια την ίδια στιγμή που κλείνει το χρηματιστήριο και απειλεί να αφήσει την αγορά χωρίς ρευστό.

Ακόμα και οι εργαζόμενοι στα λεγόμενα «ευγενή» ταμεία ανέτρεψαν τους υπολογισμούς της κυβέρνησης. Καραμανλής και Πετραλιά θεωρούσαν δεδομένο ότι όχι μόνο θα καταφέρουν με την προπαγάνδα τους να τους απομονώσουν αλλά και ότι η αντίσταση από τη μεριά τους θα είναι ανύπαρκτη. Οι «βολεμένοι» δημοσιογράφοι, όμως, ήταν αυτοί που έκαναν την αρχή για όλους, φτάνοντας σήμερα στο σημείο να πολιορκούν το Σόμπολο και την πλειοψηφία του ΔΣ της ΕΣΗΕΑ και να μην τους αφήνουν να προχωρήσουν τους συμβιβασμούς τους.

Οι μηχανικοί και οι δικηγόροι, κλάδοι που για χρόνια είχαν να βγουν στο πεζοδρόμιο, ανακάλυψαν ξανά τη δύναμη της απεργίας και της συλλογικής δράσης. Ολα τα κομμάτια, από τους εργαζόμενους στα ασφαλιστικά ταμεία και τα υπουργεία μέχρι τους εργαζόμενους στο ΜΕΤΡΟ και τον ΗΣΑΠ, ζωντάνεψαν όλους τους «ξεχασμένους» τρόπους που οργανώνεται η βάση σε έναν αγώνα: τη δημιουργία του πανό του συλλόγου ή του σωματείου, την περιφρούρηση, την οργάνωση της συμμετοχής και του μπλοκ στη διαδήλωση, την δημιουργία νέων κινηματικών συνθημάτων.

Αυτή η ριζοσπαστικοποίηση δεν θα σταματήσει ούτε με τη ψήφιση του ασφαλιστικού νομοσχεδίου, ούτε με τη λήξη των απεργιών από τα πάνω. Η κυβέρνηση έχει πολλά μέτωπα στα οποία πρέπει να προχωρήσει. Θα χρειαστεί να βάλει σε εφαρμογή το ασφαλιστικό σε κάθε κλάδο ενώ ταυτόχρονα θα έχει να περάσει τις ιδιωτικοποιήσεις στη ΔΕΗ, τις τράπεζες, τα λιμάνια, τα ΕΛΤΑ, τον ΟΤΕ και αλλού. Η εργατική έκρηξη του τελευταίου διαστήματος δείχνει ότι αυτό θα είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση. Το προχώρημα στις ιδέες των εργαζόμενων, η αμφισβήτηση για τις επιλογές του συστήματος και η αυτοπεποίθηση ότι οι αγώνες έχουν τη δύναμη να νικούν, επιβεβαίωσαν μέσα σε μόλις τρεις μήνες, από τις 12 Δεκέμβρη μέχρι τις 19 Μάρτη, ότι ζούμε σε μια νέα Μεταπολίτευση. Αυτή είναι η ελπίδα για να γίνει η ζωή της κυβέρνησης ακόμα πιο δύσκολη και πιο σύντομη.

Η απεργιακή 8 Μάρτη των Γυναικών

Η Κατερίνα Θωίδου εξηγεί γιατί το απεργιακό κύμα για το Ασφαλιστικό είχε τις γυναίκες στην πρώτη γραμμή

Για πρώτη φορά μετά από πάρα πολλά χρόνια η επέτειος της ημέρας της γυναίκας, γιορτάστηκε όπως ακριβώς της αρμόζει: Στο δρόμο...

Η 8 Μάρτη καθιερώθηκε πριν από έναν αιώνα ως διεθνής ημέρα της γυναίκας, για να θυμίζει κάθε χρόνο σε όλες τις εργαζόμενες γυναίκες του κόσμου ότι ο τρόπος για να αλλάξουν τη ζωή τους είναι οι αγώνες, η συλλογική πάλη μέσα από τα συνδικάτα, οι απεργίες και η σύγκρουση με τα αφεντικά και την κυρίαρχη τάξη.

Στις 8 Μάρτη του 1857 έγινε η πρώτη μεγάλη απεργία γυναικών στη Νέα Υόρκη με αίτημα αυξήσεις, αξιοπρεπείς μισθούς και συνθήκες εργασίας. Η 8 Μάρτη 2008 ήταν η πιο ζωντανή επέτειος αυτής της ημέρας. Εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή του αγώνα ενάντια στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο της κυβέρνησης, που βάζει ταφόπλακα στα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των γυναικών. Η φετινή Ανοιξη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η Ανοιξη ενός νέου κινήματος γυναικών, που είναι αποφασισμένο να φτάσει μέχρι το τέλος, να πετάξει το ασφαλιστικό στα σκουπίδια και να διεκδικήσει όλα όσα οι κυβερνήσεις έχουν κλέψει από τις γυναίκες τις τελευταίες δεκαετίες.

Τη Δευτέρα 3 Μάρτη, ήταν η πρώτη ημέρα της απεργίας διαρκείας που ξεκινούσαν οι εργαζόμενοι της ΔΕΗ ενάντια στη διάλυση του ασφαλιστικού τους φορέα και τη μεταφορά του στο ΙΚΑ. Ηταν μία συγκλονιστική ημέρα που αποδείκνυε για άλλη μία φορά ποια είναι η δύναμη των εργατών. Ξαναεμφανίστηκαν μορφές οργάνωσης που είχαν πάνω από μία 20ετία να εμφανιστούν. Οι μονάδες παραγωγής έκλεισαν, οι απεργοί μπλόκαραν τα ορυχεία και κατέλαβαν τα εργοστάσια της ΔΕΗ. Οι γυναίκες που στην πλειοψηφία τους είναι εργαζόμενες στις διοικητικές υπηρεσίες ανέλαβαν να περιφρουρήσουν τους δικούς τους χώρους. Από τα ξημερώματα, φορώντας μαύρα ρούχα, συγκεντρώθηκαν στα κεντρικά γραφεία του ΟΑΠ ΔΕΗ στη Μυλλέρου, κλείδωσαν την είσοδο και τα κλειδιά παραδόθηκαν στην απεργιακή επιτροπή του κτιρίου. Κρατώντας πλακάτ, πανό και τα δημοφιλή τύμπανα της Εργατικής Αλληλεγγύης στα χέρια, έδωσαν το στίγμα τους, στέλνοντας μήνυμα στην κυβέρνηση ότι οι γυναίκες δεν πρόκειται να δεχτούν να είναι τα θύματα της «μεταρρύθμισης» του Καραμανλή στο ασφαλιστικό.

Ηταν μόνο η αρχή. Τις επόμενες ημέρες οι εργαζόμενες σε όλους τους χώρους ακολούθησαν το παράδειγμα των εργαζόμενων της ΔΕΗ. Μπήκαν μαζικά στην πρώτη γραμμή των απεργιών που προκήρυξαν τα συνδικάτα για το ασφαλιστικό. Λίγες μόνο ώρες αργότερα μετά την οργάνωση της περιφρούρησης στη ΔΕΗ, οι γυναίκες τραπεζοϋπάλληλοι της Τράπεζας της Ελλάδος, που είναι και η πλειοψηφία, κατέλαβαν την Τράπεζα της Ελλάδος μετά από απόφαση του σωματείου και ξεκίνησαν έναν αγώνα ενάντια στη διάλυση του Ταμείου των εργαζομένων που παρέλυσε όλη την οικονομία, μπλοκάροντας τη λειτουργία του Χρηματιστήριου Αθηνών για τρεις ημέρες.

Από τη ΔΕΗ η απεργία επεκτάθηκε στους Δήμους. Οι καθαρίστριες, οι εργαζόμενες στους παιδικούς σταθμούς, οι σχολικοί φύλακες, οι δημοτικοί υπάλληλοι που και εδώ είναι χιλιάδες, άρχισαν να μπαίνουν μπροστά στον αγώνα, να συμμετέχουν μαζικά στις περιφρουρήσεις στα γκαράζ και στα αμαξοστάσια, να κλείνουν τις υπηρεσίες των δήμων και να κατεβαίνουν κατά χιλιάδες στα συλλαλητήρια.

Το ότι η απόπειρα της κυβέρνησης στο ασφαλιστικό θα έβρισκε απέναντί της όλες τις γυναίκες εργαζόμενες είχε φανεί από τις πρώτες πανεργατικές απεργίες. Στις 12 Δεκέμβρη η Εργατική Αλληλεγγύη κατέβασε στο κέντρο της απεργιακής συγκέντρωσης στο Πεδίο του Αρεως το πανό «κάτω τα χέρια από τις γυναίκες» με το περίφημο σκίτσο της γυναίκας με τους πολλούς ρόλους εμπνευσμένο από το κίνημα της δεκαετίας του 60-70. Αυτό το πανό έγινε το κέντρο της συγκέντρωσης και στη συνέχεια έγινε το σύμβολο του απεργιακού κινήματος ενάντια στο ασφαλιστικό. Γύρω από αυτό το πανό συσπειρώθηκαν γυναίκες από τα εργοστάσια και τις βιοτεχνίες, γιατί εξέφραζε και την αποφασιστικότητά τους να συγκρουστούν με την κυβέρνηση που ληστεύει τις κατακτήσεις των γυναικών και ταυτόχρονα έκανε τη σύνδεση ανάμεσα στο γυναικείο κίνημα του Μάη του '68 και της Μεταπολίτευσης με το σημερινό κίνημα που διεκδικεί ξανά εκείνα τα κεκτημένα, που τώρα ο καπιταλισμός μέσα στην κρίση του θέλει να πάρει πίσω.

Οι γυναίκες έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στο κίνημα εκείνης της περιόδου. Οι φοιτήτριες που μπήκαν κατά χιλιάδες στα πανεπιστήμια μετά τη δικτατορία στην Ελλάδα και οι νέες εργαζόμενες που μαζικοποίησαν τα εργοστάσια και άρχισαν να χτίζουν τα μαχητικά συνδικάτα κέρδισαν μία σειρά κατακτήσεις σε όλα τα επίπεδα της ζωής τους. Από το δικαίωμα να έχουν την στήριξη του κράτους στο μεγάλωμα των παιδιών τους, μέχρι το δικαίωμα να ελέγχουν οι ίδιες το σώμα τους και τη σεξουαλικότητά τους. Εκείνο το κίνημα ανάγκασε το κράτος να φτιάξει δωρεάν παιδικούς σταθμούς στις γειτονιές, νηπιαγωγεία που ανάλαβαν την προσχολική αγωγή, το Εθνικό Σύστημα Υγείας, να νομιμοποιήσει την έκτρωση, να μεριμνήσει για κέντρα οικογενειακού προγραμματισμού και αντισύλληψης, να θεσμοθετήσει τον πολιτικό γάμο.

Τις τελευταίες δεκαετίες η ζωή των γυναικών της εργατικής τάξης έχει γίνει πολύ πιο σκληρή. Ο βασικός λόγος είναι ότι η κυρίαρχη τάξη προσπαθεί να πάρει πίσω όλες αυτές τις κατακτήσεις. Τις τελευταίες δεκαετίες η διαδικασία έχει γίνει ακριβώς ανάποδη. Ολες αυτές οι υπηρεσίες που παρείχε το κράτος δωρεάν έχουν περάσει στα χέρια της αγοράς. Το ΕΣΥ διαλύεται και το κενό καλύπτεται από την ιδιωτική υγεία. Οι δωρεάν παιδικοί σταθμοί καταργούνται και τη θέση τους παίρνουν οι ιδιωτικοί. Τα σχολεία διαλύονται και τη θέση τους παίρνουν τα φροντιστήρια. Τα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης για τις γυναίκες και τα παιδιά που κάποτε υπήρχαν σε όλους τους δήμους καταργούνται και τη θέση τους παίρνουν

Πανεργατική 19 Μάρτη. Οι γυναίκες απεργοί του Δήμου Ν.Σμύρνης δίνουν εντυπωσιακό "παρών"

τα ιδιωτικά ωδεία και γυμναστήρια. Σήμερα η κάθε βασική ανάγκη που έχει ο κάθε άνθρωπος για να επιβιώσει και να δημιουργήσει γίνεται επί πληρωμή. Ετσι όποια οικογένεια δεν έχει την οικονομική άνεση να καλύψει αυτές τις ανάγκες μέσω της αγοράς, θα πρέπει να τις καλύψει μέσα από την απλήρωτη προσωπική προσφορά των μελών της, που συνήθως είναι η γυναίκα. Γι αυτό και η κρίση δεν χτυπά γενικά όλες τις γυναίκες, αλλά τις γυναίκες της εργατικής τάξης.

Όλα αυτά συμβαίνουν μέσα σε μία περίοδο που η πλειοψηφία των γυναικών έχουν βγει στην παραγωγή. Την ίδια στιγμή που αποτελούν το μισό της εργατικής τάξης, κάνουν επαγγέλματα που πριν από 20-30 χρόνια θεωρούνταν κατεξοχήν αντρικά, έχουν να αντιμετωπίσουν τα βάρη που φορτώνει τώρα πια το κράτος στις πλάτες τους. Οταν λοιπόν έρχεται η κυβέρνηση να πει σε αυτές τις γυναίκες που δουλεύουν ένα κακοπληρωμένο οκτάωρο (τουλάχιτον) στη δουλειά και ένα ακόμα απλήρωτο στο σπίτι, ότι για να είναι «ίσες» με τους άντρες θα πρέπει να έχουν και ίδια όρια ηλικίας για συνταξιοδότηση, τότε αυτό κάνει το ποτήρι να ξεχειλίσει.

Η αγορά δεν φορτώνει μόνο οικονομικά βάρη στις πλάτες των γυναικών αλλά και ιδεολογικά. Μία ολόκληρη βιομηχανία ιδεολογικής προπαγάνδας έχει στηθεί από τα ΜΜΕ, τα γυναικεία περιοδικά που προβάλλουν ότι το κυνήγι της καριέρας, της σέξι εμφάνισης και ο lifestyle τρόπος ζωής, μπορεί να οδηγήσει στην επιτυχία και να σημάνει το τέλος της γυναικείας καταπίεσης. Τα πρότυπα της γυναικείας καταξίωσης που πλημμύριζαν τα κανάλια, ήταν οι γυναίκες υπουργοί, οι γυναίκες επιχειρηματίες και γενικότερα πρόσωπα γυναικών, δεν βιώνουν κανενός είδους καταπίεση, θέλοντας να μας πουν ότι όσες γυναίκες το αξίζουν είναι πετυχημένες και όσες δεν είναι, αυτό οφείλεται σε δικά τους προσωπικά λάθη.

Εκτός όμως από την πραγματικότητα που γίνεται όλο και πιο σκληρή για τις γυναίκες όσο μεγαλώνει η κρίση του καπιταλισμού, οι αγώνες όλης της προηγούμενης περιόδου έχουν οδηγήσει σε μία σειρά προχωρήματα στις ιδέες. Οι γυναίκες βρέθηκαν στην πρωτοπορία του αντιπολεμικού κινήματος, πρωτοστάτησαν στο περσινό κίνημα των φοιτητικών καταλήψεων, έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό στην μεγαλειώδη απεργία των δασκάλων και πιο πριν στην πρώτη μεγάλη απεργία για το ασφαλιστικό στις τράπεζες. Οι μαθήτριες, οι φοιτήτριες, οι δασκάλες, οι τραπεζοϋπάλληλοι, οι εργαζόμενες σε αμέτρητους χώρους, έγιναν οργανώτριες των μαχών κόντρα στην κυβέρνηση Καραμανλή και τις επιταγές μίας κυρίαρχης τάξης. Αυτό σημαίνει και αλλαγή στις ιδέες. Ενα δείγμα της αλλαγής είναι ότι φέτος στις 8 Μάρτη δεν είδαμε να επαναλαμβάνονται τα ίδια κλισέ. Ενώ αντίθετα είδαμε τις γυναίκες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ να διαδηλώνουν μπροστά στο υπουργείο Απασχόλησης, με το πανό «Ημέρα της γυναίκας-κυβερνητικό δώρο το ασφαλιστικό».

Η έκρηξη του ασφαλιστικού και η κοινή πάλη αντρών και γυναικών για να σώσουν τις κατακτήσεις τους, έχει αναγκάσει σήμερα τα συνδικάτα να αναγνωρίσουν το ρόλο της γυναίκας μέσα στην κοινωνία, να αναγνωρίσουν και να παλέψουν στην πράξη το δικαίωμα στα μειωμένα όρια ηλικίας, στα μειωμένα ωράρια εργασίας και να αναγνωρίσουν την ανάγκη να παλέψουν για αυτό που ονομάζουμε «θετικές διακρίσεις υπέρ των γυναικών». Αυτό βάζει την πίεση το επόμενο διάστημα να αρχίσουν να παλεύουν ξανά για τις κατακτήσεις της δεκαετίας του 60-70. Όχι μόνο σε σχέση με τα ασφαλιστικά δικαιώματα, αλλά και σε σχέση με τους δωρεάν παιδικούς σταθμούς, τα νηπιαγωγεία που θέλουν να τα περάσουν στους δήμους και τα ιδιωτικά σχολεία, τα προγράμματα Βοήθεια στο Σπίτι, τα Ολοήμερα Σχολεία.

Σήμερα όλο και περισσότερες γυναίκες ανακαλύπτουν ότι το ζήτημα της απελευθέρωσης από την καταπίεση που βιώνουν είναι ένα αίτημα αντικαπιταλιστικό, που μπορεί να γίνει πράξη μέσα από τη σύγκρουση με αυτό το σύστημα που κερδίζει μέσα από την καταπίεση των γυναικών.

Αν το κίνημα των γυναικών της προηγούμενης μεγάλης έκρηξης απορροφήθηκε από τα ρεφορμιστικά κόμμα και οργανώσεις που έβαζαν στο κέντρο της δράσης τους τη συμμετοχή περισσότερων γυναικών στους θεσμούς και στα κέντρα λήψης αποφάσεων, για να αλλάξει η θέση των γυναικών μέσα στην κοινωνία, σήμερα οι γυναίκες καταλαβαίνουν ότι χρειάζεται να πάμε ένα βήμα παραπέρα. Το νέο κίνημα έχει τη δύναμη όχι μόνο να μην αφήσει να γίνει πράξη το νέο ασφαλιστικό έκτρωμα της κυβέρνησης, αλλά και να ανοίξει το δρόμο για ένα άλλο κόσμο πραγματικής ισότητας σε μία καλύτερη ζωή, πραγματικής απελευθέρωσης για όλους τους καταπιεσμένους.

Η απεργία στους Δήμους

Η Δέσποινα Χαντζοπούλου παρουσιάζει τη μάχη στους Δήμους και τις παρακαταθήκες που αφήνει

Η πολυήμερη απεργία των εργαζόμενων στους Δήμους της χώρας δρομολόγησε μια γενικευμένη, μετωπική σύγκρουση με την κυβέρνηση και τα σχέδιά της να διαλύσει την κοινωνική ασφάλιση.

Από τις 7 Μαρτίου, και στην διάρκεια των 13 συναρπαστικών, απεργιακών ημερών που ακολούθησαν, η αποφασιστικότητα και η μαχητικότητα των εργαζομένων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση ενέπνευσε όλους και όλες τις εργαζόμενες που αντιστέκονται αυτή την περίοδο, δημιουργώντας την προοπτική ενός συνεχούς αγώνα για να μην εφαρμοστεί το ασφα-ληστρικό νομοσχέδιο.

Χιλιάδες εργαζόμενοι στους ΟΤΑ με τον σκληρό αγώνα τους αποκάλυψαν όλες τις πτυχές της επίθεσης του νομοσχεδίου στα ασφαλιστικά-συνταξιοδοτικά δικαιώματα και το "απονομιμοποιήσαν". Περιφρούρησαν καθημερινά γκαράζ και χωματερές. Συμμετείχαν μαζικά σε γενικές συνελεύσεις και περιοδείες ενημέρωσης. Συζήτησαν στρατηγικές και τακτικές για συντονισμό του κλάδου με τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Περικύκλωναν συστηματικά το υπουργείο Απασχόλησης και απαίτησαν την απόσυρση ενός νομοσχεδίου που διαλύει τα Ταμεία τους ΤΑΔΚΥ και ΤΥΔΚΙ, αυξάνει τα όρια συνταξιοδότησης, με καταστροφικές συνέπειες ιδιαίτερα για τις γυναίκες, και μειώνει τις επικουρικές συντάξεις έως και 50%.

Από τις πρώτες μέρες η απεργία τους στρίμωξε άγρια την κυβέρνηση η οποία και επιδόθηκε στη συνηθισμένη απεργοσπαστική εκστρατεία της με την συνδρομή δημάρχων, δικαστηρίων και μεγαλοκαναλαρχών. Ο Ν. Κακλαμάνης δημιούργησε παράνομη και επικίνδυνη χωματερή στον Ελαιώνα. Ο δήμαρχος της Θεσσαλονίκης, Παπαγεωργόπουλος κατέφυγε στον προϊστάμενο της Εισαγγελίας για να βγάλει παράνομη την απεργία. Ο δήμαρχος του Πειραιά Φασούλας προσπαθούσε μάταια να μας πείσει ότι οι απεργοί είναι αυτοί που απειλούν «την πόλη, την υγεία και τη ζωή των κατοίκων». Το σωματείο των αστυνομικών μήνυσε την Ομοσπονδία ΠΟΕ-ΟΤΑ επειδή απεργοί πέταξαν σκουπίδια στα ΜΑΤ που προστατεύουν την Πετραλιά. Τα ΜΑΤ έσπασαν την περιφρούρηση της χωματερής των Ανω Λιοσίων. Ενώ ιδιοκτήτες καναλιών συμπλεύσανε και πάλι με τις μεθοδεύσεις της κυβέρνησης στη οργανωμένη τους προσπάθεια να συκοφαντήσουν το δίκαιο αγώνα των απεργών.

Οι απεργοσπαστικοί μηχανισμοί όχι μόνο δεν έκαμψαν την αντίσταση των απεργών αλλά αντίθετα τη δυνάμωσαν. Και αυτό γιατί οι εργαζόμενοι έχουν δίκιο και είναι η πλειοψηφία. Οι απεργοί των Δήμων περιφρούρησαν ακόμη πιο μαζικά και καθημερινά τους χώρους δουλειάς τους. Απάντησαν συντονισμένα στις δυνάμεις καταστολής. Προχώρησαν στις 13 Μαρτίου σε 6ωρη κατάληψη της αίθουσας του Δημοτικού Συμβουλίου της Αθήνας, απαιτώντας να αποσυρθούν τα ΜΑΤ από τις χωματερές και ενημερώνοντας με μεγάφωνα τους εργαζόμενους της Αθήνας για τα αιτήματα της απεργίας. Απορριμματοφόρα και δημοτικά λεωφορεία οδήγησαν την πορεία τους στις 12 Μαρτίου στα πλαίσια της 3ωρης στάσης εργασίας των ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ. Απεργοί εμψύχωναν τους διαδηλωτές με συνθήματα από γερανό του Δήμου Νίκαιας στην μεγαλύτερη και από εκείνη που απέτρεψε το Ασφαλιστικό Νομοσχέδιο του Γιαννίτση, πανεργατική στις 19 Μαρτίου. Σε όλες αυτές τις κινητοποιήσεις οι απεργοί των Δήμων συνάντησαν απεργούς της ΔΕΗ, των Ασφαλιστικών Ταμείων και των Τραπεζών σε κοινό αγώνα υπεράσπισης όλων των εργαζομένων.

Για πρώτη φορά, χιλιάδες εργαζόμενοι ανακάλυψαν τη δύναμη της συλλογικής δράσης, της απεργιακής αλληλεγγύης, των συνελεύσεων του συνδικάτου, των διαδηλώσεων. Και στη διαδικασία αυτή αλλαγής ιδεών και πρακτικής οι απεργοί δεν ήταν μόνοι τους. Είχαν την συμπαράσταση και την στήριξη του κόσμου της Εργατικής Αλληλεγγύης. Η οργάνωση από τα κάτω απέδειξε στην πράξη τη δύναμη των εργαζομένων που συντονίζουν τον αγώνα και αποφασίζουν τις αναγκαίες στρατηγικές στη διάρκεια εξέλιξής του. Οι καθαρίστριες του Δήμου της Ν. Σμύρνης αποτέλεσαν το οργανωτικό κέντρο του σωματείου τους και ενθουσίασαν με την μαχητικότητά τους. Οι εργαζόμενοι του Δήμου Πειραιά με τις μαζικές περιφρουρήσεις του γκαράζ έδωσαν ώθηση στην κλιμάκωση στις πιο κρίσιμες στιγμές της απεργίας. Οι απεργοί του Δήμου Περιστερίου και μέλη της Εργατικής Αλληλεγγύης έφτιαξαν μαζί πανό και για πρώτη φορά στην μεγάλη πανεργατική της 19 Μαρτίου ο συγκεκριμένος Δήμος διαδήλωσε οργανωμένα. Στην Αγία Παρασκευή οι συζητήσεις που οργανώθηκαν στον Δήμο με ομιλητή λιμενεργάτη έδειξαν το δρόμο συντονισμού διαφορετικών κλάδων σε κοινό αγώνα.

Αλληλεγγύη εκφράστηκε και μέσω της προσπάθειας συνεργασίας εργαζομένων με άνισα εργασιακά δικαιώματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Δήμος του Ν. Ηρακλείου, όπου μόνιμοι εργαζόμενοι ένωσαν την αντίστασή τους με αυτήν των εργαζομένων στην ΔΕΚΚΟΙΠΗΑ. Η προσπάθεια αυτή είναι σημαντική και αναγκαία. Αν και η ΠΟΕ-ΟΤΑ είναι μια πολυπληθής Ομοσπονδία στην οποία ανήκουν 80.000 εργαζόμενοι, ο κλάδος είναι διασπασμένος καθώς οι σχέσεις εργασίας των μελών του διαφέρουν. Χιλιάδες είναι συμβασιούχοι (αορίστου χρόνου, 4ωρίτες, προγράμματα stage, Δημοτικές Επιχειρήσεις, μπλοκ παροχής υπηρεσιών) που ασφαλίζονται σε διαφορετικά Ταμεία (ΙΚΑ, ΤΕΒΕ) ή καθόλου. Ένα ενιαίο ισχυρό ταμείο για όλους τους εργαζομένους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση διεκδικείται με οργάνωση και συντονισμό από τα κάτω.

Η ΠΟΕ-ΟΤΑ αποφάσισε να λήξει την απεργία των Δήμων στις 20 Μαρτίου. Η λήξη αποφασίστηκε στη γενική συνέλευση της διοίκησης ακριβώς μετά από τη συγκλονιστική πανεργατική της 19 Μαρτίου και χωρίς την σύγκληση γενικών συνελεύσεων σε κάθε σωματείο ώστε να αποφασίσουν οι ίδιοι εργαζόμενοι που πάλευαν τόσες μέρες για τη συνέχιση ή όχι της απεργίας και μετά την ψήφιση του αντι-ασφαλιστικού νομοσχεδίου.

Ωστόσο, το σύνθημα χιλιάδων απεργών των Δήμων «Καραμανλή και Φάνη ακούστε το καλά, αυτό το νομοσχέδιο θα μείνει στα χαρτιά» μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Όλοι οι εργαζόμενοι στην Τοπική Αυτοδιοίκηση σε συντονισμό και με τους υπόλοιπους κλάδους έχουν τη δύναμη να αποτρέψουν την εφαρμογή του νομοσχεδίου. Στηρίζουμε σε κάθε χώρο τις προσπάθειες συντονισμού, ασκούμε συστηματική πίεση στα συνδικάτα και δυναμώνουμε τις πολιτικές σχέσεις που δημιουργεί το απεργιακό κύμα κατά του ασφαλιστικού. Ούτε οι 151 ούτε οι συνδικαλιστικές ηγεσίες μπορούν να διαλύσουν τη δυναμική που ανέδειξε η πολυήμερη απεργία των εργαζόμενων στους Δήμους.

Μάης ‘68
Ηταν μόλις η αρχή...

Σαράντα χρόνια από την επαναστατική έκρηξη του Μάη ‘68. Η Μαρία Στύλλου εξηγεί γιατί τα διδάγματά του είναι πολύτιμα σήμερα.

Στις 13 Μάη του 1968 η ιστορία άρχισε να τρέχει. Ένα εκατομμύριο εργάτες απεργούν και διαδηλώνουν στο Παρίσι με συνθήματα «Αντίο Ντεγκόλ», «Δέκα χρόνια είναι αρκετά», «Είναι μόλις η αρχή». Ήταν η μεγαλύτερη διαδήλωση μετά την απελευθέρωση του 1944. Μέχρι τότε η ηγεσία της CGT είχε τον έλεγχο το τι αντιδράσεις θα υπάρχουν. Τι μορφή θα πάρουν οι αγώνες και οι απεργίες: στην πλειοψηφία τους 24ωρες ξεκομμένες μεταξύ τους, μάχες που ο ένας εργατικός χώρος δεν ήξερε τι έκανε ο διπλανός του.

Μετά τις 13 Μάη έχασαν τον έλεγχο. Μέσα σε μια βδομάδα 10 εκατομμύρια εργάτες είχαν κατέβει σε γενική απεργία. Τα περισσότερα εργοστάσια ήταν κατειλημμένα, στις περισσότερες πόλεις είχαν δημιουργηθεί επιτροπές δράσης που έλεγχαν τα τρόφιμα, τις τιμές, τον συντονισμό. Οι φοιτητές για πρώτη φορά ανακαλύπτουν την εργατική τάξη και οργανώνουν διαδηλώσεις από τις σχολές, που ήταν κι αυτές σε κατάληψη, προς τα διάφορα εργοστάσια.

Το κύμα των καταλήψεων ξεκίνησε στις 14 Μάη στο εργοστάσιο κατασκευής αεροπλάνων στην Ναντη και επεκτάθηκε στα ναυπηγεία, στις τρεις αυτοκινητοβιομηχανίες Ρενό, Πεζό, Σιτροέν και στην συνέχεια στις Τράπεζες, στις ασφαλιστικές εταιρείες ακόμα και στα θέατρα. Έπαψαν να λειτουργούν τα τρένα, τα λεωφορεία, τα ταχυδρομεία. Η απεργία απλώθηκε παντού και επηρέασε όλη την κοινωνία. Οι αγρότες διαδήλωναν ενάντια στις τιμές της ΕΟΚ και μέσα στον στρατό δημιουργήθηκαν επιτροπές φαντάρων που δήλωναν αλληλέγγυοι με τους απεργούς.

Είκοσι χρόνια πριν τον Μάη του ‘68 κανένας δεν μπορούσε να το φανταστεί. Ο καπιταλισμός έμπαινε σε περίοδο παρατεταμένης οικονομικής ανάπτυξης και πολιτικής σταθερότητας. Ο «καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο» έμοιαζε ότι δούλευε με ή χωρίς την συμμετοχή των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στις κυβερνήσεις. Παντού στην Δύση τα Κ.Κ. και τα συνδικάτα στήριζαν το «μεταπολεμικό οικονομικό θαύμα», παρόλο που προπαγάνδιζαν «τον ανατολικό παράδεισο». Στην Γαλλία η πιο δυνατή συνομοσπονδία, η CGT, ήταν κάτω από τον έλεγχο του Κομμουνιστικού Κόμματος. Στην Γαλλία και την Ιταλία η εκλογική δύναμη των Κομμουνιστικών Κομμάτων κυμαινόταν γύρω στο 20%-25%. Όμως αυτές οι πολιτικές δυνάμεις καθόντουσαν πάνω σε ένα ηφαίστειο, ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του ‘60, που δεν το είχαν προβλέψει.

Αυτό που λειτούργησε σαν σπίθα για να ανάψει η πυρκαγιά ήταν το φοιτητικό κίνημα. Η μεταπολεμική μαζικοποίηση των Πανεπιστημίων ήταν μεν αναγκαία για τον καπιταλισμό, αλλά αποδείχτηκε σημείο αποσταθεροποίησης για το σύστημα. Νέος κόσμος που προερχόταν όχι μόνο από μία μικρή ελίτ της αστικής τάξης, ερχόταν αντιμέτωπος με καθυστερημένες συνθήκες και ιδέες. Απο τα βιβλία και τα αμφιθέατρα μέχρι τη μούχλα του συστήματος που εκφράζονταν μέσα απο τις πιο αποπνικτικές ιδέες της ψυχροπολεμικής περιόδου. Η αστυνομία είχε το ελεύθερο να μπαίνει μέσα στις σχολές, να ελέγχει τις συγκεντρώσεις, τις «εξωσχολικές» δραστηριότητες των φοιτητών, τα πάντα.

Εργάτες στην κατάληψη της Ρενό

Διαδήλωση των φοιτητών Ζενγκαγκούρεν στην Ιαπωνία

Παράλληλα συνεργάζονταν με τις πανεπιστημιακές αρχές για να τιμωρήσουν τους ταραξίες. Η κατάσταση στα Πανεπιστήμια λίγο διέφερε στην δεκαετία του '50 από αυτή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στις αρχές του '60 η κατάσταση αλλάζει ένα νέο κίνημα γεννιέται. Στην Ιαπωνία η φοιτητική οργάνωση Ζενγκαγκούρεν κινητοποιεί εκατομμύρια κόσμου, ανατρέπει την κυβέρνηση και ματαιώνει στη επίσκεψη του Προέδρου των ΗΠΑ Αϊζενχάουερ. Στο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας γίνεται κατάληψη για το δικαίωμα των φοιτητών να χρησιμοποιούν το χώρο του Πανεπιστημίου για πολιτικές δραστηριότητες. Στην Οικονομική Σχολή του Λονδίνου οι φοιτητές προχωράνε σε κατάληψη ενάντια στον διορισμό του νέου διευθυντή που είχε σχέσεις με το ρατσιστικό καθεστώς στην Ζιμπάμπουε (τότε ονομαζόταν Ροδεσία). Στο Παρίσι οι φοιτητές καταλαμβάνουν την Σορβόννη ενάντια στις αστυνομικές επιθέσεις.

Οι φοιτητές το Μάη του '68, έπαιξαν ρόλο πυροκροτητή, αλλά δεν ήταν αυτοί που έδωσαν το κεντρικό χτύπημα στην κυρίαρχη τάξη που έκανε τους καπιταλιστές να τρέμουν. Αυτό τον ρόλο τον ανέλαβε η εργατική τάξη.

Στις δεκαετίες του '50 και του 60 η λέξη της μόδας ήταν η «αστυφιλία». Στα σχολεία έβαζαν έκθεση για τα κακά της αστυφιλίας και αυτοί που αρίστευαν ήταν όσοι χρησιμοποιούσαν τα πιο περιφρονητικά και χλευαστικά σχόλια για την νέα εργατική τάξη, για τους νεολαίους, γυναίκες και άντρες, που άφηναν τα χωριά τους και πήγαιναν στις πόλεις να βρούνε δουλειά στα γιαπιά και στα καινούργια εργοστάσια.

Στην Γαλλία το ποσοστό των αγροτών το 1950 ήταν 30%, το 1967 είχε πέσει στο 16%. Στην Ιταλία τα αντίστοιχα νούμερα έπεσαν από το 40% στο 25%. Τα νούμερα της εργατικής τάξης αυξήθηκαν κατά 2,7 εκατομμύρια στην Γαλλία και 1,2 εκατομμύρια στην Ιταλία. Στην Ελλάδα ο αγροτικός πληθυσμός έπεσε από το 57% το 1951 στο 46% το 1971 και η απασχόληση στην βιομηχανία ανέβηκε από το 16% στο 25%. Οι οικοδόμοι από 70.000 το 1950 έφτασαν τις 255.000 το 1971. Για να βρει δουλειά ένας νέος, ακόμα και την πιο χειρότερη και κακοπληρωμένη, στην Ελλάδα χρειαζόταν χαρτί κοινωνικών φρονημάτων ή την συμφωνία του αστυνομικού τμήματος της περιοχής. Στην Γαλλία και την Ιταλία είχαν άλλες δυσκολίες. Όποιος έχει δει ταινίες του ιταλικού κινηματογράφου εύκολα διακρίνει τον ρατσισμό σε βάρος των μεταναστών από τον νότο στα εργοστάσια του βορρά.

Η εξέγερση των φοιτητών επηρέασε την ριζοσπαστικοποίηση των νέων εργατών. Στην Αθήνα το 1961 ο συνδυασμός φοιτητικής διαδήλωσης και απεργίας οικοδόμων έχει μείνει στην ιστορία του κινήματος. Η αστυνομία έτρεχε να κρυφτεί απο τις πέτρες και ξύλα, το συνδικάτο οικοδομών άργησε να ξανακηρύξει απεργία και η ΕΔΑ τράβηξε το αυτί στα μέλη της που συμμετείχαν στην σύγκρουση. Οι νέοι εργάτες σε όλη την Ευρώπη βρέθηκαν πολύ κοντά στην φοιτητική εξέγερση και έκαναν την επιλογή να το σκάνε από την δουλειά και να πηγαίνουν στις κατειλημμένες σχολές και στα φοιτητικά συλλαλητήρια.

Το έναυσμα για τον Μάη του '68 ήρθε από το Βιετνάμ τον Γενάρη της ίδιας χρονιάς. Το Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο οργάνωσε γενικευμένη επίθεση τη μέρα της βιετναμέζικης Πρωτοχρονιάς (Τετ) ενάντια στον αμερικάνικο στρατό και γελοιοποίησε την πρώτη υπερδύναμη καταλαμβάνοντας την πρεσβεία των ΗΠΑ στην Σαϊγκόν. Ήταν η αρχή του τέλους. Μετά απο την επίθεση της Τετ ήταν σαφές οτι οι ΗΠΑ θα έχαναν τον πόλεμο. Τον Μάρτη οργανώθηκαν τα μεγαλύτερα αντιπολεμικά συλλαλητήρια σε όλες τις πρωτεύουσες. Στο Λονδίνο οι διαδηλωτές έφτασαν μέχρι την Αμερικάνικη Πρεσβεία στην Γκρόσβενορ Σκουέαρ και συγκρούστηκαν με την έφιππη αστυνομία που προσπαθούσε να τους εμποδίσει να μπουν στην πρεσβεία.

Στο Παρίσι οι φοιτητές συνέχισαν τις διαδηλώσεις μέσα στον Μάη. Η φοιτητική διαδήλωση την Παρασκευή το βράδυ στις 10 Μάη χτυπήθηκε βάναυσα από τα ΜΑΤ. Η συνέχεια ήταν μάχη σώμα με σώμα με την αστυνομία όχι μόνο από τους φοιτητές αλλά και απ' όλο τον κόσμο που ήρθε για συμπαράσταση. Την επόμενη μέρα, τα συνδικάτα που μέχρι τότε μιλούσαν για «προβοκάτορες», αναγκάστηκαν να καλέσουν απεργία για την Δευτέρα 13 Μάη. Αυτό που ξεκίνησε σαν φοιτητική διαμαρτυρία, μετατράπηκε στη μεγαλύτερη Γενική Απεργία της ιστορίας. Μέσα σ' αυτά τα γεγονότα το ζήτημα που άνοιξε ήταν εάν μπορούσε η ανατροπεί ηςκυβέρνηση και με ποια προοπτική;

Ο συνδυασμός

Τρία ήταν τα στοιχεία που έκαναν τον Μάη μια παγκόσμια εξέγερση. Το πρώτο ήταν η κρίση της αμερικάνικης ηγεμονίας που δεν μπορούσε να κερδίσει τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Το δεύτερο η κρίση στις αυταρχικές μορφές ελέγχου μιας νέας εργατικής τάξης και τρίτο η κρίση του σταλινισμού στο ανατολικό μπλοκ. Ο συνδυασμός και των τριών μαζί μέσα στην ίδια περίοδο βοήθησε να περάσει η φλόγα της εξέγερσης απο την Γαλλία σε όλη την Ευρώπη συγκλονίζοντας οτιδήποτε σταθερό υπήρχε μέχρι τότε, από Δύση μέχρι την Ανατολή.

Η έκρηξη, παρόλο που δεν είχε κεντρική πολιτική έκφραση, ήταν μεταδοτική. Στην Ιταλία το Καυτό φθινόπωρο του 69 και οι απεργίες κράτησαν πολύ περισσότερο απ' ότι ο Γαλλικός Μάης. Στην Τσεχοσλοβακία τα ρωσικά τανκς μαζί με τους συμμάχους του Συμφώνου της Βαρσοβίας σύντριψαν την Άνοιξη της Πράγας τον Αύγουστο του 1968, αλλά πέρασε πολύς χρόνος μέχρι να ομαλοποιηθεί η κατάσταση. Η σοβιετική εισβολή προκάλεσε κρίση στα κομμουνιστικά κόμματα της δύσης που κάποια διαφοροποιήθηκαν και κάποια στήριξαν την επέμβαση της Ρωσίας.

Η φλόγα του Μάη κράτησε περίπου για μια δεκαετία και μέσα σ' αυτή δημιουργήθηκαν και μεγάλωσαν οι οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς. Όταν ξεκίνησε ο Μάης οι οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς ήταν πολύ μικρές. Στην Γαλλία υπήρχαν τρεις τροτσκιστικές οργανώσεις και καμία δεν είχε περισσότερα μέλη απο μερικές εκατοντάδες. Η επικράτηση του σταλινισμού στην Ρωσία και των σταλινικών Κ.Κ στην Δύση είχε θάψει κάτω από την λάσπη όλη την επαναστατική παράδοση. Ο Τρότσκι, η Ρόζα, ο Γκράμσι ήταν απαγορευμένα αναγνώσματα για τα μέλη των Κ.Κ. Τα

βιβλία τους στην Ελλάδα, πριν από την δικτατορία, κυκλοφορούσαν επιλεκτικά και για να βρεις Τρότσκι έπρεπε να ψάξεις πολύ βαθιά στα ράφια κάποιου βιβλιοπωλείου. Ειδικότερα των παλαιοπωλείων που λειτουργούσαν γύρω από την Νομική.

Εάν το 1953 η Αριστερά έκλαιγε για το χαμό του Στάλιν, του μεγάλου πατερούλη, το 1968 τα παιδιά των παλιών στελεχών του κόμματος έγραφαν στους τοίχους του Παρισιού το τσιτάτο του Τρότσκι *«Η ανθρωπότητα θα ευτυχήσει όταν ο τελευταίος καπιταλιστής κρεμαστεί με τα άντερα του τελευταίου γραφειοκράτη»*. Στην Ιταλία μετά το Καυτό Φθινόπωρο δημιουργήθηκαν τρεις μεγάλες επαναστατικές οργανώσεις με τριάντα χιλιάδες η κάθε μία και με καθημερινές εφημερίδες. Στην Πορτογαλία η επιρροή των επαναστατών ήταν μεγάλη στο κίνημα του στρατού που ανάτρεψε την δικτατορία και έπαιξε μεγάλο ρόλο στην επόμενη περίοδο. Στην Ελλάδα οι επαναστάτες πρωτοστάτησαν στην εξέγερση του Πολυτεχνείου.

Η επαναστατική Αριστερά μετά τον Μάη σε όλη την Ευρώπη κατάφερε να επηρεάζει την μαχητικότητα ενός τεράστιου αριθμού εργατών. Το ότι οι επαναστατικές οργανώσεις δεν είχαν παντού την ίδια ανάπτυξη και μια σειρά απ' αυτές πέρασαν από κρίσεις και συρρικνώσεις αυτό είναι αποτέλεσμα και των ιδεών που κυριαρχούσαν και της αλλαγής της συγκυρίας.

Μπορούσε να γίνει επανάσταση;

Οι απεργίες δεν έκλεισαν αυθόρμητα. Παντού τα κομμουνιστικά κόμματα και τα συνδικάτα έτρεξαν να υπογράψουν τον συμβιβασμό που τους πρότειναν οι κυβερνήσεις. Στην Γαλλία η CGT έκανε προσπάθεια να κατακερματίσει την γενική απεργία και να απομονώσει τον ένα χώρο από τον άλλο. Αυτό που ξεκίνησε σαν ένα τεράστιο εργατικό κίνημα, φρόντισε να το μετατρέψει σε διμερείς διαπραγματεύσεις με επιμέρους εργοδότες.

Διέλυσε τις απεργιακές επιτροπές και όπου μπορούσε έβαζε εμπόδιο σε κάθε συντονισμό. Η γραφειοκρατία της CGT στην Ρενό Μπιγιανκούρ αρνήθηκε στις 23 Μάη να συναντηθεί με την αντιπροσωπεία απο το εργοστάσιο της Ρενό Φλεν (και τα δύο εργοστάσια ήταν της Ρενό, αλλά βρισκόντουσαν σε διαφορετικά μέρη). Δυστυχώς δεν υπήρχε πανεθνική οργάνωση αρκετά δυνατή για να μπορέσει να πιέσει για την δημιουργία απεργιακών επιτροπών δημοκρατικά εκλεγμένων απ' όλους τους εργάτες, συνδικαλισμένους ή μη, που θα πίεζαν στην πράξη για τον συντονισμό. Εάν αυτό είχε κατορθωθεί τότε η κατάσταση θα έμοιαζε πιο πολύ με τα σοβιέτ το 1917 στην Ρωσία ή με τα εργατικά συμβούλια στην Ουγγαρία το 1956.

Η CGT υπόγραψε στις 27 Μάη συμφωνία (η συμφωνία της Γκρενέλ) με τα αφεντικά και την κυβέρνηση που έδινε κάποιες αυξήσεις στους απεργούς με αντάλλαγμα το κλείσιμο των απεργιών. Ακόμα και μετά απ' αυτή την συμφωνία είχε τεράστιες δυσκολίες να γυρίσει τον κόσμο πίσω, τους πήρε τρεις βδομάδες. Κι αυτό με πιέσεις και με ελιγμούς απο εργοστάσιο σε εργοστάσιο.

Το βασικό επιχείρημα που χρησιμοποιούσε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας και όλα τα άλλα στην συνέχεια για να κλείσουν τις απεργίες και να πάνε σε εκλογές ήταν ότι τα αιτήματα είχαν ικανοποιηθεί. Το κίνημα πάλευε, υποστήριζαν, μόνο για οικονομικές μεταρρυθμίσεις: αυξήσεις, λιγότερες ώρες κτλ. Όμως αυτό ήταν σε σύγκρουση και με την πραγματικότητα και με το πώς αλλάζουν οι συνειδήσεις. Η Ρόζα Λούξεμπουργκ στο βιβλίο της «Μαζική Απεργία, Κόμμα και συνδικάτα» εξηγεί πώς σε μια γενική

Οι τοίχοι της Σορβόνης θυμούνται το τσιτάτο του Τρότσκι

απεργία δεν υπάρχουν σινικά τείχη που να χωρίζουν την οικονομική από την πολιτική μάχη: *«Το κίνημα δεν προχωράει μόνο προς μια κατεύθυνση απο τον οικονομικό στον πολιτικό αγώνα. Μπορεί να γίνει και το αντίστροφο. Και αυτό συμβαίνει όχι μόνο σε μια γενική απεργία, αλλά και στην επανάσταση... Υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στους δύο αγώνες... Οι οικονομικές διεκδικήσεις των εργατών ενάντια στο κεφάλαιο τους ενισχύουν για να προχωρήσουν στις πολιτικές μάχες»*.

Η ταξική συνείδηση δεν είναι ένα «φυσικό» αποτέλεσμα μιας αντικειμενικής πραγματικότητας, όπως υποστηρίζουν μηχανιστικά οι χυδαίοι υλιστές. Ούτε το «αυθόρμητο» αποτέλεσμα μιας υποκειμενικής στάσης. Η συνειδητοποίηση της τάξης είναι το αποτέλεσμα και της οργανωμένης δράσης και της αντικειμενικής πραγματικότητας.

Ο χαρακτηρισμός του Τρότσκι για την κατάσταση στην Γαλλία τον Μάη-Ιούνη του '36 είναι πολύ χρήσιμος και για το '68:

«Η κατάσταση είναι επαναστατική, όσο επαναστατική μπορεί να είναι παίρνοντας υπόψη την μη-επαναστατική πολιτική των κομμάτων της εργατικής τάξης. Με μεγαλύτερη ακρίβεια, η κατάσταση είναι προεπαναστατική. Για να φτάσει η κατάσταση στην πλήρη ωριμότητα, χρειάζεται να υπάρξει μια άμεση, τολμηρή χωρίς ενδοιασμούς κινητοποίηση των μαζών με σύνθημα την κατάληψη της εξουσίας και τον σοσιαλισμό».

Αντί γι' αυτό το Κ.Κ Γαλλίας συμφώνησε με τον Ντε Γκολ να προκηρύξει εκλογές τον Ιούνη. Το αποτέλεσμα; Το Κ.Κ είδε την δύναμή του σ' αυτές τις εκλογές να πέφτει. Η ηγεσία του Γ.Κ.Κ χρέωσε την εκλογική ήττα στους «αριστεριστές» που «τρόμαξαν» τον κόσμο και ψήφισε δεξιά. Ήταν μια αστεία δικαιολογία που διέγραφε όλο αυτό το τεράστιο κίνημα μόνο και μόνο για να απομονώσει την επαναστατική Αριστερά.

Οι άρχουσες τάξεις δεν άργησαν να αξιοποιήσουν τη στάση αυτών των ηγεσιών. Οι καπιταλιστές είχαν τρομάξει από τον Μάη και γι' αυτό παντού ζήτησαν την συνεργασία με τα συνδικάτα και τα ρεφορμιστικά κόμματα, σοσιαλδημοκρατικά και κομμουνιστικά, για να μπορέσουν να ελέγξουν την κατάσταση. Ήξεραν ότι χρειάζονται την μεσολάβηση σε όλες τις χώρες και την εξασφάλισαν.

Στην Ιταλία οι ρεφορμιστές κράτησαν την ίδια τακτική όπως στην Γαλλία. Χρησιμοποίησαν την τακτική του κατακερματισμού των απεργιών με στόχο να κρατήσουν την μαχητικότητα των εργατών σε κανάλια που επέτρεπαν τους συμβιβασμούς. Παρόλα αυτά, και εδώ είχαν δυσκολίες να κλείσουν τις απεργίες. Η συνεργασία των ρεφορμιστικών κομμάτων με την κυρίαρχη τάξη για να βάλουν φρένο στο κίνημα οδήγησε σε ευρύτερες εξελίξεις. Νέα ρεφορμιστικά κόμματα βγήκαν στο προσκήνιο όπως το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιτεράν στην Γαλλία, το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Σοάρες στην Πορτογαλία, το ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα, του Γκονζάλες στην Ισπανία.

Ενώ ταυτόχρονα τα Κ.Κ προχώρησαν ακόμα πιο πολύ τα δεξιά τους ανοίγματα. Το Ιταλικό Κ.Κ έγινε ευρωκομμουνιστικό και κήρυκας του ιστορικού συμβιβασμού, το Κ.Κ Γαλλίας μπήκε στο «κοινό πρόγραμμα» του Μιτεράν, στην Ισπανία υπόγραψε το Σύμφωνο της Μονκλόα, όπου τα συνδικάτα συμφώνησαν με εργοδοσία και κυβέρνηση το πάγωμα των εργατικών διεκδικήσεων. Στην Ελλάδα το δίλημμα «Καραμανλής ή τανκς» χάρισε για επτά ολόκληρα χρόνια τον έλεγχο στον Καραμανλή.

Το κίνημα του Μάη έδωσε μια δυναμική που κράτησε χρόνια. Συγκλόνισε την καρδιά του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη, γκρέμισε δικτατορίες στην περιφέρεια. Αναγέννησε το εργατικό κίνημα και ξαναζωντάνεψε τις επαναστατικές ιδέες. Η ρεφορμιστική Αριστερά χαράμισε τις ευκαιρίες και έστω κι αν γνώρισε πρόσκαιρες δόξες συμμετέχοντας σε κυβερνήσεις, οδηγήθηκε σε μια μακρόχρονη υποχώρηση στις δεκαετίες του '80 και του '90. Μόλις τώρα βγαίνουμε απ' αυτό τον κατήφορο. Και τα διδάγματα του Μάη μας είναι πολύτιμα.

Η κρίση, το δολάριο ο Κέϊνς και ο Μαρξ

Ο Πάνος Γκαργκάνας αναλύει τις διαστάσεις της οικονομικής κρίσης του συστήματος και εξηγεί γιατί η λύση δεν είναι η επιστροφή στον Κέϊνς αλλά στον Μαρξ

Στις αρχές του Μάρτη άρχισαν να γίνονται πιο ορατές οι διαστάσεις της οικονομικής κρίσης που ξεδιπλώνεται σε διεθνή κλίμακα. Τα Χρηματιστήρια γνώρισαν ένα νέο πτωτικό γύρο καθώς οι οικονομικές ειδήσεις απο την Αμερική άρχισαν να επιβεβαιώνουν την πορεία προς την ύφεση. Σχολιαστές που ανησυχούσαν γιατί το Χρηματιστήριο της Αθήνας ήταν κλειστό εξαιτίας της απεργίας στην Τράπεζα της Ελλάδος, ίσως να άρχισαν να σκέφτονται οτι είναι καλύτερα να είναι κλειστό σε τέτοιες στιγμές, καθώς οι δικοί του πτωτικοί ρυθμοί είναι πιο έντονοι απο τους διεθνείς.

Οι ειδήσεις απο τις ΗΠΑ πραγματικά συγκλίνουν προς την μείωση της οικονομικής δραστηριότητας το πρώτο τρίμηνο του 2008. Οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν κατά 63.000 το Φεβρουάριο, ενώ οι απώλειες του Ιανουαρίου αναθεωρήθηκαν προς τα πάνω, απο 17.000 σε 22.000. Σύμφωνα με τα οικονομετρικά μοντέλα, η αμερικάνικη οικονομία χρειάζεται 100.000 νέες θέσεις κάθε μήνα για να απορροφήσει τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας.

Ένας άλλος δείκτης που ανακοινώθηκε την πρώτη εβδομάδα του Μάρτη εκτιμά οτι ο διαθέσιμος πλούτος των αμερικάνικων νοικοκυριών μειώθηκε κατά 533 δισεκατομμύρια δολάρια σαν αποτέλεσμα της πτώσης της αξίας των ακινήτων και των μετοχών. Οι κατασχέσεις σπιτιών λόγω αδυναμίας πληρωμής των δόσεων του στεγαστικού δανείου έφτασαν σε ύψος ρεκόρ το Δεκέμβρη του 2007.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως, είναι το γεγονός οτι όλα αυτά τα σημάδια δεν προοιωνίζονται μια «συνηθισμένη» ύφεση για την αμερικάνικη οικονομία. Δείχνουν οτι η κρίση που εκδηλώθηκε το περασμένο καλοκαίρι με το σκάσιμο της «φούσκας» στην αγορά των «σχετικά αφερέγγυων» στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ αρχίζει να χτυπάει όχι μόνο τις κερδοσκοπικά εκτεθειμένες τράπεζες αλλά συνολικότερα την οικονομία.

Ένα απο τα αναπάντητα ερωτηματικά του περασμένου καλοκαιριού ήταν η έκταση των ζημιών που υπολογίζεται ότι θα υποστούν οι τράπεζες απο το σπάσιμο της φούσκας. Τότε οι εκτιμήσεις μιλούσαν για 200-500 δις δολάρια. Τώρα οι υπολογισμοί έχουν φτάσει τα 1.000 δις δολάρια και ακόμα κανένας εκτιμητής δεν μπορεί να πει με ακρίβεια ποιοι τραπεζικοί κολοσσοί κρύβουν τέτοιες απώλειες στα βιβλία τους και αν θα φτάσουν στο σημείο να χρειαστούν κρατική βοήθεια για να τις ξεπεράσουν, όπως έγινε με την Northern Rock στη Βρετανία.

Αυτός είναι ο λόγος που η μεγαλύτερη ανησυχία αυτή τη στιγμή αφορά στο λεγόμενο «ιαπωνικό σενάριο». Υπάρχει, δηλαδή, ο κίνδυνος οτι η αμερικάνικη οικονομία θα γνωρίσει όχι μια πρόσκαιρη ύφεση, αλλά μια μακρόχρονη περίοδο οικονομικής στασιμότητας. Η Ιαπωνία, που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία μετά τις ΗΠΑ, αντιμετωπίζει τέτοια προβλήματα εδώ και 15 χρόνια.

Το τραπεζικό της σύστημα βρέθηκε φορτωμένο με δάνεια που δεν μπορούσαν να πληρωθούν όταν έσκασε η δική της «φούσκα» στην αγορά ακινήτων το 1992. Η Κεντρική Τράπεζα έφτασε να ρίξει τα επιτόκια στο μηδέν, οι ρυθμοί ανάπτυξης όμως δεν ξεκόλλησαν όλα αυτά τα χρόνια. Μόλις το τελευταίο διάστημα, με τους εκρηκτικούς ρυθμούς ανάπτυξης της Κίνας και των άλλων ασιατικών χωρών, άρχισε να φαίνεται μια ανάκαμψη που και αυτή τώρα απειλείται μετά το ξέσπασμα της κρίσης στις ΗΠΑ.

Οι ανησυχίες ότι η αμερικάνικη οικονομία βαδίζει στο δρόμο του «ιαπωνικού σεναρίου» εντάθηκαν στα μέσα Μαρτίου όταν η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed) έκανε μια θεαματική παρέμβαση, αλλά το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό. Συγκεκριμένα η Fed έκανε στις 10 Μάρτη ένεση ρευστότητας ύψους 436 δις δολαρίων προς τις χρηματιστηριακές αγορές, την τρίτη και μεγαλύτερη τέτοια ένεση απο το περασμένο καλοκαίρι. Τα Χρηματιστήρια την υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό, ο οποίος όμως κράτησε μόνο μία – δύο μέρες. Στην συνέχεια, νέα στοιχεία που επιβεβαιώνουν την πορεία των ΗΠΑ προς την ύφεση έφεραν νέα πτώση των μετοχών.

Και το χειρότερο: ένα απο τα μεγαλύτερα επενδυτικά κεφάλαια, το Carlyle Capital Corporation, οδηγήθηκε σε πτώχευση στις 13 Μάρτη υπογραμμίζοντας δραματικά την επιδείνωση της κρίσης. Η Fed αναγκάστηκε να στήσει μια επιχείρηση διάσωσης της Τράπεζας Bear – Stearns που χτυπήθηκε άμεσα από την πτώχευση του Carlyle. Οι ΗΠΑ απόκτησαν την δική τους Northern Rock καθώς η Bear - Stearns είναι η πέμπτη σε μέγεθος επενδυτική τράπεζα.

Πρακτικά, μια παρέμβαση της Fed που είχε στόχο να επιδείξει οτι έχει την αποφασιστικότητα και τη δύναμη να ομαλοποιήσει το χρηματιστηριακό σύστημα κατάληξε στο αντίθετο αποτέλεσμα. Να επιβεβαιώσει τις ανησυχίες για τις διαστάσεις της κρίσης. Ο χρυσός έφτασε στα 1.000 δολάρια, το πετρέλαιο στα 110 και το δολάριο έπεσε σε ιστορικά αρνητικά ρεκόρ. Μοιάζει σαν οι ενέσεις ρευστότητας της Κεντρικής Τράπεζας να τροφοδοτούν μόνο την κερδοσκοπία, εντείνοντας την πορεία προς τον «στασιμοπληθωρισμό»: και οικονομική στασιμότητα και πληθωριστική έκρηξη.

Βέβαια, δεν λείπουν οι αναλυτές που ισχυρίζονται οτι αυτά δεν ισχύουν στην περίπτωση της αμερικάνικης οικονομίας. Ένα πρώτο επιχείρημα που προβάλουν είναι το μέγεθος. Ακόμα κι αν χρειαστεί μια μεγάλη επιχείρηση διάσωσης του τραπεζικού συστήματος, λένε, το κόστος θα είναι ένα μικρό ποσοστό του ΑΕΠ των ΗΠΑ και μια μικρή επιβάρυνση για τον προϋπολογισμό τους. Ένα σχετικό άρθρο στους Financial Times στις 27 Φλεβάρη, αφού παραδέχεται οτι τέτοιες κρίσεις έχουν γίνει πολύ συχνές απο τη δεκαετία του 1970 και μετά, συγκρίνει το σχετικό κόστος τους για διάφορες περιπτώσεις και αποκαλύπτει οτι για την Ινδονησία η κρίση του 1997 κόστισε πάνω απο το 50% του ΑΕΠ, για την Τουρκία η κρίση του 2000 το 30%, για την Ισπανία το 1977-1985 έφτασε στο 16%, ενώ για τις ΗΠΑ προβλέπει ένα 7%.

Όμως, η ίδια μελέτη ομολογεί οτι για την Ιαπωνία απο το 1991 το κόστος έχει

Η χρεοκοπία της Bears Stearns έφερε πανικό στα Χρηματιστήρια στις 17 Μάρτη

φτάσει το 23%. Άρα, δεν είναι μόνο οι «τριτοκοσμικές χώρες» που υποφέρουν σκληρά σε τέτοιες περιπτώσεις. Γι' αυτό, άλλωστε, αυτή η επιχειρηματολογία έχει επιστρατεύσει και ένα άλλο ατού των ΗΠΑ πέρα απο το μέγεθός τους: το δολάριο. Οι ΗΠΑ έχουν το προνόμιο να δανείζονται με δάνεια που συνάπτονται στο δικό τους νόμισμα. Ενώ μια άλλη χώρα που έχει δανειστεί σε δολάρια φορτώνεται τεράστια βάρη όταν υποτιμηθεί το δικό της νόμισμα εξαιτίας μιας κρίσης, οι ΗΠΑ έχουν το προνόμιο να αφήνουν το δολάριο να υποτιμηθεί και το κόστος να πέφτει στις πλάτες των δανειστών τους αντί για τις δικές τους.

Αυτό είναι ένα σημαντικό επιχείρημα και ανοίγει καίριες πολιτικές προεκτάσεις στη συζήτηση για την οικονομική κρίση και την αντιμετώπισή της. Συνδέει αυτή την συζήτηση με δύο πλευρές που συνήθως αγνοούνται: τον κρατικό παρεμβατισμό και τον ιμπεριαλισμό.

Η δυνατότητα των ΗΠΑ να χρησιμοποιούν το εθνικό τους νόμισμα σαν μέσο διεθνών συναλλαγών δεν είναι καρπός αποκλειστικά και μόνο της οικονομικής δύναμης. Ιστορικά, αυτή η δυνατότητα δημιουργήθηκε με τις Συνθήκες του Μπρέτον Γουντς στο τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου, όταν οι ΗΠΑ αναδείχθηκαν κορυφαία δύναμη στο στρατόπεδο των νικητών, στρατιωτικά και οικονομικά. Σήμερα, η σχετική οικονομική υπεροχή του αμερικάνικου καπιταλισμού έχει διαβρωθεί, αλλά η στρατιωτική υπεροχή του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού παραμένει τεράστια.

Καμία χώρα δεν είναι ελεύθερη να αποφασίσει τη σχέση της οικονομίας της με το δολάριο με καθαρά οικονομικά κριτήρια. Σκεφτείτε το Ιράν και τα πετρέλαιά του και τα περιθώρια που έχει να αποφασίσει ελεύθερα αν η τιμή του πετρελαίου υπολογίζεται σε δολάρια ή σε ευρώ. Η απειλή της στρατιωτικής επέμβασης κρέμεται καθημερινά πάνω από την Τεχεράνη. Σκεφτείτε τα Αραβικά Εμιράτα ή τη Σαουδική Αραβία και τα περιθώρια που έχουν να αποφασίσουν ελεύθερα αν τα αποθέματα την πετροδολαρίων που διαθέτουν μπορούν να αποσυρθούν απο τα αμερικάνικα ομόλογα και να τοποθετηθούν π.χ σε ευρώ.

Ακόμα και η Κίνα αντιμετωπίζει πιέσεις για το αν μπορεί να μετατρέψει τα αποθεματικά της σε άλλο νόμισμα πέρα απο το δολάριο. Οι προσπάθειες του Μπους να εντάξει τη Βόρεια Κορέα στις χώρες του «Άξονα του Κακού» δεν ήταν άσχετες απο τις βλέψεις των ΗΠΑ να ασκούν στρατιωτικές πιέσεις στην Κίνα. Με χίλιους δύο τρόπους μπορούμε να δούμε τη σύνδεση ανάμεσα στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και τα περιθώρια οικονομικού παρεμβατισμού που διαθέτει η Ουάσιγκτον.

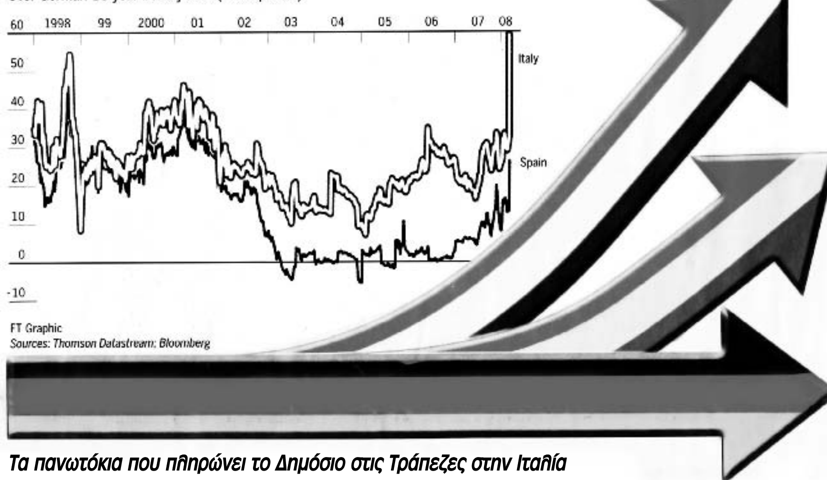
Αυτή η σύνδεση έχει σημασία για τη στάση της Αριστεράς. Όταν οι διάφοροι απολογητές του νεοφιλελευθερισμού και της αγοράς ισχυρίζονται οτι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις πέρα απο τις συνταγές των Βρυξελών (ή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για χώρες εκτός της Ε.Ε) χρειάζεται να τους θυμίζουμε πόση υποκρισία κουβαλάνε. Αν η κυβέρνηση μιας χώρας αποφάσιζε να αυξήσει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού της για να τονώσει την οικονομία της, είναι βέβαιο οτι η Κομισιόν (για τις χώρες της Ε.Ε) ή το ΔΝΤ θα ξεσήκωνε μύδρους, πρόστιμα και κυρώσεις σε βάρους της. Αν, όμως, πρόκειται για την αμερικάνικη κυβέρνηση τότε το ΔΝΤ σπεύδει να ευλογήσει την παρέμβαση του Μπους, που αυξάνει το έλλειμμα του προυπολογισμού κατά 168 δις δολάρια για να αναθερμάνει την αμερικάνικη οικονομία.

Αν πρόκειται για την Ολυμπιακή, η Ελλάδα οδηγείται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για «παράνομες κρατικές επιδοτήσεις». Αν πρόκειται για την Northern Rock, η παρέμβαση του Γκόρντον Μπράουν είναι απλά απόδειξη ότι οι επενδυτές δεν πρέπει να ανησυχούν γιατί το κράτος μπορεί να σώσει όποια τράπεζα κινδυνεύει, αν τυχαίνει να είναι το κατάλληλο κράτος για την κατάλληλη τράπεζα.

Ταυτόχρονα, όμως, όταν βλέπουμε έτσι τα πράγματα, χρειάζεται να είμαστε προσεκτικοί απέναντι στις φωνές που διαπιστώνουν την «επιστροφή του Κέϊνς». Η απαίτηση για εναλλακτικές οικονομικές λύσεις απέναντι στις αποτυχίες της ελεύθερης αγοράς γίνεται πιο έντονη καθώς η κρίση εντείνεται. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η λύση μάς έρχεται έτοιμη με τη μορφή του Κεϊνσιανού κρατικού παρεμβατισμού.

Στην Αμερική, η πρακτική ενός «στρατιωτικού Κεϊνσιανισμού» ποτέ δεν σταμάτησε σε όλα τα χρόνια της κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού. Ακόμα και στο απόγειο των μονεταριστικών κραυγών για την καταπολέμηση των ελλειμμάτων του δημοσίου, οι στρατιωτικές δαπάνες έμειναν ανέγγιχτες. Αυτά τα κονδύλια του αμερικάνικου προϋπολογισμού έπαιξαν διπλό ρόλο. Ήταν απαραίτητα για τη στήριξη της πυγμής του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Αλλά παράλληλα ήταν ένα στήριγμα για την αποφυγή των κρίσεων στην οικονομία.

Οι κρατικές δαπάνες για την πολεμική βιομηχανία στις ΗΠΑ λειτουργούν σαν τόνωση για τη ζήτηση στην αμερικάνική οικονομία, σαν αντίδοτο σε περιόδους ύφεσης, έστω και αν αποτελούν σπατάλη πόρων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν καλύτερα για την οικονομία και την κοινωνία. Η κυβέρνηση Μπους αφήνει πίσω της ένα προϋπολογισμό που προ-

Τα πανωτόκια που πληρώνει το Δημόσιο στις Τράπεζες στην Ιταλία και την Ισπανία πήραν την ανηφόρα

βλέπει 515 δις δολάρια (4% του ΑΕΠ) για στρατιωτικές δαπάνες, ποσό ρεκόρ, δίπλα στα 168 δις δολάρια που αφιερώνει για την αποφυγή της οικονομικής ύφεσης.

Αυτό που μπορεί να ονομάζεται «εκδίκηση του Κέϊνς απέναντι στους νεοφιλελεύθερους», στις ΗΠΑ σημαίνει μια πολιτική που οξύνει την πολιτική και στρατιωτική αστάθεια σε όλο τον κόσμο, πέρα και πάνω από την αστάθεια που προκαλεί η οικονομική κρίση. Σημαίνει ότι δίπλα στα προβλήματα στο τραπεζικό σύστημα και στους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης θα έχουμε περισσότερες κρίσεις σαν αυτές που προκάλεσε η ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου στα Βαλκάνια. Ο ανανεωμένος «στρατιωτικός Κεϋνσιανισμός» που αναδύεται από τις ΗΠΑ κάθε άλλο παρά μοντέλο αντιμετώπισης της κρίσης προσφέρει.

Μήπως, όμως, προκύπτει η δυνατότητα για έναν πιο ήπιο, ειρηνικό κρατικό παρεμβατισμό στην Ευρώπη; Μήπως εδώ η αναζήτηση μιας επιστροφής στον Κέϊνς μπορεί να έχει πιο προοδευτικά χαρακτηριστικά; Όταν ο διάδοχος του Τόνι Μπλερ αναγκάζεται να κάνει κρατική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα, μήπως ανοίγει μια νέα δυνατότητα για τους αριστερούς πολέμιους του νεοφιλελευθερισμού;

Είναι σημάδι των καιρών το γεγονός οτι ο Βενιζέλος, παραμονές του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ δίνει συνέντευξη στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (2 Μάρτη) και λέει ότι *«η ευρωπαϊκή κεντροαριστερά πρέπει να μιλήσει ξανά για την σχέση κράτους και οικονομίας. Να μιλήσει ξανά για τον Κεϋνσιανισμό χωρίς ενοχές»*.

Αυτός που μπορεί να μιλήσει για όλα αυτά χωρίς καμιά ενοχή είναι η μαρξιστική Αριστερά και όχι οι διαχειριστές του καπιταλισμού που ήταν κάποτε οπαδοί του Κέϊνς και αναγκάστηκαν να τον εγκαταλείψουν γιατί δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει την κρίση της δεκαετίας του 1970.

Η στροφή απο τις συνταγές του Κέϊνς προς τις συνταγές του Φρίντμαν, προς τον μονεταρισμό ή νεοφιλελευθερισμό όπως ονομάστηκε αργότερα, δεν ήταν απλά και μόνο μια ιδεολογική επιλογή της Θάτσερ και του Ρήγκαν. Το υπόβαθρό της ήταν η αποτυχία του κεϊνσιανού κρατικού παρεμβατισμού που αποτέλεσε την οικονομική ορθοδοξία επί 30 χρόνια μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου, αλλά αποδείχθηκε ανεπαρκής μπροστά στην προηγούμενη έκρηξη του «στασιμοπληθωρισμού» το 1973-1980. Η αδυναμία του κεινσιανισμού να ξεπεράσει την κρίση εκφράστηκε τότε σαν κρίση στα οικονομικά του ίδιου του κράτους, αυτό που ονομάστηκε δημοσιονομική κρίση.

Τα ελλείμματα των κρατικών προϋπολογισμών διευρύνονταν ξεφεύγοντας εκτός ελέγχου, χωρίς να φέρνουν την πολυπόθητη οικονομική ανάκαμψη. Τέτοιου είδους προβλήματα οδήγησαν παραδείγματος χάρη τον Μιτεράν το 1983 να εγκαταλείψει το κεϊνσιανό «Κοινό Πρόγραμμα» της Αριστεράς και να υιοθετήσει τις θατσερικές πολιτικές του Ροκάρ. Απο κει ξεκίνησαν τα πρότυπα και για την ελληνική εκδοχή, δηλαδή τον Σημίτη που λεγόταν και «έλληνας Ροκάρ».

Δεν υπάρχουν περιθώρια για αυταπάτες οτι τάχα αυτά ήταν προβλήματα του παρελθόντος και τώρα μπορούμε να ξανά -ανακαλύψουμε τον Κέϊνς. Η σημερινή οικονομική κρίση ξαναφέρνει με πολύ γρήγορους ρυθμούς στην επιφάνεια τα παλιά προβλήματα της δημοσιονομικής κρίσης. Παρά το γεγονός ότι σήμερα οι βασικές χώρες της Ε.Ε έχουν κοινό νόμισμα το ευρώ, το κόστος του κρατικού δανεισμού για χώρες με υπερχρεωμένους προϋπολογισμούς εκτοξεύεται προς τα πάνω.

Στις αρχές Μαρτίου η Ισπανία πλήρωνε 25 μονάδες βάσης παραπάνω απο τη Γερμανία για το επιτόκιο των δεκαετών ομολόγων του δημοσίου και η Ιταλία 50 μονάδες (100 μονάδες βάσης αντιστοιχούν σε 1% μεγαλύτερο επιτόκιο). Η Ελλάδα ξεπερνούσε και τις δύο αυτές χώρες πληρώνοντας πάνω απο 60 μονάδες βάσης. Τέτοιας έκτασης αποκλίσεις είχαν να εμφανιστούν απο το 1998 και τον πανικό τότε που κατέρρεαν οι «Τίγρεις της Ασίας».

Μια Αριστερά που θέλει να διαμορφώσει γνήσιες εναλλακτικές λύσεις απέναντι στο νεοφιλελευθερισμό είναι υποχρεωμένη να προχωρήσει σε πολύ πιο ριζικές ανατροπές και συγκρούσεις με τα κυρίαρχα καπιταλιστικά συμφέροντα. Δεν μπορεί να υποσχεθεί ότι θα χρησιμοποιήσει το κράτος για να πάρει «μέτρα ανακούφισης» των λαϊκών τάξεων χωρίς να σπάσει τη θηλιά που έχουν περασμένη οι τραπεζίτες γύρω απο το λαιμό του κρατικού προϋπολογισμού.

Η υποτιθέμενη ικανότητα του Κεϊνσιανισμού να τονώνει τη ζήτηση προς όφελος τόσο των μισθών της εργατικής τάξης όσο και των κερδών των επιχειρήσεων ήταν πάντα ένας μύθος και παραμένει το ίδιο και σήμερα. Χωρίς τη δύναμη των εργατών να βάλουν χέρι στα κέρδη των καπιταλιστών, οι υποσχέσεις μια κυβερνητικής Αριστεράς είναι μετέωρες. Και αυτό είναι κάτι που ισχύει όχι μόνο στις περιπτώσεις περιφερειακών καπιταλισμών όπως ο ελληνικός. Είναι εξίσου αυταπάτη να ελπίζει κανένας ότι ένας «προοδευτικός Κεϊνσιανισμός» μπορεί να είναι εφικτός σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεφεύγοντας από τους ασφυκτικούς περιορισμούς της μικρής Ελλάδας.

Οι βασικοί καπιταλισμοί της Ευρώπης, στο βαθμό που συντονίζουν τις πολιτικές τους μέσα απο την Ε.Ε, ανταγωνίζονται και αντιγράφουν τις ΗΠΑ. Αν κάτι διαφαίνεται μέσα απο αυτή τη διαδικασία είναι η υιοθέτηση του «στρατιωτικού Κεϋνσιανισμού» σαν πρότυπο για το ρόλο του κρατικού παρεμβατισμού. Η επιμονή της Γερμανίας και της Ιταλίας να συνεχίσουν την εμπλοκή τους στο Αφγανιστάν, ακόμα κι αν η ΝΑΤΟϊκή κατοχή αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα, αυτό μαρτυράει. Το ίδιο και η ανάληψη της διακυβέρνησης του προτεκτοράτου στο Κόσοβο απο την Ε.Ε.

Η οικονομική κρίση χειροτερεύει και μπορεί να αναγκάσει και τον Μπερνάνκε της Fed και τον Τρισέ της ΕΚΤ να οργανώσουν και άλλες κρατικές επιχειρήσεις διάσωσης χρεοκοπημένων τραπεζών. Αυτές είναι ιδεολογικές ήττες του νεοφιλελευθερισμού, αλλά δεν σημαίνουν οτι κάποιες μελλοντικές κυβερνήσεις της Αριστεράς θα βρουν έτοιμους μηχανισμούς κρατικού παρεμβατισμού προς όφελος των εργαζόμενων. Η επιστροφή στον Μαρξ έχει προτεραιότητα απέναντι στην επιστροφή στον Κέϊνς.

Βαλκάνια

Το Ελντοράντο των ελληνικών τραπεζών

Οι ελληνικές τράπεζες κατακτούν τα Βαλκάνια και ανακαλύτουν ότι μπήκαν σε ένα ναρκοπέδιο, υποστηρίζει ο Κώστας Σαρρής

Οι ελληνικές τράπεζες ελέγχουν τα Βαλκάνια. Παρά το μικρότερο μέγεθός τους, σε σχέση με άλλους ευρωπαϊκούς τραπεζικούς κολοσσούς, κατάφεραν μέσα σε λίγα χρόνια να ανεβάσουν το μερίδιο αγοράς τους στην περιοχή των Βαλκανίων στο 20%.

Μάλιστα σε ορισμένες αγορές, όπως στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) -όπου παίζεται ξανά το βρόμικο παιχνίδι του «νονού» με το «βαφτιστήρι»- το μερίδιο αγοράς των ελληνικών τραπεζών προσεγγίζει το 40%.

Για τον ελληνικό καπιταλισμό τα Βαλκάνια αποτελούν το νέο Ελντοράντο και οι τράπεζες το ιππικό που ηγείται της εξόρμησης. Αλλά ο δρόμος δεν είναι στρωμένος με ροδοπέταλα.

Μετά την σφαγή που προκάλεσε η τελευταία ιμπεριαλιστική επέμβαση στα Βαλκάνια στα τέλη του '90, η ελληνική πλευρά διεκδίκησε αυτόν τον «αναβαθμισμένο ρόλο». Να μετατραπεί, δηλαδή, σε ισχυρό κεφαλοχώρι, οικονομικά και γεωστρατηγικά, στο μαλακό υπογάστριο της Ευρώπης.

Το δια ταύτα αυτού του ρόλου «κληρώνει» τώρα, επί του κρεοπωλείου (στη μοιρασιά των Βαλκανίων), για άλλη μια φορά πίσω από το πρόσχημα της ονοματολογίας με τη γειτονική χώρα. Σε μια περίοδο που όλα δείχνουν ότι οι ΗΠΑ αποφασίζουν να βάλουν ξανά χέρι στα Βαλκάνια, για να κοντράρουν τη Ρωσία, προκαλώντας άλλον ένα γύρο αστάθειας κι αβεβαιότητας στο βαλκανικό μωσαϊκό, καθώς χάνουν στο Ιράκ.

Το πόσο έχουν διεισδύσει οι ελληνικές τράπεζες (αγκαζέ με άλλες δυτικές) με σκοπό τον έλεγχο υψηλών μεριδίων αγοράς στο δανεισμό των φτωχών νοικοκυριών της περιοχής, μιλάει από μόνο του.

Το 2007 μόνο τα τέσσερα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Εθνική, Eurobank, Alpha, Πειραιώς) έβγαλαν καθαρά κέρδη 1 δισ. ευρώ και έσοδα που ξεπερνούν οριακά τα 2 δισ. ευρώ από τις λεγόμενες αγορές της Νέας Ευρώπης.

Τα κέρδη τους τριπλασιάστηκαν μέσα σε ένα χρόνο, όταν στο σύνολο των δραστηριοτήτων (εντός κι εκτός Ελλάδος) τα καθαρά κέρδη υπολογίζονται στα 5,5 δισ. ευρώ αυξημένα κατά 72% (!) σε σχέση με το 2006. Τα 1,7 δισ. ευρώ είναι μόνο από τον όμιλο της Εθνικής που απορρόφησε τα πρώτα ετήσια κέρδη της Finansbank από την Τουρκία (450 εκατ. ευρώ).

Την τραπεζική εξόρμηση στα Βαλκάνια αποτυπώνει χαρακτηριστικά η περίπτωση της Σερβίας. Λόγω των πολιτικών προβλημάτων στη χώρα οι ελληνικές τράπεζες είχαν καθυστερήσει την επέκτασή τους. Ωστόσο, μέσα σε μια διετία ανέτρεψαν πλήρως την εικόνα αυτή.

Όπως προκύπτει από στοιχεία της Deloitte, από τις 15 εξαγορές τραπεζών που έγιναν στη Σερβία στο διάστημα 2004-2007, οι 5 πραγματοποιήθηκαν από ελληνικές τράπεζες. Στην τριετία 2004-2007 πραγματοποιήθηκαν συμφωνίες για την εξαγορά σερβικών τραπεζών ύψους 2 δισ. δολαρίων εκ των οποίων το 50%, δηλαδή 1 δισ. δολάρια, πραγματοποιήθηκαν από ελληνικές και κυπριακές τράπεζες.

Οι προσδοκίες των εγχώριων τραπεζών από την ισχυρή παρουσία τους στις γειτονικές χώρες, στηρίχθηκαν στις προσδοκίες για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Οι ίδιοι οι τραπεζίτες έχουν υπολογίσει ότι (υπό κανονικές συνθήκες), μέσα στα αρκετά χρόνια που θα χρειαστούν, οι μπίζνες θα τετραπλασιαστούν στην Ουγγαρία και την Τσεχία, θα δεκαπλασιαστούν στην Πολωνία, θα πολλαπλασιαστούν επί 17 φορές στη Βουλγαρία, 19 φορές στη Ρουμανία και 27 φορές στην Ουκρανία.

Σύνταγμα 22 Μάρτη

Ποντάρουν κυρίως στο ότι οι κάτοικοι των χωρών αυτών θα ακολουθήσουν το μοντέλο ζωής που επικρατεί στις οικονομίες της Δύσης, σύμφωνα με το οποίο ο καθένας δανείζεται από τις τράπεζες για να καταναλώσει και να επενδύσει.

Οι αγορές αυτές ονομάστηκαν «παρθένες», αφού οι τραπεζιτικές χορηγήσεις δανείων ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώνονται στο 22,3% στην Αλβανία, στο 31,6% στα Σκόπια, στο 28,7% στη Σερβία, στο 49,1% στη Βουλγαρία, στο 26,3% στη Ρουμανία, στο 36,7% στην Τουρκία και στο 51,4% στην Ουκρανία. Γεγονός που υπόσχεται τρελά περιθώρια κέρδους.

Επίπεδα που μοιάζουν με όνειρο καλοκαιρινής νυκτός για άλλες ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες όπου οι χορηγήσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι στα ύψη και διαμορφώνονται στο 230% στην Ιρλανδία, 203% στη Δανία, 164% στην Πορτογαλία, 162% στη Βρετανία, 149% στην Πορτογαλία, 132% στη Γερμανία και τη Σουηδία, ενώ ο μέσος όρος για την Ε.Ε. των «25» διαμορφώνεται στο 131%.

Όμως, η διεθνής οικονομική κρίση και η γεωπολιτική αστάθεια απειλούν να γυρίσουν τούμπα τις προηγούμενες προσδοκίες και τα φιλόδοξα «μπίζνες πλαν», μετατρέποντας σε ανώμαλη διαδρομή μια φαινομενικά ήρεμη πορεία.

Οι τράπεζες διεθνώς, αλλά και οι ελληνικές βρίσκονται σε διελκυστίνδα δυνάμεων από την πιστωτική κρίση. Οι μετοχές των ελληνικών τραπεζών έχουν υποστεί κραχ, ακολουθώντας τους παγκόσμιους κολοσσούς, αφού στη διατραπεζική αγορά (δανεισμός μεταξύ τραπεζών) το κόστος έχει ακριβύνει και οι κάνουλες ρευστού κλείνουν, σε κλίμα απόλυτης έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ των ίδιων των τραπεζών.

Σκίτσο του Νίκαδρου

Το «στήριγμα» του Χρηματιστηρίου Αθηνών, όπως αποκαλούνται οι τραπεζικές μετοχές, έχει χάσει πάνω από το 25% της αξίας του από την αρχή του χρόνου. Με τους ίδιους τους τραπεζίτες να αναζητούν πάλι τα λεφτά των καταθετών, κάνοντας ανταγωνιστικές προσφορές για να προσελκύσουν χρήμα στους αποταμιευτικούς λογαριασμούς.

Μπορεί οι τραπεζίτες και ο Αλογοσκούφης να λένε ότι οι ελληνικές τράπεζες είναι «θωρακισμένες» από την διεθνή πιστωτική κρίση και ότι «αντίδοτο είναι η ισχυρή παρουσία στα Βαλκάνια», αλλά αυτό ήταν μια προηγούμενη υπόθεση:

* Όταν τα Βαλκάνια «υπόσχονταν» σταθερά ανοδική οικονομική ανάπτυξη από τις εισροές κεφαλαίων του εξωτερικού και η παγκόσμια οικονομία είχε συγκριτικά ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης.

* Όταν για μια 5ετία περίπου, χάρη στο φθηνό δανεικό χρήμα παγκοσμίως, άδραξαν την ευκαιρία και οι ελληνικές τράπεζες να κερδοσκοπήσουν κάνοντας το ίδιο κόλπο. Δανείζονταν φτηνά για να πουλάνε ακριβά δάνεια, συντηρώντας έτσι την κατανάλωση με χρέη ακόμα και στις πιο φτωχές γωνιές του πλανήτη, όπως τα Βαλκάνια. Δυνατότητα που τώρα αρχίζει να σκαλώνει.

Η πρώτη γερή αμφισβήτηση ήρθε από ανάλυση της Deutsche Bank στις αρχές Ιανουαρίου, η οποία προειδοποίησε για τα μακροοικονομικά προβλήματα των γειτονικών χωρών και υποβάθμισε τις τράπεζες που έχουν ισχυρή παρουσία σε χώρες όπως η Ρουμανία.

Στο στόχαστρο βρέθηκε ο όμιλος Eurobank του Λάτση με προειδοποιήσεις για την «ποιότητα των χαρτοφυλακίων», ο οποίος λίγο ως πολύ φωτογραφήθηκε ως πιθανή, εν δυνάμει, «ελληνική Northern Rock» (η βρετανική τράπεζα που χρεοκόπησε και «σώθηκε» από το βρετανικό κράτος). Αμέσως η τράπεζα έσπευσε να διαψεύσει και να βάλει μπρος έναν μηχανισμό ανταγωνιστικών εκθέσεων από άλλους οίκους όπως η Citigroup που έλεγαν το αντίθετο, ότι τα πράγματα δηλαδή είναι μέλι γάλα.

Μετά από αυτό, οι τραπεζίτες δεν κοιμούνται πια ήρεμα. Ανησυχούν π.χ. για την αγορά της Ρουμανίας (κρίσιμη για τις ελληνικές τράπεζες), αφού *«το δεύτερο εξάμηνο του 2007 υπήρξε υποτίμηση της ισοτιμίας του νομίσματος κατά 17%. Γεγονός που προκαλεί φόβους καθώς ένα σημαντικό ποσοστό των δανείων είναι σε ξένο νόμισμα, κάτι που εμπεριέχει πιστωτικό ρίσκο»*, γράφει η "Ημερησία".

Επίσης μέσα στο Φεβρουάριο ο διεθνής οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, δυο χώρες στις οποίες έχουν ισχυρή παρουσία οι ελληνικές τράπεζες. Χαμηλή πιστοληπτική αξιολόγηση σημαίνει χαμηλή δυνατότητα εξυπηρέτησης οφειλών, ό,τι χειρότερο δηλαδή για τους τραπεζίτες που κυνηγούν το κέρδος από τους τόκους.

Το αναγνωρίζουν πλέον και τα πιο συντηρητικά οικονομικά φύλλα των εφημερίδων που αναπαρήγαγαν για καιρό μια ειδυλλιακή εικόνα. Χαρακτηριστικό είναι απόσπασμα στην Καθημερινή το Φεβρουάριο:

«Σήμερα η εικόνα των Βαλκανίων, τουλάχιστον πολιτικά, δεν μοιάζει τόσο ειδυλλιακή όσο πριν από ένα χρόνο. Η Σερβία κινείται σε τροχιά σύγκρουσης με την Ευρώπη στο θέμα του Κοσόβου, εξέλιξη που μπορεί να καθυστερήσει την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας και μαζί την ανάπτυξη της οικονομίας της. Οι σχέσεις Αθήνας - Σκοπίων βρίσκονται στο χειρότερο σημείο των τελευταίων ετών ενώ δυσκολίες εμφανίζονται και σε μακροοικονομικό επίπεδο».

Το επισημαίνει για πρώτη φορά ανοιχτά και η Τράπεζα της Ελλάδος στην Ετήσια Έκθεση: *"Ο πιστωτικός κίνδυνος, ιδίως λόγω της επέκτασης των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών σε αναπτυσσόμενες αγορές του εξωτερικού (Βαλκάνια), αποτελεί τη σημαντικότερη μορφή κινδύνου για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα".*

«Ξεπερνούν τα 14 δισ. ευρώ τα κεφάλαια από Ελλάδα που έχουν επενδυθεί στα Βαλκάνια (4.000 επιχειρήσεις) με την Ελλάδα να είναι ο μεγαλύτερος ξένος επενδυτής στην ΠΓΔΜ, την Αλβανία και τη Σερβία», κοκορεύεται ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Π. Δούκας σε συνέντευξη που έδωσε στις 5 Μαρτίου στη Θεσσαλονίκη, εστιάζοντας σε τρία σημεία.

- Η Ελλάδα είναι ο βασικότερος ξένος επενδυτής για την Αλβανία με επενδυμένο κεφάλαιο άνω των 800 εκατ. δολ. και στην ΠΓΔΜ με 1 δισ. δολ.
- Είναι τρίτος σημαντικότερος επενδυτής στη Βουλγαρία όπου έχουν επενδυθεί κεφάλαια 1,5 δισ. ευρώ. Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν το 23,6% των συνολικών τραπεζικών κεφαλαίων.
- Την τρίτη θέση κατέχει η Ελλάδα ως επενδυτής στη Ρουμανία. Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας κατέχει τη 2η θέση μεταξύ των ξένων επενδυτών (με 15,4%), μετά την Αυστρία.

Από το Αντιπολεμικό συλλαλητήριο στις 22 Μάρτη

Ήδη σύμφωνα με την ΤτΕ, το άνοιγμα των ελληνικών τραπεζών εκτός συνόρων εμφανίζει αύξηση από 136% σε 183% των ιδίων κεφαλαίων τους, μέσα σε διάστημα λιγότερο από ένα χρόνο.

Η ραγδαία ανάπτυξη των χαρτοφυλακίων δανείων και η όξυνση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών τα τελευταία χρόνια, δημιουργούν σε οικονομικούς αναλυτές ανησυχία για την ποιότητα των χαρτοφυλακίων και τους κινδύνους που έχουν αναλάβει οι εγχώριες τράπεζες.

Όπως, προκύπτει από τα στοιχεία της Deloitte, *«το σύνολο των δανείων ως ποσοστού του ΑΕΠ στην Ελλάδα είχε διαμορφωθεί στο 86%, σημαντικά χαμηλότερου του 131% που είναι ο μέσος όρος στην Ε.Ε. των 25»*, αναφέρει η Καθημερινή. *«Ωστόσο, η Ελλάδα μέσα σε λίγα χρόνια πραγματοποίησε ένα μεγάλο άλμα, ξεπερνώντας –σε ό,τι αφορά τα επίπεδα δανεισμού– χώρες όπως η Φινλανδία (79%) και προσεγγίζοντας χώρες όπως η Ιταλία (96%) και η Γαλλία (105%)... Η εμπειρία έχει δείξει ότι τις περισσότερες φορές άλματα σε νέα πεδία, όπως ήταν η λιανική για τις εγχώριες τράπεζες, συνεπάγονται παιδικές ασθένειες»*.

Μέχρι τώρα τα όποια προβληματικά δάνεια εν πολλοίς «χάνονταν» κάτω από τον θεαματικό όγκο νέων εργασιών. Όμως από εδώ και πέρα ο όγκος των εργασιών δεν θα αυξάνεται με τους ρυθμούς των προηγούμενων ετών, ενώ παράλληλα τα προβληματικά δάνεια θα πολλαπλασιάζονται εντός κι εκτός συνόρων.

«Ήδη διακρίνουμε δύο ειδών επιπτώσεις στα Βαλκάνια», αναφέρει ο Έρικ Μπέργκλοφ, όχι κάποιος «αιρετικός» αλλά ο επικεφαλής στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανοικοδόμησης (για την Αν. Ευρώπη). *«Ένα βραχυπρόθεσμο πρόβλημα ρευστότητας και μία μακροπρόθεσμη αύξηση στο κόστος δανεισμού. Οι πιο σημαντικές επιπτώσεις θα παρατηρηθούν μακροπρόθεσμα με τη μείωση των δεικτών ανάπτυξης, λόγω των δυσκολιών και το υψηλότερο κόστος της πιστωτικής ικανότητας»*.

Όπως υποστηρίζει, πέντε χώρες με υψηλό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα σημαντικότερα προβλήματα στο μέλλον λόγω του περιορισμού των ροών κεφαλαίου από το εξωτερικού. Πρόκειται για τη Λετονία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία και τη Σερβία.

Επίσης ο αυξανόμενος πληθωρισμός, ως παγκόσμιο πρόβλημα, είναι ένα ακόμη ζήτημα που αντιμετωπίζει η περιοχή. Ο συνδυασμός των πληθωριστικών πιέσεων και των υψηλών εμπορικών ελλειμμάτων διαμορφώνουν συνθήκες υποτίμησης σε ορισμένα νομίσματα:

«Οι ισοτιμίες αρκετών νομισμάτων στη Βαλτική και τα Βαλκάνια παραμένουν εύθραυστες σε περίπτωση απότομης προσγείωσης της παγκόσμιας οικονομίας», υπογραμμίζει ο Έρικ Μπέργκλοφ. *«Εάν μια ισχυρή παγκόσμια επιβράδυνση χτυπήσει την επενδυτική εμπιστοσύνη μια άτακτη υποτίμηση δεν μπορεί να αποκλειστεί. Αυτό μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε ύφεση τις χώρες της περιοχής»*.

Οι προειδοποιητικοί «χρησμοί» αφορούν και στην ελληνική οικονομία που έχει δέσει σημαντικό μέρος της πορείας με το λεγόμενο «Βαλκανικό στόρι», αλλά πλέον βρίσκεται αντιμέτωπη με επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης, αυξανόμενο πληθωρισμό και δραματική άνοδο του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών (εισαγωγές-εξαγωγές) στο 14% του ΑΕΠ.

Αλλά όπως κάθε καπιταλισμός, έτσι κι ο ελληνικός όταν αγκομαχάει γίνεται πιο σκληρός κι επιθετικός. Τόσο στις κατακτήσεις των εργαζόμενων και της νεολαίας, όσο και στην πολιτική που χαράσσει για τα ζωτικά του συμφέροντα στα Βαλκάνια, σε συνθήκες γενικευμένης αστάθειας που προκαλούν οι ιμπεριαλιστικές νεοαποικιακές επεμβάσεις.

Γι' αυτό οι οικονομικοί αγώνες ώστε να μπουν οι ανάγκες μας πάνω από τα κέρδη των τραπεζιτών (η υπεράσπιση του ασφαλιστικού, των μισθών, οι μάχες κατά των ιδιωτικοποιήσεων), είναι δεμένοι με τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια που προωθούν την ειρήνη και ενότητα των απλών ανθρώπων στα Βαλκάνια. Κόντρα στα συλλαλητήρια του εθνικιστικού μίσους και σε αντιπαράθεση με την κυβέρνηση Καραμανλή που τυλίγεται με τον «μανδύα» φιλόδοξου τοποτηρητή.

Σερβία
Η κρίση από ταξική σκοπιά

Ο Βλαντιμίρ Κορίκα γράφει για τις εξελίξεις στη Σερβία και περιγράφει πως μια νέα αριστερά και ένα νέο εργατικό κίνημα κάνουν τα πρώτα βήματά τους

Εχουν περάσει εφτά χρόνια από τότε που μια εξέγερση γκρέμισε το αυταρχικό καθεστώς του Μιλόσεβιτς στη Σερβία. Οι εικόνες του ενθουσιασμένου πλήθους με επικεφαλής τους ανθρακωρύχους της Κολουμπάρα να εισβάλει στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο είχαν γεννήσει την ελπίδα ότι η επανάσταση της 5 Οκτώβρη 2001 θα έφερνε μια ριζικά νέα, καλύτερη και πιο δημοκρατική Σερβία. Ωστόσο σήμερα η Σερβία είναι ξανά βυθισμένη στην πολιτική αστάθεια, την κοινωνική δυστυχία, υποβιβασμένη στο ρόλο του πιονιού στην ιμπεριαλιστική σκακιέρα.

Στις 6 Μάρτη, μετά την κήρυξη της ανεξαρτησίας του Κόσοβο ο κυβερνητικός συνασπισμός της Σερβίας κατέρρευσε σαν ένας πύργος από τραπουλόχαρτα. Το Μάη θα γίνουν εκλογές. Το αποτέλεσμα θα κριθεί κυριολεκτικά στο νήμα, ανάμεσα στις δυο κοινοβουλευτικές παρατάξεις που κυριαρχούν στην πολιτική σκηνή από τη πτώση του Μιλόσεβιτς και μετά. Συμφωνούν κι οι δυο ότι η Σερβία δεν πρέπει να αναγνωρίσει το ανεξάρτητο Κόσοβο. Οι διαφωνίες τους έχουν να κάνουν με το ποια πολιτική μπορεί α εγγυηθεί τα σερβικά συμφέροντα στο Κόσοβο: η ταχύτερη ένταξη στην ΕΕ ή η προσέγγιση με τη Ρωσία.

Τα γκάλοπ δείχνουν μικρή διαφορά ανάμεσα στην φιλοδυτική παράταξη που έχει στο κέντρο της το φιλελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα και τη φιλορωσική στην οποία ηγείται το εθνικιστικό Ριζοσπαστικό Κόμμα. Οι υποψήφιοι αυτών των δυο κομμάτων βρέθηκαν αντιμέτωποι στο δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών της 3 Φλεβάρη. Ο Μπόρις Τάντιτς, ο φιλοδυτικός υποψήφιος, κέρδισε με μια διαφορά της τάξης του 3%. Ομως, η διαφορά στις κοινοβουλευτικές εκλογές είναι ότι το κόμμα του απερχόμενου πρωθυπουργού Κοστούνιτσα, το οποίο κράτησε ουδέτερη στάση στις προεδρικές εκλογές, είναι έντονα αντι-ΕΕ. Η θέση του είναι ότι η Σερβία μπορεί να ενταχτεί στην ΕΕ μόνο αν το Κόσοβο συνεχίσει να είναι τμήμα της επικράτειάς της.

Αυτός ο διχασμός αποτυπώνεται και στις δημοσκοπήσεις που δείχνουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι υπέρ της ταχείας ένταξης στην ΕΕ αλλά την ίδια στιγμή απορρίπτει την ένταξη αν όρος της είναι η αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κόσοβο. Το 60% τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης στενότερων σχέσεων με τη Ρωσία και τα 2/3 των ερωτηθέντων απορρίπτουν την ένταξη στο ΝΑΤΟ. Οποιο και να είναι το αποτέλεσμα, διαδεδομένη είναι η πεποίθηση στους εργαζόμενους ότι η επίσημη πολιτική δεν πρόκειται να βελτιώσει την κατάστασή τους. Μόλις το 4% δηλώνει ικανοποιημένο από την κατάσταση της χώρας ενώ το 57% των Σέρβων δηλώνει δυσαρεστημένο.

Οι εργάτες έχουν κάθε λόγο να είναι δυσαρεστημένοι με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα. Ο μέσος όρος αύξησης του ΑΕΠ τα τρία τελευταία χρόνια είναι 6,8% .Ομως, ένα απειροελάχιστο κομμάτι του παραγόμενου πλούτου φτάνει σε αυτούς που αναγκάζονται να εργαστούν περισσότερες ώρες και να πληρώσουν ακριβότερες κοινωνικές υπηρεσίες. Εχουν γίνει ιδιωτικοποιήσεις σε ευρεία κλίμακα και επίσης η φορολογία και οι εργοδοτικές εισφορές των επενδυτών είναι από τις χαμηλότερες στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Αυτή η δυσαρέσκεια με το νεοφιλελευθερισμό στη Σερβία δεν έχει μεταφραστεί σε μαζική αντίσταση στους χώρους δουλειάς, το πεζοδρόμιο ή ακόμα και στο κοινοβούλιο. Αυτή η κατάσταση οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στη κληρονομιά της τιτοϊκής περιόδου. Τότε, στη Σερβία εφαρμοζόταν ένα πιο χαλαρό σταλινικό μοντέλο, που στο κέντρο του βρισκόταν η υποταγή της κατανάλωσης και της αυτοοργάνωσης των εργατών στη κούρσα του κράτους-κόμματος για ενσωμάτωση στη παγκόσμια αγορά. Γι' αυτό το λόγο, μέχρι τη στιγμή που το σύστημα μπήκε σε κρίση στη δεκαετία του '80 δεν είχαν αναπτυχθεί ανεξάρτητες πρωτοβουλίες από τα κάτω.

Εκείνη τη περίοδο ο Μιλόσεβιτς αναδείχτηκε ως ο εκπρόσωπος ενός απελπισμένου αλλά σημαντικού τμήματος της σερβικής άρχουσας τάξης το οποίο ήταν έτοιμο να χρησιμοποιήσει τον σερβικό εθνικισμό για να αποπροσανατολίσει την εργατική αντίσταση και να διατηρηθεί στην εξουσία. Την αριστερά την δυσφήμισε περαιτέρω, παραλύοντας την δυνατότητά της να οργανώσει την αντίσταση, ο ρόλος που έπαιξε το Σοσιαλιστικό Κόμμα στους πολέμους της δεκαετίας του '90 και η υποστήριξη που έδωσε στη νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση μειοψηφίας από τα τέλη του 2003 μέχρι τις αρχές του 2007.

Γι' αυτό το λόγο η πλειοψηφία των εργατών ψηφίζουν το Ριζοσπαστικό Κόμμα, το οποίο απευθύνεται στους φτωχούς και τους περιθωριοποιημένους προσφέροντάς τους την ελπίδα της σταθερότητας σε έναν χαοτικό κόσμο. Παρόλα αυτά, η ανταπόκριση στις διαδηλώσεις που οργάνωσε η κυβέρνηση –και υποστήριξε το Ριζοσπαστικό Κόμμα- ενάντια στην ανεξαρτησία του Κόσοβο, ήταν μικρή: διαδήλωσαν το πολύ 200.000 ενώ ο αριθμός των ανέργων στη Σερβία είναι 800.000.

Εχει σημασία να επισημάνουμε ότι μόλις δυο βδομάδες μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, ένα κύμα καταλήψεων εργοστασίων και διαδηλώσεων ενάντια στην ιδιωτικοποίηση συγκλόνισε τη βιομηχανική πόλη του Κραγκούγιεβατς. Η μεγαλύτερη συνδικαλιστική συνομοσπονδία καλεί σε διαδηλώσεις τη Πρωτομαγιά, με αιτήματα ενάντια στην ανεργία.

Μια εξίσου εκρηκτική κατάσταση έζησε πρόσφατα και η πόλη Ζρενζάνιν στα βόρεια. Εκεί, απλοί εργάτες πήραν τη πρωτοβουλία να οργανώσουν το δικό τους κόμμα με τίτλο «Ισότητα» το οποίο θα συμμετέχει στις δημοτικές εκλογές του Μάη. Η «Ισότητα» είναι ακόμα στο επίπεδο μιας τοπικής πρωτοβουλίας. Ο στόχος της είναι να πάρει τον έλεγχο του δήμου και να τον χρησιμοποιήσει για να στηρίξει τα κατειλημμένα εργοστάσια που δουλεύουν οι εργάτες. Είναι ένα παράδειγμα που μπορεί να απλωθεί και να καλύψει το κενό στην αριστερά. Προφανώς, το ζήτημα του Κόσοβο δεν είναι στις προτεραιότητες αυτού του κόμματος.

Μια τέτοια κρίσιμη κατάσταση, όπου οι εργάτες ψηφίζουν μεν λαϊκιστικά κόμματα αλλά αρχίζουν να μπαίνουν σε δράση για τα δικά τους συμφέροντα, προσφέρει πολλές ευκαιρίες στις μικρές δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς. Η ριζοσπαστική αριστερά έχει κάνει πολλά βήματα για να

απαλλαγεί από την περιθωριοποίηση και τον σεκταρισμό της δεκαετίας του ‘90 και την ανασύνθεσή της την έχει βοηθήσει η περίοδος ανόδου του κινήματος που συμβολίζεται από το Σιάτλ του 1999.

Το 2007 ήταν η κορύφωση μιας μακρόχρονης διαδικασίας συσσώρευσης δυνάμεων, που περιλάμβανε τακτικές πολιτικές συζητήσεις, μικρές δημόσιες εκδηλώσεις και διαμαρτυρίες, μοίρασμα προκηρύξεων. Η ριζοσπαστική αριστερά η οποία ενώθηκε στη πιο σημαντική αγωνιστική συλλογικότητα του Βελιγραδίου το «Κοινωνικό Μέτωπο» (SF), έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πολιτικοποίηση των πρώτων μεγάλων μαζικών κινητοποιήσεων από τη πτώση του Μιλόσεβιτς: το φοιτητικό κίνημα της ακαδημαϊκής χρονιάς 2006-07 ενάντια στην επιβολή διδάκτρων στα πανεπιστήμια.

Με συνθήματα όπως «Κάτω τα δίδακτρα!», «Η μόρφωση δεν είναι εμπόρευμα!» και «Εμείς σπουδάζουμε, αυτοί κερδίζουν!» οι φοιτητές οργάνωσαν μαζικές κινητοποιήσεις και άμεσες δράσεις, όπως τον αποκλεισμό δρόμων μπροστά σε κυβερνητικά κτίρια. Στις 22 Νοέμβρη 2006, περίπου 1.000 φοιτητές έκαναν κατάληψη στη Φιλοσοφική Σχολή που κράτησε έξι μέρες. Οργάνωναν καθημερινά «Ζμπορόβι» -δηλαδή γενικές συνελεύσεις- ανοιχτές σε όλους τους φοιτητές και εκεί παίρνονταν όλες οι αποφάσεις.

Το κοινοβούλιο της Σερβίας κατειλημένο από διαδηλωτές τις μέρες της ανατροπής του Μιλόσεβιτς

Σε αυτές τις συνελεύσεις συμμετείχαν φοιτητές και από άλλες σχολές, κάτι που προκάλεσε φόβο στη διοίκηση του πανεπιστημίου για άπλωμα των καταλήψεων. Η επιτροπή αγώνα των φοιτητών συναντήθηκε με το συνδικάτο των πανεπιστημιακών που ανησυχούσαν για τα σχέδια της κυβέρνησης να υποβαθμίσει τα πτυχία τους. Αρχικά, η διοίκηση του πανεπιστημίου απείλησε με πειθαρχικές διώξεις αλλά σύντομα υποχώρησε και κάλεσε την επιτροπή των φοιτητών σε διαπραγματεύσεις. Η επιτροπή απαίτησε τον πλήρη –ή στο μεγαλύτερο μέρος- χρηματοδότηση όλων των αναγκών των φοιτητών από το κρατικό προϋπολογισμό και η διοίκηση του πανεπιστήμιου συμφώνησε να στηρίξει δημόσια τους φοιτητές. Η άρνηση της κυβέρνησης να ικανοποιήσει αυτά τα αιτήματα, πυροδότησε ένα νέο γύρο καταλήψεων και διαδηλώσεων που συγκλόνισαν το Βελιγράδι τον Μάρτη και τον Απρίλη του 2007. Το κίνημα καταλάγιασε όταν έγινε φανερό ότι τα δίδακτρα δεν θα αυξάνονταν ουσιαστικά την επόμενη χρονιά και όταν πολλά αιτήματά του ικανοποιήθηκαν.

Οι επιτυχίες του SF είχαν αντίκτυπο στα Βαλκάνια. Οπως το κίνημα στη Σερβία εμπνεύστηκε από τους αγώνες των γάλλων και των ελλήνων φοιτητών, με τον ίδιο τρόπο οι φοιτητές σε Σλοβενία και Κροατία οργάνωσαν καταλήψεις, διαδηλώσεις και «κοινωνικά μέτωπα» που αναζωογόνησαν και το συνδικαλιστικό κίνημα σε αυτές τις χώρες. Πέρσι περίπου 70.000 εργάτες διαδήλωσαν στη Σλοβενία. Μια παρόμοια διαδήλωση θα γίνει τον Μάρτη και στην Κροατία.

Αυτές οι εξελίξεις έχουν ωθήσει τις δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς να παίρνουν πιο αιχμηρές θέσεις και πιο τολμηρές πρωτοβουλίες. Για παράδειγμα, το SF έχει κάποια μικρά αλλά συγκεκριμένα βήματα για να δείξει την αντίθεσή του στην ηγεμονιστική πολιτική των προηγούμενων και τωρινών σερβικών κυβερνήσεων στο Κόσοβο. Στη διάρκεια των φοιτητικών κινητοποιήσεων του 2006-07 το SF οργάνωσε ένα στρογγυλό τραπέζι στο πανεπιστήμιο με θέμα το Κόσοβο. Ο σκοπός του στρογγυλού τραπεζιού ήταν να σταλεί μια επιστολή συμπαράστασης στο ριζοσπαστικό εθνικιστικό κίνημα Vetevendosje! (Αυτοδιάθεση) μετά την βάρβαρη επίθεση της αστυνομίας του ΟΗΕ το Φλεβάρτη του 2007 σε μια διαδηλωσή του με αιτήματα ενάντια στον «νεοαποικιακό» χαρακτήρα της διοίκησης του ΟΗΕ. Η αστυνομία του ΟΗΕ δολοφόνησε δυο νεαρούς διαδηλωτές και κατόπιν ο ηγέτης του κινήματος, ο Αλμπιν Κούρτι οδηγήθηκε στη φυλακή.

Αυτό το κίνημα επίσης έχει αντιταχθεί στην ιδιωτικοποίηση των ορυχείων της Τρέπσα δηλώνοντας ότι ο πλούτος που παράγεται στο Κόσοβο πρέπει να χρησιμοποιείται προς όφελος του λαού του. Δεν είναι παράξενο λοιπόν που η UNMIK αντιμετώπισε με τόσο σκληρή καταστολή αυτό το κίνημα. Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός ότι το Vetevendosje! δεν θεωρεί τους απλούς Σέρβους εχθρούς των Αλβανών Κοσοβάρων. Αυτή η στάση ανοίγει το δρόμο για ανάπτυξη επαφών από τα κάτω. Εκφράζοντας ανοιχτά την αλληλεγγύη του στο Vetevendosje! το SF μπόρεσε να «εκπαιδεύσει» τους φοιτητές της Σερβίας με το διεθνιστικό πνεύμα. Ομως, επίσης μπόρεσε να στείλει ένα μήνυμα στους Αλβανούς του Κόσοβο ότι ο εχθρός δεν είναι οι απλοί Σέρβοι, ότι οι λαοί των Βαλκανίων μπορούν να λύσουν μόνοι τους τα προβλήματά τους χωρίς να γίνονται πιόνια του ιμπεριαλισμού είτε της Δύσης είτε της Ανατολής.

Επίσης, το SF έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση μιας αντιφασιστικής κινητοποίησης ενάντια σε συγκέντρωση που έκαναν ναζί στη πόλη Νόβι Σαντ τον Οκτώβρη του 2007. Αυτή η κινητοποίηση έγινε πρώτη είδηση στα ΜΜΕ. Η συζήτηση που γίνεται τώρα στους κόλπους της αριστεράς στη Σερβία αφορά τον τρόπο σύνδεσης με το ανερχόμενο εργατικό κίνημα και με ερωτήματα όπως το αν χρειαζόμαστε πολιτικές οργανώσεις για να προχωρήσει ο αγώνας.

Ολα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι αγώνες που ξεσπάνε στα Βαλκάνια οδηγούν σε μια αναζωογόνηση της ταξικής πολιτικής. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι για να αρπάξουμε αυτή την ευκαιρία. Επείγουσα είναι η ανάγκη για ένα οργανωμένο δίκτυο αλληλεγγύης, ικανό να ενώνει αυτούς τους αγώνες ενάντια στις άρχουσες τάξεις της περιοχής και τους ιμπεριαλιστές συμμάχους τους.

«Τα λάβαρα ήσαν όλα ερυθρά...»

Η διεθνιστική παράδοση στα Βαλκάνια

Η Αριστερά χρειάζεται μια διεθνιστική πολιτική για να αντιπαλέψει τον ιμπεριαλισμό. Ο Λέανδρος Μπόλαρης παρουσιάζει τις ρίζες αυτής της παράδοσης στα Βαλκάνια.

Τα Βαλκάνια έχουν μια αιματοβαμμένη παράδοση ιμπεριαλιστικών παρεμβάσεων και εθνικιστικών συγκρούσεων ανάμεσα στις άρχουσες τάξεις. Διαθέτουν, όμως, και μια πλούσια διεθνιστική παράδοση, από τις αρχές κιόλας του 20ου αιώνα. Για να ακριβολογούμε, οι ρίζες της αριστεράς στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια είναι αντιπολεμικές, διεθνιστικές, επαναστατικές. Αυτές οι «ρίζες» απλώθηκαν, επηρέασαν εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες και εργάτριες.

Όταν ξέσπασε για παράδειγμα ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, η Δεύτερη Διεθνής και τα μεγαλύτερα σοσιαλιστικά κόμματα στον κόσμο, όπως το γερμανικό, πρόδωσαν τις αντιπολεμικές διακηρύξεις τους και τάχτηκαν το καθένα στο πλευρό της δικιάς του άρχουσας τάξης. Υπήρχαν τρία κόμματα που κράτησαν μια ξεκάθαρη αντιπολεμική, διεθνιστική στάση. Το ένα, το γνωστότερο, ήταν οι μπολσεβίκοι του Λένιν στη Ρωσία.

Τα άλλα δυο ήταν στα Βαλκάνια. Το Σέρβικο Σοσιαλιστικό Κόμμα κι οι «στενοί» Σοσιαλιστές της Βουλγαρίας1. Η αφορμή για το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου ήταν η δολοφονία του Αρχιδούκα της Αυστροουγγαρίας από έναν Σέρβο εθνικιστική φοιτητή στο Σεράγεβο, σε αντίποινα για την –πολύ υπαρκτή- εθνική καταπίεση των Σέρβων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Στην Ελλάδα δεν υπήρχε ακόμα ενιαίο σοσιαλιστικό κόμμα. Η «Φεντερασιόν» της Θεσσαλονίκης –περισσότερα στη συνέχεια- καταδίκασε τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, τάχτηκε κατά της συμμετοχής της Ελλάδας και το πλήρωσε με διώξεις. Την ίδια αντιπολεμική στάση κράτησαν οι περισσότερες σοσιαλιστικές ομάδες στην «Παλιά» Ελλάδα. Αυτοί οι σοσιαλιστές ήταν η μαγιά για την ίδρυση της ΓΣΕΕ και του ΣΕΚΕ το 1918.

Είναι αλήθεια ότι η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται, όμως είναι εξίσου αλήθεια ότι όποιος δεν διδάσκεται από αυτήν είναι καταδικασμένος να την επαναλαμβάνει. Αυτές οι διαπιστώσεις έχουν σημασία, γιατί οι σοσιαλιστές των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα στα Βαλκάνια βρέθηκαν αντιμέτωποι με ζητήματα ανάλογα με αυτά που αντιμετωπίζει η Αριστερά σήμερα.

Ο καπιταλισμός είχε έρθει σχετικά αργά στα Βαλκάνια, όπου επιβίωναν οι καθυστερημένες, ύστερες φεουδαρχικές κοινωνικές δομές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι άρχουσες τάξεις των κρατών που σχηματίζονταν δεν μπορούσαν να ενώσουν την περιοχή, αντίθετα, ρίχνονταν σε λυσσασμένες αναμετρήσεις για να εξασφαλίσουν τη λεία από την κρίση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε περιοχές που οι πληθυσμοί ήταν ανακατεμένοι. Δίπλα σε αυτό οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν τον έλεγχο των εξελίξεων.

Ο Λ. Τρότσκι έγραφε το 1910:

«Τα σύνορα μεταξύ των κρατιδίων της Βαλκανικής Χερσονήσου δεν τραβήχτηκαν με βάση τις εθνικές συνθήκες ή απαιτήσεις, αλλά ως αποτέλεσμα πολέμων, διπλωματικών συνομοσιών και δυναστικών συμφερόντων. Οι Μεγάλες Δυνάμεις –κατά πρώτο λόγο η Αυστρία κι η Ρωσία- είχαν πάντοτε άμεσο συμφέρον να θέτουν τους βαλκανικούς λαούς και κράτη αντιμέτωπα μεταξύ τους, να τα αποδυναμώνουν για να τα θέσουν κάτω από την οικονομική και πολιτική τους επιρροή. Οι ανίσχυρες δυναστείες που κυβερνούν στα «θραύσματα» της Βαλκανικής Χερσονήσου χρησίμευσαν πάντοτε, και εξακολουθούν να χρησιμεύουν ως μοχλοί των ευρωπαϊκών διπλωματικών δολοπλοκιών. ...Στην κορυφή όλων αυτών βρίσκεται ένας εξοντωτικός μιλιταρισμός που γεννήθηκε για να διατηρήσει τα Βαλκάνια διαιρεμένα κι ο οποίος φέρνει στην επιφάνεια τον κίνδυνο πολέμων μοιραίων....» [2]

Η εναλλακτική λύση στη διαιώνιση αυτής της κατάστασης, υποστήριζαν οι σοσιαλιστές των Βαλκανίων, ήταν η Βαλκανική Ομοσπονδία, όπου όλοι οι λαοί της περιοχής θα απολάμβαναν τα δικαιώματά τους. Όπως σημείωνε ο Τρότσκι στο ίδιο άρθρο:

«Τα Σοσιαλδημοκρατικά Κόμματα της Σερβίας και της Βουλγαρίας οι πιο ώριμοι αντιπρόσωποι του εργατικού κινήματος στα Βαλκάνια παλεύουν ακούραστα σε δυο μέτωπα: ενάντια στις δικές τους δυναστικές-σοβινιστικές κλίκες και ενάντια στα ιμπεριαλιστικά σχέδια του τσαρισμού και της Ευρώπης του χρηματιστηρίου. Η Βαλκανική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, ως το θετικό πρόγραμμα αυτής της πάλης, έχει γίνει το λάβαρο ολόκληρου του συνειδητοποιημένου προλεταριάτου των Βαλκανίων χωρίς διάκριση φυλής, εθνότητας ή κρατικών συνόρων». [3]

Ξεκινώντας από αυτή την αφετηρία, οι σοσιαλιστές προσπάθησαν να χαράξουν την πορεία τους. Δεν συμφωνούσαν πάντα, αλλά δυο πράγματα είχαν ξεκάθαρα.

Το πρώτο ήταν ότι οι επεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή δεν φέρνουν ειρήνη και ευημερία αλλά πόλεμο και δυστυχία με όποιο μανδύα και να σκεπάζονται. Οι σοσιαλιστές της Σερβίας είχαν δείξει γενναία δείγματα αυτής της στάσης. Το 1914 ένας από αυτούς, ο Ντιμίτρι Τούτσοβιτς, έγραψε ένα άρθρο με τίτλο «Σερβία και Αλβανία». Σε αυτό καταδίκαζε την υποκριτική υποστήριξη της Ιταλίας και της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας στο κίνημα ανεξαρτησίας των Αλβανών. Αυτές οι δυο δυνάμεις έγραφε, θέλουν να δημιουργήσουν ένα «κράτος-πυγμαίο» υποταγμένο στα συμφέροντά τους, για να χτυπήσουν τη Σερβία –που η μοναρχία της εκείνη τη περίοδο στρεφόταν προς τη Ρωσία.

Το δεύτερο ήταν ότι οι άρχουσες τάξεις των χωρών τους ήταν κομμάτι του προβλήματος και ότι οι εθνικιστικές τους εξορμήσεις έπρεπε να καταδικάζονται. Για παράδειγμα, η αντίθεση του Τούτσοβιτς στον ιμπεριαλισμό δεν τον εμπόδιζε να αντιταχθεί με σθένος στη σερβική άρχουσα τάξη. Έγραφε στο ίδιο άρθρο:

«Οι Σοσιαλιστές, που εκπροσωπούν το προλεταριάτο, ποτέ δεν ήταν λακέδες της επιθετικής πολιτικής των κυρίαρχων τάξεων και γι' αυτό έχουν καθήκον να αντιταχθούν στην πολιτική εξόντωσης των Αλβανών. Ενάντια σε αυτή την πολιτική, οι

Διαδήλωση της Φεντερασιόν στην Θεσσαλονίκη

Σοσιαλιστές υψώνουν το δικό τους σύνθημα: πολιτική και οικονομική ένωση όλων των βαλκανικών λαών, και των Αλβανών, στη βάση της πλήρους δημοκρατίας και ισότητας».[4]

Τη διεθνιστική προοπτική τους για τα Βαλκάνια προσπάθησαν να την «μεταφράσουν» σε συγκεκριμένη πολιτική και οργανωτικό συντονισμό. Η Πρώτη Βαλκανική Σοσιαλιστική Συνδιάσκεψη στο Βελιγράδι της Σερβίας, τον Γενάρη του 1910, έδωσε την ευκαιρία στους σοσιαλιστές από διάφορες χώρες των Βαλκανίων να συζητήσουν τον κίνδυνο του πολέμου και τη λύση για τα Βαλκάνια. Ενα από τα βασικά θέματα που απασχόλησαν τη Συνδιάσκεψη ήταν το «Μακεδονικό Ζήτημα». Η Συνδιάσκεψη επέμενε ότι η λύση του είναι η αυτοδιάθεση των μακεδόνων στα πλαίσια της Βαλκανικής Δημοκρατικής Ομοσπονδίας. Και μόνο αυτό το στοιχείο, κάνει σκόνη όλες τις εθνικιστικές διαστρεβλώσεις ότι τάχα το «Μακεδονικό» κατασκευάστηκε είτε από τους Βούλγαρους κομμουνιστές τη δεκαετία του 1920 είτε από τον Τίτο τη δεκαετία του 1940.

Το 1911 η Ιταλία εισέβαλε στη Λιβύη –που τότε ήταν κομμάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας- και την κατέλαβε μαζί με τα Δωδεκάνησα. Οι σοσιαλιστές των Βαλκανίων οργάνωσαν μεγάλες αντιπολεμικές και αντιμπεριαλιστικές διαδηλώσεις ενάντια στην εισβολή χωρίς να σταματάνε τη κριτική τους στην καταπιεστική Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στη Θεσσαλονίκη, όπως περιγράφει ο Ρουμάνος επαναστάτης Κρίστιαν Ρακόφσκι:

«Σε ογκώδη συγκέντρωση 6.000 ατόμων στη πλατεία Σελιμέ εκφωνούν ομιλίες ο Βλάχωφ στα τούρκικα, ο Αρδίτι στα ισπανοεβραϊκά, ο Ζαβέν στα γαλλικά, ο Τόμωφ στα βουλγάρικα και ο Στέργιος στα ελληνικά...» [5]

Οταν ξέσπασε ο Πρώτος Βαλκανικός Πόλεμος, οι «Σοσιαλιστές των Βαλκανίων και της Τουρκίας» με πρωταγωνιστή τον Κ. Ρακόφσκι έκδοσαν μια κοινή διακήρυξη. Σύμφωνα με τον Α. Μπεναρόγια:

«Ηλεγξεν δριμύτατα την ανόητον Νεοτουρκικήν πολιτικήν και τας αστικάς 'τρέλας' των βαλκανικών κρατών, υπέδειξεν τον κατήφορον του ευρωπαϊκού καπιταλισμού και την ανικανότητα των ευρωπαίων διπλωματών να λύσουν άνευ καταστροφής τα μεγάλα προβλήματα της εποχής, εν οις και τον εθνικόν του Αίμου. Η προκήρυξις αυτή προέβλεπεν ότι ο βαλκανικός πόλεμος θα ήτο η εισαγωγή εις νέαν περίοδον γενικών πολέμων και επαναστάσεων, το τέλος της κεφαλαιοκρατίας».[6]

Είχανε τη δυνατότητα τέτοιες πολιτικές απόψεις να ρίξουν ρίζες, να αποκτήσουν μαζική επιρροή; Η απάντηση είναι καταφατική. Το 1912 και 1913 οι «Στενοί» σοσιαλιστές της Βουλγαρίας καταδίκασαν τη συμμετοχή της χώρας τους στους Βαλκανικούς Πολέμους, χωρίς να κάνουν καμιά παραχώρηση. Στις εκλογές του 1913 κέρδισαν έναν εντυπωσιακό αριθμό ψήφων και 18 έδρες στο βουλγάρικο κοινοβούλιο. Η άρχουσα τάξη τρομοκρατήθηκε τόσο πολύ απ' αυτά τα αποτελέσματα ώστε ο βασιλιάς Φερδινάνδος ακύρωσε τα αποτελέσματα των εκλογών.[7]

Το παράδειγμα της «Φεντερασιόν» στη Θεσσαλονίκη είναι επίσης χαρακτηριστικό. Η «Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία» ιδρύθηκε το 1909 με πρωτοβουλία Εβραίων σοσιαλιστών -ανάμεσά τους ξεχώριζε ο Αβραάμ Μπεναρόγια. Η «Φεντερασιόν» έβαλε σαν στόχο της να οργανώσει τους αγώνες και τον συνδικαλισμό των εργατών στη πολυεθνική Θεσσαλονίκη και Μακεδονία της εποχής και να διαδώσει τις σοσιαλιστικές ιδέες. Τα κατάφερε. Οι μαρτυρίες του Μπεναρόγια δείχνουν παραστατικά πώς έγινε αυτό:

«Το "Αβάντι"[8] *συνεχίζει την εμφάνισίν του, εκδιδόμενο τρις της εβδομάδος και ασκούν δριμυτάτην κριτικήν. Οι Τούρκοι μπέηδες οι οποίοι άφησαν την μάζαν των λαϊκών τουρκικών στρωμάτων εις αθλίαν κατάστασιν, ενώ εφρόντισαν δι' εαυτούς, οι Βούλγαροι στρατιωτικοί, οι οποίοι σφάζουν τον ήσυχον τουρκικόν πληθυσμόν της Στρωμνίτσης, αι ελληνικαί αρχαί αι οποίαι δεν προλαμβάνουν νέαν εμφάνισιν της χολέρας, η ισραηλιτική κοινότης η οποία δεν επεκτείνει το δικαίωμα της ψήφου δι' όλους τους Ισραηλίτας. Όλα ελέγχοντο από το "Αβάντι"».*

Η «Φεντερασιόν» ριχνόταν στη μάχη να οργανώσει τους εργάτες πέρα από εθνικές διαχωριστικές γραμμές σε κοινά σωματεία, απαλλαγμένα από την επιρροή των αστών πολιτευτάδων. Και υποστήριζε κάθε εργατικό αγώνα, ακόμα κι αν επικεφαλής του βρίσκονταν εργάτες με εθνικιστικές απόψεις. Ο Μπεναρόγια περιγράφει πως παλιότερα στην Καβάλα, έλληνες και τούρκοι εργάτες είχαν κάψει φύλλα της «Εφημερίδος των Εργατών» [μιας προηγούμενης έκδοσης της Φεντερασιόν»] *«διότι δίπλα εις την ελληνικήν είχε την βουλγαρικήν ή δίπλα εις την τουρκικήν είχεν άλλην γλώσσαν»*. Όμως, από το 1912 *«η κατάστασις είχε αρχίσει να αλλάζει ριζικώς»*. Οι σοσιαλιστές ιδέες απλώνονται στη Καβάλα και σε όλη την ανατολική Μακεδονία και τον Μάρτη του 1914 ξεσπά η πρώτη μεγάλη απεργία των καπνεργατών. Οι σοσιαλιστές της «Φεντερασιόν» (Εβραίοι και έλληνες) είναι στην ηγεσία της.

Πάνω σε αυτές τις βάσεις πάτησε η ίδρυση του ΣΕΚΕ –του κατοπινού ΚΚΕ- τον Νοέμβρη του 1918. Από τα πρώτα του βήματα, το ΣΕΚΕ ήταν ένα αντιμπεριαλιστικό-διεθνιστικό κόμμα. Αντιτάχθηκε στις «εθνικές διεκδικήσεις» της άρχουσας τάξης και της κυβέρνησης του Βενιζέλου στο τέλος του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Τα μέλη του πρωταγωνίστησαν στις απεργίες και στην αντιπολεμική δράση, ιδιαίτερα από την άνοιξη του 1919, όταν τα ελληνικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν στη Σμύρνη και ξεκίνησε η Μικρασιατική Εκστρατεία. Άλλωστε οι απεργίες και η αντιπολεμική δράση δεν ήταν κάτι ξεχωριστό: οι θυσίες του πολέμου που επέβαλε η άρχουσα τάξη στους εργάτες και τους φτωχούς αγρότες γιγάντωναν την αντιπολεμική διάθεση.

Οι επαναστάτες του ΣΕΚΕ πρωταγωνίστησαν και στην αντιπολεμική δράση μέσα στο στρατό της Μικράς Ασίας. Από κει βγήκε μια ολόκληρη γενιά αγωνιστών που θα πρωταγωνιστούσε στους αγώνες

τα επόμενα χρόνια, όπως ο Παντελής Πουλιόπουλος.

Το ΣΕΚΕ διακήρυτε ανοιχτά τον διεθνισμό του. Τον Μάρτη του 1921, στα 100 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, το κύριο άρθρο της «Κομμουνιστικής Επιθεώρησης» –του θεωρητικού περιοδικού του ΣΕΚΕ- κατάληγε στο εξής συμπέρασμα:

«Μετά 100 έτη από της Επαναστάσεως του 1821 δυνάμεθα να είπωμεν ότι δεν υπάρχουν πλέον εθνικά ζητήματα δια την Ελλάδα. Υπάρχει όπως κι εις όλον τον κόσμον κοινωνικόν ζήτημα, το οποίο θα λυθή δια της εσωτερικής πάλης μεταξύ της αστικής τάξεως και του εργαζομένου πληθυσμού της χώρας. …Μια λύσις υπάρχει δια τους εργαζόμενους ανθρώπους εν Ελλάδι κι εκτός. Να δημιουργηθή η σοσιαλιστική Δημοκρατία των Σοβιέτ εις την Βαλκανικήν. Κατ' αυτόν τον τρόπον μόνον θα λυθούν δια τον λαόν τα εθνικά ζητήματα, τα οποία εκμεταλλεύεται η αστική τάξις της Ελλάδος δια να πωλή το αίμα και την ελευθερίαν του λαού αυτού εις τους κεφαλαιοκράτας των αντατικών Δυνάμεων».[10]

Το σύνθημα της «Βαλκανικής Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας» έχει δεχτεί από τότε τόνους λάσπης από την αστική εθνικιστική προπαγάνδα. Το 1924 το ΚΚΕ, με γραμματέα τον Π. Πουλιόπουλο, στα πλαίσια αυτής της προοπτικής, υιοθέτησε το σύνθημα για μια «ανεξάρτητη Μακεδονία-Θράκη» όπου οι Μακεδόνες (καταπιεσμένη μειονότητα σε τρία κράτη εκείνη την περίοδο, τη Σερβία τη Βουλγαρία και την Ελλάδα) θα έβρισκαν τη θέση τους στα Σοσιαλιστικά Βαλκάνια. Η διατύπωση του συγκεκριμένου συνθήματος μπορεί να είχε προβλήματα, όμως η ανάλυση από την οποία πήγαζε ήταν σωστή: οι εκκλήσεις για ενότητα ενάντια στις άρχουσες τάξεις και τον ιμπεριαλισμό, θα ήταν σκέτη υποκρισία αν «αγνοούνταν» τα δικαιώματα των μειονοτήτων, όχι μόνο στο όνομα και τη γλώσσα τους αλλά και στο κράτος τους.

Λίγους μήνες αργότερα, η δικτατορία του Πάγκαλου έσυρε τον Πουλιόπουλο και άλλους συντρόφους του στο στρατοδικείο με τη κατηγορία ότι συνωμοτούσαν

Παντελής Πουλιόπουλος

για την «απόσπαση μέρους της εθνικής επικρατείας». Εκεί ο Πουλιόπουλος υπεράσπισε με λαμπρό τρόπο τη διεθνιστική πολιτική. Το 1928, όντας πια διαγραμμένος ως τροτσκιστής από το ΚΚΕ, ο Πουλιόπουλος επέμενε ότι οι επαναστάτες:

«Επίσης [οφείλουνε] χωρίς δισταγμό να στηλιτεύουνε την εξεθνιστική πολιτική, την οποία με «εκούσιες» και ακούσιες μεταναστεύσεις του δυστυχισμένου μακεδονικού λαού εφάρμοσε η ελληνική μπουρζουαζία από κοινού με τη βουλγαρική και τη σερβική, χρησιμοποιώντας για όργανα τα άλλα δυστυχισμένα θύματα της σοβινιστικής της πάλι μικρασιατικής πολεμικής περιπέτειας. Κι οφείλουν να διακηρύξουνε με όλη τους τη δύναμη ότι πολύ μακριά από το να λύουνε τέτοιες μέθοδοι το μακεδονικό ζήτημα, απεναντίας το περιπλέκουνε ακόμη περισσότερο και διαιωνίζουνε τις αιτίες νέων καταστροφικών πολέμων.

Ο μόνος τρόπος για την οριστική λύση του ζητήματος αυτού είναι ο συμμαχικός αγώνας όλων των καταπιεζόμενων εθνοτήτων και των προσφύγων με τις εργατικές και αγροτικές μάζες των βαλκανικών χωρών για την εγκαθίδρυση της Βαλκανικής Ομοσπονδίας των Εργατοαγροτικών Δημοκρατιών, όπου και μόνον είναι δυνατόν ο μακεδονικός λαός να αποχτήσει την πλήρη του εθνική αυτοδιάθεση, μέχρι και του κρατικού του ξεχωρισμού, αν τέτοια είναι η θέλησή του». [11]

Η διεθνιστική παράδοση της αριστεράς στα Βαλκάνια έχει μείνει θαμμένη για δεκαετίες. Είναι ανάγκη για την αριστερά σήμερα να την ανακαλύψει ξανά και να βαδίσει στα χνάρια της. Η «ακούραστη πάλη σε δυο μέτωπα» που περιέγραφε ο Τρότσκι, είναι και σήμερα στην ημερήσια διάταξη, έστω κι αν οι βαλκανικές χώρες έχουν απαλλαγεί από τις «δυναστικές κλίκες». Η πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό και στις επεκτατικές ορέξεις της κυρίαρχης τάξης –με όποιον ειρηνικό ή ανθρωπιστικό μανδύα κι αν ντύνονται- πάει χέρι-χέρι. Η σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό για να είναι αποτελεσματική χρειάζεται να στηρίζεται σε μια διεθνιστική πολιτική, που θα αντιμάχεται τις «εθνικές εκστρατείες» μιας άρχουσας τάξης που είναι χωμένη μέχρι το λαιμό στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και πολέμους.

«Η Πρωτομαγιά του 1911 εωρτάσθη εν Θεσσαλονίκη μεγαλοπρεπώς. Εωρτάσθη σχεδόν εις όλας τας πόλεις. Εις την μεγάλιν παρέλασιν της Θεσσαλονίκης έλαβον μέρος όχι μόνο Ισραηλίται και Βούλγαροι αλλά και αρκετοί Ελληνες και Τούρκοι. Μεταξύ των ρητόρων συγκατελέγετο ο Βλάχωφ, ο Παπαθωμάς, ο Αρδίτι, ο Τούρκος Ιχσάν, και ο Μπεναρόγιας. Τέσσαρες μουσικές ετοποθετήθησαν μεταξύ των χιλιάδων διαδηλωτών, καταγεγραμένων κατ' επάγγελμα, τα λάβαρα ήσαν όλα ερυθρά, σοσιαλιστικά, η δε Διεθνής, σοσιαλιστικός ύμνος, άρχισε εις διάφορες γλώσσες ταυτοχρόνως. 12.000 εργάτες απήργησαν, 7.000 παρήλασαν. Ητο καθαρά πλέον η υπερίσχυσις των σοσιαλιστών».[12]

Αν αυτές οι σκηνές μπορούσαν να εκτυλιχθούν στην Θεσσαλονίκη του 1911, σήμερα με μια εργατική τάξη πολλές φορές μεγαλύτερη σε όλα τα Βαλκάνια, η διεθνιστική πολιτική μπορεί να δώσει την ελπίδα σε εκατομμύρια ανθρώπους.

1. Οι «στενοί» σοσιαλιστές ήταν η αριστερή πτέρυγα του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος το οποίο διασπάστηκε το οποίο διασπάστηκε το 1903 σε «στενούς» και «πλατιούς». Το 1919 οι «Στενοί» θα μετονομάζονταν σε Κομμουνιστικό Κόμμα Βουλγαρίας.

2. Λ. Τρότσκι «Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13» εκδόσεις Θεμέλιο, σελ. 84-85.

3. Οπ σελ. 87. Το άρθρο με τίτλο «Το Βαλκανικό Ζήτημα κι η Σοσιαλδημοκρατία» περιλαμβάνεται και στην έκδοση «Η κρίση στα Βαλκάνια το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη» του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου.

4. "The Balkan Socialist Tradition – Balkan Socialism and the Balkan Federation, 1871-1915" Revolutionary History, vol. 8, no 3, σελ. 218-225.

5. ΚΜΕ «Η Σοσιαλιστική Οργάνωση Φεντερασιόν Θεσσαλονίκης 1909-1918» εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή σελ. 116.

6. Αβραάμ Μπεναρόγια «Η Πρώτη Σταδιοδρομία του Ελληνικού Προλεταριάτου» εκδόσεις Κομμούνα, σελ. 77-78

7."The Balkan Socialist Tradition….", σελ. 204.

8. «Εμπρός» στα ελληνικά. Ήταν η εφημερίδα της Φεντερασιόν που διαδέχτηκε την «Σολιδαριδάδ Ομπραδέρα» (Εργατική Αλληλεγγύη») το 1912. Η «Εφημερίς του Εργάτου» ήταν μια άλλη έκδοση της Φεντερασιόν.

9. «Η Πρώτη Σταδιοδρομία…», σελ 79-86. Πολύτιμα στοιχεία για τη δράση της «Φεντερασιόν» υπάρχουν και στο βιβλίο του Γ. Κορδάτου «Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος».

10. «Κομμουνιστική Επιθεώρηση –Περίοδος Μεσοπολέμου 1921-1936 Τόμος Ι, (Ιανουάριος-Ιούνιος 1921)» εκδόσεις ΚΑΖΑΝΤΖΑ 1978, σελ. 168.

11. «Η κρίση στα Βαλκάνια…» σελ. 79-80. Πρόκειται για το κείμενο «Για το Εθνικό Ζήτημα» απόσπασμα συνολικότερου άρθρου με τίτλο «Προβλήματα της κομμουνιστικής αντιπολίτευσης στην Ελλάδα» που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό «Σπάρτακος» Νο 2 Φλεβάρης 1928.

12. Αναμνήσεις του Μπεναρόγια, στο Γ. Κορδάτος «Ιστορία…» σελ. 251.

Ρωσία

Η επιστροφή της δεύτερης "υπερδύναμης";

Ο Νίκος Λούντος εξηγεί γιατί η Ρωσία του Πούτιν δεν είναι "αντίβαρο" στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό

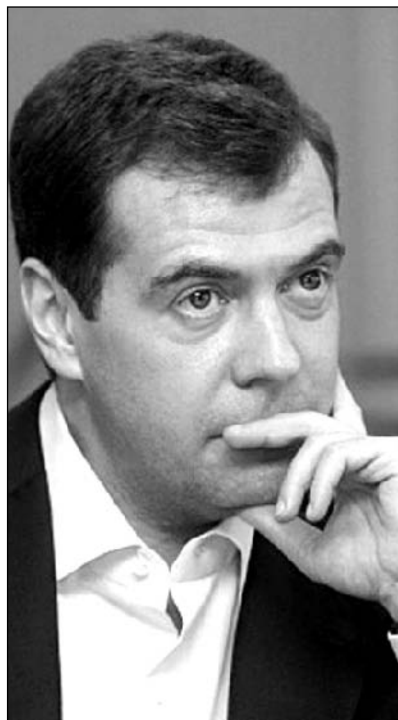
Ο Ντμίτρι Μεντβέντεφ είναι ο νέος πρόεδρος της Ρωσίας μετά τις προεδρικές εκλογές της 2 Μαρτίου. Παρότι ήταν πολλές οι καταγγελίες για νοθεία, έχουν να κάνουν όχι με το πρόσωπο του νικητή αλλά με το πραγματικό εύρος της νίκης. Εκπληξη δεν ήταν για κανέναν η νίκη του Μεντβέντεφ. Επισήμως συγκέντρωσε περισσότερο από 70% των ψήφων. Επίσης αδιαμφισβήτητο είναι ότι η εκλογή του Μεντβέντεφ είναι συνέχεια της προεδρίας Πούτιν. Ο Πούτιν ήταν αυτός που προώθησε τον Μεντβέντεφ στη θέση του υποψήφιου προέδρου και τον στήριξε με όλες του τις δυνάμεις. Το Σύνταγμα δεν επέτρεπε στον ίδιο τον Πούτιν να διεκδικήσει για τρίτη φορά το ανώτατο αξίωμα. Ο Μεντβέντεφ δήλωσε ότι μόλις αναλάβει επίσημα την προεδρία στις αρχές Μάη, θα διορίσει τον Πούτιν στη θέση του πρωθυπουργού. Είναι υπαρκτό το σενάριο ότι ο Πούτιν μετά το "διάλειμμα" στη θέση του πρωθυπουργού θα θελήσει να επιστρέψει στη θέση του Προέδρου.

Η ατσαλένια σταθερότητα με την οποία ο Πούτιν έκανε τις εκλογές δίχως αντίπαλο και χωρίς να "κουνηθεί φύλλο" ήταν ένα ακόμη σημάδι για την επιστροφή της Ρωσίας ως ισχυρής δύναμης στο παγκόσμιο σκηνικό. Είναι συμβολική η σύγκριση ανάμεσα στη Ρωσία του άρρωστου και μεθυσμένου Μπόρις Γιέλτσιν και στη Ρωσία του ισχυρού και αδίστακτου Πούτιν. Τον Αύγουστο του 1998 η Ρωσία επί προεδρίας Γιέλτσιν έφτασε στο χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο της ιστορίας της, ήταν η χρονιά της οικονομικής κρίσης και της κατάρρευσης του ρουβλίου, που έφερε την παραγωγή της χώρας στο 55% του επιπέδου του 1989. Το ρούβλι έχασε το 60% της αξίας του μέσα σε δύο μήνες και η Ρωσία δήλωσε αδυναμία αποπληρωμής του εξωτερικού της χρέους.

Ολόκληρη η δεκαετία του '90 ήταν γεμάτη εσωτερική αστάθεια και υποχωρήσεις στο διεθνές κύρος της Ρωσίας. Σήμερα, η Ρωσία προβάλλεται ως ανερχόμενη δύναμη, με λόγο που "αντιστέκεται" στις ΗΠΑ και πρωτοβουλίες που παίζουν ρόλο. Παράλληλα η οικονομία της βρίσκεται από το 1999 και μετά σε διαρκή ανάπτυξη, η κατακόρυφη άνοδος της τιμής του πετρελαίου έχει γεμίσει τα θησαυροφυλάκιά της με συνάλλαγμα, και εσωτερικά ο Πούτιν κατάφερε να εγκαθιδρύσει ένα σχεδόν μονοκομματικό καθεστώς.

Οι αλλαγές αυτές είναι σημαντικές και έχουν μεγάλες επιπτώσεις στις διεθνείς ισορροπίες. Ομως χρειάζεται να ξεδιαλύνουμε σε ποιο βαθμό και σε ποιες πλευρές η επαναφορά της Ρωσίας στη θέση της "υπερδύναμης" είναι πραγματικότητα και πού είναι μύθος.

Ενα βασικό ξεκαθάρισμα είναι ότι ο ανταγωνισμός των υπερδυνάμεων ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν ήταν ιδεολογικός. Τα δύο μπλοκ ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για τις σφαίρες επιρροής τους και το μοίρασμα του πλανήτη, όχι γιατί το ένα ήταν ο "καπιταλισμός" και το άλλο ο "σοσιαλισμός". Ο Ψυχρός Πόλεμος ήταν μια μάχη μεταξύ δύο αντίπαλων ιμπεριαλιστικών μπλοκ. Η κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ μετά το 1989 ήταν η ήττα του ενός από τα δύο

Μεντβέντεφ, ο νέος πρόεδρος της Ρωσίας και εκλεκτός του Πούτιν

μπλοκ και η Ρωσία ως η βασική δύναμη της "Ανατολής" δέχτηκε ιστορικό πλήγμα. Ομως η ήττα της Ρωσίας δεν εξαφάνισε και τις αιτίες του ανταγωνισμού. Δεν ζούμε πλέον στην εποχή των υπερδυνάμεων, αλλά ούτε και της μίας και αδιαμφισβήτης υπερδύναμης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες συνεχίζουν να ανταγωνίζονται παλιές (Ευρώπη, Ιαπωνία) και ανερχόμενες δυνάμεις (Κίνα). Η Ρωσία δεν έπαψε ποτέ να είναι ένας παίχτης στην παγκόσμια σκακιέρα.

Ακόμη και στις χειρότερες στιγμές της, η Ρωσία διατηρεί κάποια χαρακτηριστικά που τη φέρνουν στο κέντρο των ανταγωνισμών. Παραμένει μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ όπου απαιτείται ομοφωνία, κι αυτό σημαίνει ότι μια διαφωνία της Ρωσίας σε ένα βασικό ζήτημα, όπως σήμερα με την ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου, απειλεί αμέσως να μετατραπεί σε διεθνή κρίση. Συνεχίζει να είναι η χώρα με το δεύτερο μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο. Είναι μια τεράστια χώρα που ξεκινάει από την Ευρώπη και φτάνει ως την Απω Ανατολή, διατρέχοντας 13 διαφορετικές ωρολογιακές ζώνες. Εχει στον έλεγχό της σημαντικά κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου, και η Ευρώπη εξαρτάται από την παροχή ενέργειας από τη Ρωσία. Είναι η δεύτερη χώρα και σε παραγωγή και σε εξαγωγή πετρελαίου μετά τη Σαουδική Αραβία.

Υπάρχουν όντως λόγοι που αναβαθμίζουν την Ρωσία. Ενας είναι τα πλήγματα που έχει δεχθεί η ηγεμονία των ΗΠΑ. Ο "αντιτρομοκρατικός" πόλεμος του Μπους είχε βασικό στόχο να "κόψει τον αέρα" στους επίδοξους ανταγωνιστές. Μέχρι στιγμής έχει τα ανάποδα αποτελέσματα. Το Ιράκ αποδείχθηκε βάλτος για τις ΗΠΑ και αυτό έφερε τον Πούτιν σε θέση που να μπορεί να ειρωνεύεται τον Μπους ακόμη και σε συνόδους των G8, αλλά και να παρεμβαίνει με πυγμή στα καυτά ζητήματα. Η Ρωσία ήταν η βασική χώρα που μπλοκάρισε με απειλή βέτο την αναγνώριση του Κοσόβου. Εδωσε ανοιχτά στήριξη στη Σερβία. Απειλεί ότι μπορεί να ξαναστείλει στρατεύματα στο Κόσοβο για να

Ο Πούτιν δεν χάνει ευκαιρία να προβάλει το προφίλ του "ισχυρού άνδρα"

"προστατεύσει" τη σέρβικη μειονότητα στη Μιτρόβιτσα. Ο ηγέτης της σερβικής αντιπολίτευσης, Νίκολιτς, έφτασε να δηλώσει ότι η Σερβία θα έπρεπε να γίνει ρώσικη επαρχία. Ο Πούτιν απείλησε την Ουκρανία ότι μπορεί να στρέψει εναντίον της ρώσικους πυραύλους αν τολμήσει να ενταχθεί στην αμερικάνικη αντιπυραυλική ασπίδα, ενώ κατά καιρούς κλείνει τους αγωγούς παροχής αερίου προς την Ουκρανία και μέσω αυτής προς την Ευρώπη. Ανοιξε διάλογο με την ηγεσία του Ιράν, προτείνοντας τη μετεγκατάσταση πυρηνικών εργοστασίων στη Ρωσία.

Οι δυνάμεις που συντάσσονται με τη Ρωσία δεν έχουν να κερδίσουν κάτι περισσότερο από όσο αν συνταχθούν με τις ΗΠΑ. Η Σερβία πλήρωσε τη ρώσικη υποστήριξη στο Κόσοβο με ένα ξεπούλημα των φυσικών της πόρων στην Gazprom. Αντίστοιχες διαμάχες εξελίσσονται σε όλο το υπογάστριο της Ρωσίας με στόχο τη μοιρασιά των "δρόμων του πετρελαίου", των κοιτασμάτων και των αγωγών. Πίσω από το "ενδιαφέρον" της Ρωσίας για τα δικαιώματα των Σέρβων βρίσκεται ο ανταγωνισμός μεταξύ του αγωγού South Stream που μεταφέρει αέριο της Gazprom και του αμερικάνικων συμφερόντων αγωγού ΑΜΒΟ.

Οι "αγριάδες" της Ρωσίας όμως έχουν όρια. Τα έξοδα για εξοπλισμούς της ΕΣΣΔ το 1985 ήταν το 104% των αντίστοιχων αμερικάνικων. Σήμερα η Ρωσία ξοδεύει το 4,5% από όσο ξοδεύουν οι ΗΠΑ. Το εθνικό εισόδημα της Ρωσίας είναι περίπου ένα τρισεκατομμύριο δολάρια. Οι ΗΠΑ έχουν πάνω από 13,2 τρισεκατομμύρια. Από το 1989 και μετά, οι ΗΠΑ έχουν εξαπολύσει έναν μονομερή και επιθετικό Ψυχρό Πόλεμο κατά της Ρωσίας. Χώρες που ανήκαν στην ΕΣΣΔ ή στους δορυφόρους της πέρασαν στο ΝΑΤΟ ή στην αμερικάνικη σφαίρα επιρροής. Σε Ουκρανία, Μολδαβία από τη μια μεριά, και Γεωργία, Ουζμπεκιστάν, και Αζερμπαϊτζάν από την άλλη, οι Αμερικάνοι έχουν το πάνω χέρι, με τις ΗΠΑ να παίζουν ρόλο ακόμη και στις πορτοκαλί "επαναστάσεις" που έφεραν στην εξουσία φιλοδυτικά καθεστώτα. Η αντιπυραυλική ασπίδα είναι μια ανοιχτή πράξη επίθεσης κατά της Ρωσίας. Το 2002, με πρόσχημα το Ιράκ, ο Μπους κατήργησε την συνθήκη κατά των αντιπυραυλικών συστημάτων που είχε υπογραφεί το 1972. Εγκατάσταση αμερικάνικων πυραύλων στην Τσεχία και την Πολωνία, ακόμη και στην Ουκρανία, με υποτιθέμενο στόχο κάποια απειλή τη Μέση Ανατολή είναι ένα παραμύθι που δύσκολα μπορεί να πιστέψει η Ρωσία. Από τότε που ο πιο κοντινός στη Μόσχα δυτικός πύραυλος βρισκόταν στο Δυτικό Βερολίνο, εξελίχθηκε μια περικύκλωση από Πολωνία, Τσεχία, Ουζμπεκιστάν, ενώ η Ιαπωνία συνεχίζει να δέχεται στρατιωτική στήριξη από τις ΗΠΑ.

Η επιστροφή της Ρωσίας στη διεθνή σκακιέρα είχε σαν απαραίτητο προαπαιτούμενο την οικονομική ανάκαμψη της χώρας. Μετά το 1998, το ΑΕΠ άρχισε να αυξάνει, κατά 6% το 1999, 10%, το 2001, 4-7% στη συνέχεια. Η ανάκαμψη ήταν σε μεγάλο βαθμό φυσιολογική εξέλιξη της κρίσης. Μέσα στη βαθειά καταστροφή, οι πιο ισχυροί καπιταλιστές που επιβίωσαν μπόρεσαν να ξαναμοιράσουν την πίτα προς όφελός τους, έχοντας ως βοήθεια το υποτιμημένο ρούβλι. Η συγκεντροποίηση του ρώσικου πλούτου συνεχίζεται. Στη λίστα των 100 δισεκατομμυριούχων του πλανήτη που συντάσσει το περιοδικό Forbes φέτος περιλαμβάνονται 14 Ρώσοι. Μόλις πριν από δύο χρόνια ήταν 11. Ομως, ο βασικός μοχλός πάνω στον οποίο στηρίχθηκε η συνέχεια της ανάκαμψης ήταν η παγκόσμια άνοδος της τιμής του πετρελαίου.

Το ζήτημα που δεν έχει λύσει ο ρώσικος καπιταλισμός είναι αν τα τεράστια έσοδα από το πετρέλαιο, μπορούν να παίξουν ρόλο για ανάπτυξη της υπόλοιπης οικονομίας. Προς το παρόν, οι οικονομολόγοι συμφωνούν πως συμβαίνει το αντίθετο, αυτό που τη δεκαετία του '60 ονομαζόταν "ολλανδική ασθένεια". Η άνοδος του πετρελαίου εκτοξεύει την τιμή του ρουβλίου και αυτό δυσκολεύει τις ρώσικες εξαγωγές, σπρώχνοντας τους ρώσους κεφαλαιοκράτες να επενδύουν στο εξωτερικό και έτσι να μένουν εξαρτημένοι από τον έλεγχο του πετρελαίου. Το 2004 οι εξαγωγές πετρελαίου ήταν το 55% του συνόλου των ρώσικων εξαγωγών. Ο όγκος της παραγωγής πετρελαίου στην πραγματικότητα δεν έχει φτάσει ακόμη τα επίπεδα του 1990. Τα έσοδα εκτοξεύθηκαν χάρη στην άνοδο των τιμών και όχι χάρη σε επενδύσεις.

Οσο σαθρή και να είναι η βάση της ρώσικης ανάκαμψης, επέτρεψε στον Πούτιν να εδραιώσει την πολιτική του ισχύ και να ενοποιήσει την άρχουσα τάξη της Ρωσίας. Πολλές φορές, ο αυταρχισμός του Πούτιν παρουσιάζεται από τα ΜΜΕ σαν σύγκρουση με τους καπιταλιστές. Οι δύο υποθέσεις της ρήξης του Πούτιν με τους καπιταλιστές Χοντορκόφσκι και Μπερεζόφσκι ήταν χαρακτηριστικές. Ο πράκτορας Λιτβινένκο που κατήγγειλε απόπειρα δολοφονίας του Μπερεζόφσκι βρέθηκε ο ίδιος νεκρός από δηλητηρίαση το Νοέμβρη του 2006. Ομως στην πραγματικότητα δεν υπάρχει κάποια γενικευμένη σύγκρουση. Υπάρχει αναδιάταξη της σχέσης καπιταλιστών και κράτους τα τελευταία χρόνια, αλλά οδηγεί σε πιο ισχυρούς δεσμούς όχι σε ρήξη. Οι καπιταλιστές στη Ρωσία απολαμβάνουν σημαντικά προνόμια και όσον αφορά στην πρόσβασή τους στο κράτος και στη φορολογία (υπάρχει ενιαίος φόρος 13%). Στον τομέα της ενέργειας τα συμφέροντα ήταν τεράστια γι' αυτό εμφανίστηκαν και οι πιο αιματηρές συγκρούσεις. Η πετρελαϊκή εταιρεία Yukos που άνηκε στον Χοντορκόφσκι οδηγήθηκε σε πτώχευση από το κράτος και εξαγοράστηκε από την SibNeft. Στη συνέχεια η κρατική Gazprom εξαγόρασε τη Sibneft δημιουργώντας ένα τεράστιο δίδυμο αερίου-πετρελαίου. Πρόεδρος της

Η κηδεία της δημοσιογράφου Αννα Πολιτόφσκαγια

Gazprom είναι ο ίδιος ο Μεντβέντεφ.

Ο ιδιωτικός καπιταλισμός στη Ρωσία έκανε την έκρηξή του μέσα από το πλιάτσικο του '89-'92. Οι παλιοί διευθυντές και τα στελέχη του σταλινικού καθεστώτος πήραν στα χέρια τους τις επιχειρήσεις και το φυσικό πλούτο. Ο Χοντορκόφσκι, για παράδειγμα, ο σημερινός νεότερος Ρώσος δισεκατομμυριούχος ήταν στέλεχος της "κομμουνιστικής νεολαίας". Μετά το '92 το πλιάτσικο επισημοποιήθηκε με κανονικές ιδιωτικοποιήσεις. Στην περίοδο Γιέλτσιν εξελίχθηκε ένας ανελέητος πόλεμος στο εσωτερικό της ολιγαρχίας. Τα αφεντικά αφέθηκαν να λύσουν τους λογαριασμούς τους, ενώ το 13% του πληθυσμού έφτασε να έχει εισόδημα όχι κάτω απο το όριο της φτώχειας αλλά από το όριο της επιβίωσης και ο αναμενόμενος μέσος χρόνος ζωής βυθίστηκε από τα 69 στα 64 χρόνια. Ορισμένοι καπιταλιστές εγκατέλειψαν τη χώρα αρπάζοντας ό,τι πρόλαβαν, άλλοι άρχισαν να ανταγωνίζονται με πιο "πρωτόγονους" τρόπους: το 1999 μια σειρά βομβιστικές επιθέσεις ανταλλάχθηκαν μεταξύ αντιπάλων. Ο ρώσικος καπιταλισμός επιβίωσε μέσα από αυτό το σοκ, αλλά είχε βγει πολλαπλά διχασμένος μεταξύ επαρχιών, τοπικών κυβερνήσεων και διαφορετικών ομάδων επιχειρηματιών.

Ο Πούτιν, πατώντας πάνω στην άνοδο του πετρελαίου, προσπάθησε να επιβάλει την τάξη. Κλιμάκωσε τον πόλεμο στην Τσετσενία βάζοντας παράλληλα φρένο σε κάθε είδους αποκέντρωση. Ενας τρόπος ήταν ο διοικητικός συγκεντρωτισμός. Ανάμεσα στις αλλαγές είναι ότι οι τοπικοί κυβερνήτες διορίζονται απευθείας από τον Πρόεδρο και δεν εκλέγονται. Μαζί με την επίθεση στον "τοπικισμό" και την επιστροφή του ρώσικου "κύρους" ήρθε και η ενίσχυση του εθνικισμού ως ιδεολογία του κράτους και του ίδιου του Πούτιν.

Ο εκλογικός νόμος άλλαξε και το όριο για την είσοδο στη Δούμα (τη ρώσικη βουλή) για ένα κόμμα αυξήθηκε από 5% σε 7%. Καταργήθηκε το κατώτατο όριο συμμετοχής στις εκλογές που ήταν 25%. Για να κατέβει ένα κόμμα στις εκλογές πρέπει να έχει 50.000 δηλωμένα μέλη σε τουλάχιστον μισές από τις επαρχίες της χώρας. Οι λίγες ευκαιρίες που είχαν ανεξάρτητοι να εκλεγούν με τον προηγούμενο εκλογικό νόμο καταργήθηκαν. Το καθεστώς προχώρησε ακόμη και σε δημιουργία ψευτο-κομμάτων. Το κόμμα Ροντίνα θεωρείται δημιούργημα του Πούτιν για να πάρει ψήφους από το εθνικιστικό κομμουνιστικό κόμμα. Στο χώρο της νεολαίας δημιούργησε το εθνικιστικό "κίνημα" Νάσι. Υπάρχει σχεδόν απόλυτος έλεγχος των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η δολοφονία της δημοσιογράφου Αννα Πολιτκόφσκαγια τον Οκτώβρη του 2006 έδειξε μέχρι πού είναι διατεθειμένο να φτάσει το καθεστώς απέναντι στους επικριτές του. Η Πολιτκόφσκαγια είχε έντονη δράση ενάντια στο βρόμικο πόλεμο της Τσετσενίας. Ηταν όμως μόνο μία από τους 150 δημοσιογράφους που έχουν δολοφονηθεί από το 1993 μέχρι σήμερα.

Αν είναι κάποιος που έχει βιώσει τον αυταρχισμό του Πούτιν δεν είναι οι καπιταλιστές αλλά το κίνημα. Οταν καταστέλλει τους φιλελεύθερους αντιπάλους του ο Πούτιν στην πραγματικότητα στέλνει μηνύματα για το τι τύχη επιφυλάσσεται στο εργατικό κίνημα. Η προετοιμασία των κινητοποιήσεων και η ίδια η διεθνής διαδήλωση ενάντια στη Σύνοδο των G8 στην Πετρούπολη το 2006 δέχθηκαν άγρια καταστολή. Το Μάη του 2007, η πρώτη προσπάθεια για κινητοποίηση του γκέι κινήματος κατέληξε σε μαζικές συλλήψεις ακόμη και δύο ιταλών ευρωβουλευτών που συμμετείχαν για συμπαράσταση. Η αστυνομία όρμηξε κατά της διαδήλωσης μαζί με φασιστικές ομάδες και τη στήριξη της Ορθόδοξης Εκκλησίας που οργάνωνε αντιδιαδήλωση.

Ενα μέρος του πλούτου από το πετρέλαιο πήγε και στους φτωχούς. Οι πραγματικοί μισθοί ανέβηκαν την τελευταία οχταετία (πχ. 20% το 2001, 10% το 2005) και οι πολύ χαμηλές συντάξεις ενισχύθηκαν. Το ποσοστό της φτώχειας μειώθηκε. Δεν ήταν όμως κίνηση καλής θέλησης. Ηταν μια αναγκαία κίνηση για το ρώσικο καπιταλισμό αν δεν ήθελε να έχει μαζικά νεκρούς από την πείνα. Ομως, οι επιτυχίες είναι περιορισμένες. Παρότι η απόλυτη φτώχεια μειώθηκε, η κοινωνική ανισότητα αυξήθηκε. Ο μέσος όρος ζωής έχει σταθεροποιηθεί αλλά παραμένει στα 65 χρόνια. 245 άνθρωποι ανά 100.000 πέθαναν το 2002 από μη φυσικά αίτια (ατυχήματα, δολοφονίες, αυτοκτονίες), ένα ποσοστό που ξεπερνάει τη Σιέρα Λεόνε (215) και το Μπουρούντι (213). Τα κοινωνικά στοιχεία είναι ακόμη μια υπενθύμιση ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει πάρα πολλά όρια. Το μισό ΑΕΠ της Ρωσίας παράγεται στις περιφέρειες της Πετρούπολης, της Μόσχας και του Τιούμεν στη Σιβηρία. Η παραγωγή τώρα πλησιάζει το επίπεδο του 1991, έχουν μεσολαβήσει 16 χαμένα χρόνια. Η κατανάλωση το 2005 ξεπερνούσε το 120% του επιπέδου του 1991, οι επενδύσεις όμως δεν έφτασαν ούτε το 40%. Παρά το μύθο της σύγκρουσης με τους καπταλιστές, ο Πούτιν δεν κατάφερε να στρέψει μεγάλο μέρος από τα τεράστια έσοδα λόγω πετρελαίου στην ανοικοδόμηση των δημόσιων έργων, σε δημόσιες υπηρεσίες. Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων συσσωρεύεται σε ιδιωτικές τσέπες και επενδύεται περισσότερο στο εξωτερικό.

Συνοψίζοντας, η Ρωσία είναι μια δύναμη που ξαναδιεκδικεί ρόλο στους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς, αξιοποιώντας την οικονομική της ανάκαμψη και την εσωτερική της σταθεροποίηση. Είναι όμως μια ανάκαμψη με πήλινα πόδια. Μια αναταραχή στις παγκόσμιες τιμές μπορεί να διαλύσει όλες τις επιτυχίες της τελευταίας οχταετίας και να στεγνώσει τα κρατικά ταμεία. Ομως οι ανταγωνισμοί της με τις ΗΠΑ είναι πραγματικοί. Λίγες μέρες μετά την εκλογή Μεντβέντεφ έγιναν αμερικανο-ρωσικές αερομαχίες κοντά στην Ιαπωνία και την Κορέα. Μπορεί να ήταν "συμβολικές", όμως κανείς δεν ξέρει πόσο συμβολικές μπορούν να παραμείνουν οι απειλές για χτύπημα στην Ουκρανία ή για αποστολή στρατού στο Κόσοβο. Γι' αυτό και δεν υπάρχει λόγος για καμιά αυταπάτη ότι η επιστροφή της Ρωσίας αποτελεί "αντίβαρο" για τη δύναμη των ΗΠΑ, ούτε νοσταλγία για την εποχή των δύο πόλων. Η αναθέρμανση των ανταγωνισμών είναι παράγοντας αποσταθεροποίησης που κάνει πιο επικίνδυνο ολόκληρο τον πλανήτη και είναι ένας ακόμη λόγος για να δυναμώσουμε τη μάχη ενάντια στον ιμπεριαλισμό.

Η Κύπρος μετά την νίκη του ΑΚΕΛ

Ο Ντίνος Αγιομαμίτης από την Εργατική Δημοκρατία στην Κύπρο, γράφει για τις προοπτικές που ανοίγονται μετά την νίκη του ΑΚΕΛ στις προεδρικές εκλογές

«Πρόεδρος για την φτωχολογιά», «πρόεδρος με ανθρωπιά» ήταν τα σχόλια που κατέγραφαν τα κανάλια από τον κόσμο που πανηγύριζε στους δρόμους της Λευκωσίας το βράδυ της Κυριακής 24 Φλεβάρη μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των εκλογών που έβγαζαν νικητή τον Χριστόφια με 53,3%. Πάνω από τριάντα χιλιάδες συγκεντρώθηκαν μέσα και έξω από το στάδιο Ελευθερία για να πανηγυρίσουν την νίκη Χριστόφια με κόκκινες σημαίες, που ήταν «απαγορευμένες» στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, με τον Τσέ και συνθήματα. Ηταν μια πρωτοφανής συγκέντρωση και ένα ατέλειωτο πανηγύρι χαράς και ενθουσιασμού.

Το στάδιο σείστηκε όταν στα μεγάφωνα έπαιζε το "ακορντεόν" του Μάνου Λοΐζου και δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι επαναλάμβαναν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους το ρεφρέν... «δεν θα περάσει ο φασισμός», ή έστελναν «χαιρετίσματα λοιπόν στην εξουσία». Το κόκκινο πανό με το έμβλημα του ΑΚΕΛ που άνοιξε και κάλυψε ολόκληρη σχεδόν την κερκίδα απέναντι από την εξέδρα των επισήμων έστελνε το δικό του μήνυμα μέσα και έξω από το στάδιο.

Ο Χριστόφιας πήρε το μήνυμα και μπαίνοντας στο στάδιο δήλωσε: «υποκλίνομαι μπροστά στο μεγαλείο σου λαέ»

Ταξική Πόλωση

Ηταν ένα ξέσπασμα μετά από μια μεγάλη και έντονη προεκλογική περίοδο, που χαρακτηρίστηκε από έντονη ταξική πόλωση. Σε αυτή την αναμέτρηση παίζονταν πολύ περισσότερα από το ποιος θα διαχειριστεί την εξουσία τα επόμενα χρόνια. Παίζονταν η ίδια η συνοχή και η ύπαρξη των κομμάτων που θα έχαναν τις εκλογές. Ιδιαίτερα για το ΑΚΕΛ στο βαθμό που ο Χριστόφιας δεν θα περνούσε στο δεύτερο γύρο και θα έπρεπε να επιλέξει ανάμεσα στον Παπαδόπουλο και τον Κασουλίδη. Τελικά ο μεγάλος χαμένος ήταν ο Παπαδόπουλος και τα κόμματα που τον υποστήριζαν.

Ο Παπαδόπουλος πλήρωσε το τίμημα για την εθνικιστική και αδιάλλακτη πολιτική του απέναντι στους τουρκοκύπριους που οδήγησε σε μια νέα περίοδο ψυχροπολεμικής έντασης ανάμεσα στις δυο κοινότητες. Μια πολιτική που όχι μόνο έκλεινε την πόρτα σε μια συμβιβαστική διευθέτηση αλλά άνοιγε το δρόμο στους φασίστες της Χρυσής Αυγής και της ΕΦΕΝ να βγαίνουν ανοικτά και να απειλούν εκδηλώσεις επαναπροσέγγισης ή να επιτίθενται σε τουρκοκύπριους που έρχονταν στο νότο. Πλήρωσε ακόμη τις σπασμένες υποσχέσεις για αλλαγή, κοινωνική δικαιοσύνη και κράτος πρόνοιας.

Μπορεί τους τελευταίους μήνες και ιδιαίτερα όταν φάνηκε από τις δημοσκοπήσεις ότι τα ποσοστά του άρχισαν να πέφτουν, να έδωσε κάποιες παροχές κυρίως στους συνταξιούχους αλλά ήταν φανερό ότι μια τέτοια «δωροδοκία» δεν ήταν αρκετή για για να ξεχάσει ο κόσμος όλα τα προηγούμενα χρόνια της λιτότητας και των περικοπών. Δεν μπορούσε να ξεχάσει την αύξηση του ορίου αφυπηρέτησης, τις συντάξεις πείνας, τις ιδιωτικοποιήσεις, τις απολύσεις τα νέα εξοντωτικά ωράρια. Δεν μπορούσε να ξεχάσει τους ξυλοδαρμούς διαδηλωτών από την αστυνομία σε κάθε κινητοποίηση που αμφισβητούσε τις επιλογές της κυβέρνησης όπως τους αγρότες, τους φορτηγατζήδες, τους κατοίκους των Λυμπιών, τους φοιτητές. Λίγες μόλις μέρες πριν τις εκλογές χτύπησε τις γυναίκες αιτητών ασύλου και αντιρατσιστές διαδηλωτές.

Ολα αυτά ήταν που μαύρισε ο κόσμος στο πρόσωπο του Τάσσου Παπαδόπουλου και δεν πέρασε ούτε καν στο δεύτερο γύρο - πρώτη φορά εν ενεργεία πρόεδρος δεν περνά στο δεύτερο γύρο των εκλογών. Η συντριβή του Παπαδόπουλου και της πολιτικής του δείχνει πόσο ψεύτικοι ήταν οι ισχυρισμοί όλων εκείνων που υποστήριζαν ότι το 76% που ψήφισε "όχι" στο δημοψήφισμα ήταν εθνικιστές που δεν ήθελαν συμφιλίωση με τους τουρκοκύπριους και μια συμβιβαστική διευθέτηση του κυπριακού. Ο Παπαδόπουλος και τα κόμματα που τον υποστήριξαν έκαναν σημαία τους αυτή την πολιτική και μόλις που κατάφεραν να πάρουν το 31%.

Ο Κασουλίδης, του δεξιού ΔΗΣΥ που πέρασε στο δεύτερο γύρο μαζί με τον Χριστόφια, πρόβαλε το χαρτί της Ε.Ε. και της προσαρμογής σε όλα με τον σκληρό πυρήνα της Ε.Ε. με τη δικαιολογία ότι έτσι θα είναι πιο αποτελεσματικές οι πιέσεις στην Τουρκία. Προσπάθησε να κτίσει το προφίλ ενός μετριοπαθή και εκσυγχρονιστή πολιτικού με δημοκρατικές και κοινωνικές ευαισθησίες. Δέκα χρόνια όμως λιτότητας και σωβινισμού από τη διακυβέρνηση Κληρίδη στην οποία συμμετείχε ο ίδιος σαν υπουργός, δεν ξεχνιούνται εύκολα. Δεν ξεχνιούνται εύκολα οι πολεμοκάπηλες επιλογές των S300 και του δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου, ή οι νεοφιλελεύθερες επιλογές όπως το κουτσούρεμα της ΑΤΑ, η προσπάθεια να απαγορευτούν οι απεργίες στο δημόσιο τομέα και πολλά άλλα. Εξάλλου και να ήθελε ο κόσμος να τα ξεχάσει δεν τον άφησε ο ίδιος ο Κασουλίδης που στο δεύτερο γύρο έπαιξε το χαρτί του αντικομμουνισμού, των "ελληνοχριστιανικών" ιδανικών και συμμάχησε με τον Αρχιεπίσκοπο και τον μητροπολίτη Λεμεσού, που αντιπροσωπεύουν ό,τι πιο συντηρητικό και οπισθοδρομικό υπάρχει μέσα στην κοινωνία. Σμπαράλιασε έτσι μόνος του το πρόσωπο του μετριοπαθή και του εκσυγχρονιστή που έκτιζε τόσο καιρό.

Αριστερή στροφή

Ο Χριστόφιας παρόλο που συγκυβέρνησε με τον Παπαδόπουλο για τεσσεράμισι χρόνια, κατάφερε χωρίς ποτέ να κάνει μια σοβαρή αυτοκριτική, να αποστασιοποιηθεί από τις επιλογές του Παπαδόπουλου και να αξιοποιήσει τη ριζοσπαστικοποίηση και την αριστερή διάθεση που υπήρχε μέσα στη κοινωνία. Δήλωσε από την αρχή ότι δεν θα κάνει «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας» και ότι θα «διαχειριστεί το υπάρχον σύστημα» αλλά την ίδια στιγμή υπό-

Πανηγυρισμοί με κόκκινες σημαίες και τον Τσε το βράδυ των εκλογών

σχονταν στους εργαζόμενους ότι δεν θα αυξήσει το όριο αφυπηρέτησης, θα συζητήσει το θέμα της αποκατάστασης της ΑΤΑ (Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής), ότι θα αυξήσει τις συντάξεις πάνω από το όριο της φτώχιας, θα ενισχύσει τη δωρεάν δημόσια Παιδεία και τη δημόσια Υγεία. Υπόσχονταν μονιμοποίηση των εκτάκτων, ανθρωπιστική μεταχείριση των μεταναστών και πολλά άλλα.

Εκανε συνέχεια αναφορά στην ανάγκη συνεννόησης με τους τουρκοκύπριους και την ανάγκη καταπολέμησης του εθνικισμού. Στην τελευταία τηλεοπτική αναμέτρησή του μάλιστα με τον Κασουλίδη που μεταδίδονταν από όλα τα τηλεοπτικά κανάλια απαντώντας σε ερώτηση είπε ότι πρέπει να αλλάξουν τα βιβλία της ιστορίας για να μάθουν οι νέοι για το πραξικόπημα αλλά και για τα εγκλήματα σε βάρος των τουρκοκυπρίων. *«Είναι καιρός»* είπε *«να απολογηθούμε στην άλλη πλευρά για τα εγκλήματα και τις σφαγές που διέπραξαν οι εθνικιστές, πρέπει να απολογηθούν και οι δυο πλευρές»*. Μια τέτοια τοποθέτηση βέβαια σε μια τέτοια τηλεοπτική αναμέτρηση δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί σαν ιστορική αφού για πρώτη φορά λέγεται κάτι τέτοιο δημόσια από κάποιον ο οποίος δυο μέρες μετά εκλέχτηκε πρόεδρος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η νίκη του Χριστόφια αποτελεί ιστορικής σημασίας εξέλιξη και θα αποτελέσει σημείο αναφοράς όχι μόνο γιατί είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της κυπριακής αριστεράς που εκλέγεται ο Γ.Γ. του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κύπρου σαν πρόεδρος αλλά γιατί συνοδεύτηκε με διακηρύξεις σαν αυτή για τα εγκλήματα σε βάρος των τουρκοκυπρίων ή όπως τη δήλωση ότι δεν θα ενταχθεί η Κύπρος στον «Συνεταιρισμό για την Ασφάλεια και την Ειρήνη στην Ευρώπη» γιατί *«είναι προθάλαμος του ΝΑΤΟ»* και γιατί *«δεν θέλουμε να στέλνουμε τα παιδιά μας να σκοτώνονται στο Αφγανιστάν και το Ιράκ ή στην Γιουγκοσλαβία»*. Μπορεί αυτά να ειπώθηκαν μέσα στο έντονο κλίμα πόλωσης που προσπάθησε να δημιουργήσει ο Κασουλίδης και οι ακροδεξιοί που τον στήριζαν με τις αντικομουνιστικές κορώνες τους, αλλά το γεγονός παραμένει ότι αυτές οι δηλώσεις και αυτή η συζήτηση μπήκαν μέσα στην πολιτική ατζέντα και θα συζητούνται για καιρό.

Με τον ίδιο τρόπο μπήκαν και μια σειρά από άλλα ζητήματα όπως το γεγονός ότι ο Χριστόφιας αγνόησε τις πιέσεις του ΔΗΚΟ και της ΕΔΕΚ στον καταρτισμό του Υπουργικού Συμβουλίου και δεν τους έδωσε τα υπουργεία Παιδείας και Άμυνας που ζητούσαν. Πολύ πιο σημαντικό μάλιστα ήταν το γεγονός ότι αγνόησε τελείως τον Αρχιεπίσκοπο στο θέμα της επιλογής του υπουργού Παιδείας. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας από την ίδρυση της το 1960 που η Εκκλησία δεν έχει λόγο στην επιλογή του υπουργού Παιδείας.

Στα θετικά του Χριστόφια καταγράφεται και το γεγονός ότι άδειασε τον διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας που ζήτησε να κοπεί η ΑΤΑ και να υπάρξει περιορισμός των κοινωνικών δαπανών, δηλώνοντας ότι η ΑΤΑ είναι ιερή και ότι την οικονομία τη διαχειρίζεται η κυβέρνηση και όχι ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας. Είναι σίγουρο ότι πολλοί εργαζόμενοι άκουσαν με ανακούφιση αυτή τη δήλωση όπως επίσης και την εξαγγελία για 14η σύνταξη από φέτος το Πάσχα.

Ο Χριστόφιας κέρδισε τις εντυπώσεις και σε σχέση με την πολιτική προσέγγισης των τουρκοκυπρίων. Ο Ταλάτ που τόσο καιρό κρύβονταν πίσω από την αδιαλλαξία του Παπαδόπουλου για να το παίζει διαλλακτικός και πρόθυμος για διευθέτηση τώρα βρίσκεται εκτεθειμένος και αντιμετωπίζει πολλές πιέσεις από τους τουρκοκύπριους. Οργανώσεις και συνδικάτα που είχαν πρωτοστατήσει στην πτώση του Ντεκτάς, όπως των δασκάλων, των καθηγητών, των δημοσίων υπαλλήλων και άλλων, έχουν συγκροτήσει ένα νέο Φόρουμ για την Ειρήνη και πιέζουν τον Ταλάτ. Ηδη άρχισαν να οργανώνονται απεργίες και διαδηλώσεις που θυμίζουν τις μεγάλες κινητοποιήσεις του 2003.

Το ζητούμενο όμως είναι αν θα καταφέρει ο Χριστόφιας και το ΑΚΕΛ να κερδίσουν εκτός από τις εντυπώσεις και την ουσία. Αν θα μπορέσει να οδηγήσει τα πράγματα σε μια ειρηνική διευθέτηση που να σέβεται τα δικαιώματα των

Διαδηλωτές στην Κύπρο ενάντια στον πόλεμο του Μπους

απλών ανθρώπων και των δύο πλευρών. Αν θα μπορέσει να δικαιώσει τις προσδοκίες όλων αυτών που τον ψήφισαν ελπίζοντας σε μια πιο δίκαιη κοινωνία.

Σοσιαλδημοκρατία

Το ΑΚΕΛ δεν διαφέρει από τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που πήραν την εξουσία σε άλλες χώρες. Δεν θα πρέπει να περιμένουμε ότι θα κυβερνήσει διαφορετικά απ ότι το ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα ή οι Εργατικοί στη Βρετανία. Μπορεί μάλιστα να μην καταφέρει να προσφέρει ούτε όσα πρόσφερε το ΠΑΣΟΚ όταν ανέλαβε για πρώτη φορά την εξουσία το 1981 γιατί το ΑΚΕΛ αναλαμβάνει τη διαχείριση του ελληνοκυπριακού καπιταλισμού σε μια περίοδο που η κρίση συγκλονίζει την παγκόσμια οικονομία και οι ανταγωνισμοί στην περιοχή είναι ιδιαίτερα έντονοι.

Δείγματα γραφής έδωσε πολλά στο παρελθόν αφού συνεργάστηκε και συμμετείχε έμμεσα ή άμεσα με δικούς του υπουργούς σε όλες τις μεταπολεμικές κυβερνήσεις από το '74 μέχρι σήμερα με εξαίρεση την δεκαετία Κληρίδη. Ολ' αυτά τα χρόνια στήριξε όλες τις βασικές επιλογές του ελληνοκυπριακού καπιταλισμού. Υποστήριξε τον πολιτικό και οικονομικό αποκλεισμό των τουρκοκυπρίων και τους εξοπλισμούς. Υποστήριξε την ένταξη στην Ε.Ε. και στην ΟΝΕ, ενώ στήριξε ή ανέχτηκε τα προγράμματα λιτότητας αυτών των κυβερνήσεων.

Ηδη άρχισαν να μιλούν για πενταετή προοπτική στην υλοποίηση των προεκλογικών υποσχέσεων τους. Ο Χριστόφιας δήλωσε ότι θα τιμήσει την υπογραφή του προκατόχου του, που υπέγραψε την συνθήκη της Λισσαβώνας, ενώ ξεκαθάρισε ότι δεν θα βάλει θέμα βρετανικών βάσεων. Με τον ίδιο τρόπο είναι σίγουρο ότι θα τηρήσει και τις δεσμεύσεις των προκατόχων του για την παραχώρηση διευκολύνσεων στους Αμερικανούς στον πόλεμο "κατά της τρομοκρατίας" που μακέλεψε τους λαούς του Ιράκ, του Αφγανιστάν και της Παλαιστίνης.

Πιέσεις

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Χριστόφιας θα προσπαθήσει να υλοποιήσει κάποιες από τις προεκλογικές του υποσχέσεις. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το ΑΚΕΛ διατηρεί ισχυρούς οργανωτικούς δεσμούς με την εργατική τάξη, μέσα από τα συνδικάτα που ελέγχει και τις κομματικές ομάδες βάσης. Κάτι που σημαίνει ότι οι πιέσεις δεν πάνε μόνο από τα πάνω προς τα κάτω αλλά πολλές φορές πάνε και ανάποδα, από τα κάτω προς τα πάνω. Η ίδια η υποψηφιότητα Χριστόφια ήταν αποτέλεσμα μιας τέτοιας διαδικασίας που πίεσε την ηγεσία να την υιοθετήσει και στο τέλος να την στηρίξει με όλες τες τις δυνάμεις.

Η πίεση της βάσης θα είναι εκεί για τον Χριστόφια. Το ίδιο όμως ισχύει και για τον άλλο πόλο, το κεφάλαιο και τους εργοδότες, με τον οποίο το ΑΚΕΛ επίσης έχει ισχυρούς δεσμούς αφού ελέγχει πολλές επιχειρήσεις σαν συλλογικός καπιταλιστής. Ηδη η ΟΕΒ (Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων) έχει ζητήσει κατάργηση της ΑΤΑ, περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες και αντιτίθεται στη παραχώρηση της14ης σύνταξης.

Ο «συνδυασμός της επιχειρηματικότητας και της εργασίας» που υπόσχεται ο Χριστόφιας δεν μπορεί να γίνει προς όφελος και των δύο, ιδιαίτερα σε εποχές κρίσης. Μπορεί ο Χριστόφιας να έβαλε Υπουργό Οικονομικών ένα μεγαλοεπιχειρηματία με θητεία στα Διοικητικά Συμβούλια των Τραπεζών και Υπουργό Εργασίας μια συνδικαλίστρια της ΠΕΟ αλλά αυτό δεν είναι αρκετό για να συμβιβάσει τα συμφέροντα των εργατών και των αφεντικών. Ένα από τα δύο θα ζημιώνει για να κερδίζει το άλλο. Η εμπειρία όλων αυτών των κυβερνήσεων έδειξε ότι όπου δοκίμασαν να τα συμβιβάσουν, ο συμβιβασμός στο τέλος ήταν σε βάρος της εργατικής τάξης.

Οσο ο Χριστόφιας θα αντιστέκεται στις πιέσεις των αφεντικών θα έχει τη στήριξη όλων αυτών που την προηγούμενη περίοδο έδωσαν τις δυνάμεις τους για να εκλεγεί. Όλος αυτός ο κόσμος που βγήκε στους δρόμους για να πανηγυρίσει την ιστορική νίκη της αριστεράς δεν θα πάει ετσι εύκολα στο σπίτι του. Θα είναι εκεί και θα περιμένει να εξαργυρώσει τις υποσχέσεις που του δόθηκαν. Μπορεί να δείξει ανοχή για μια περίοδο αλλά ένα είναι το σίγουρο, ότι δεν θα περιμένει για πάντα. Αν μάλιστα ο «πρόεδρος για τη φτωχολογιά» μετατραπεί και αυτός σε πρόεδρο για τους πλουσίους, όπως οι προκάτοχοι του, τότε είναι σίγουρο ότι πολύς από αυτό τον κόσμο θα κατέβει ξανά στους δρόμους για να υποχρεώσει το Χριστόφια να υποκλιθεί για άλλη μια φορά στο μεγαλείο του.

Βιβλιοκριτική

Μια πρώτη γνωριμία

Μίκλος Κουν
Μπουχάριν
Από την ηγεσία των μπολσεβίκων στο εκτελεστικό απόσπασμα

Τιμή: 21 ευρώ
420 σελίδες
Εκδόσεις Θεμέλιο

Το βιβλίο του Μίκλος Κουν αν και κυκλοφόρησε πρόσφατα μεταφρασμένο από τα ουγγρικά, είναι γραμμένο πριν από 20 χρόνια. Η έκδοση όμως είναι σημαντική μιας και αποτελεί τη μοναδική βιογραφία του ρώσου επαναστάτη Νικολάι Μπουχάριν στα ελληνικά. Ο συγγραφέας εκτός από ιστορικός του επαναστατικού κινήματος στη Ρωσία είναι και εγγονός του ηγέτη της ουγγρικής επανάστασης Μπέλα Κουν.

Το σημαντικότερο έργο του Μπουχάριν είναι το "Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία" με πρόλογο του Λένιν και κυκλοφορεί στα ελληνικά από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο. Δυστυχώς, ο Θανάσης Βακαλιός που μετέφρασε το βιβλίο ξεχνάει να το αναφέρει στην εισαγωγή όπου καταγράφει και την ελληνική βιβλιογραφία.

Ο Μπουχάριν γεννήμενος το 1888 συμμετείχε ενεργά στη Ρώσικη Επανάσταση του 1905 μόλις στα 17 του χρόνια. Το 1906 εντάχθηκε στο μπολσεβίκικο κόμμα και παρά τη νεαρή του ηλικία αναδείχθηκε σε θεωρητικό του κόμματος. Η επανάσταση του 1905 τον καθόρισε τόσο ώστε να αποφασίσει ότι θα αφιερωθεί στην επαναστατική πολιτική. *"Μπήκα στο Πανεπιστήμιο κυρίως για να οργανώσω"* δηλώνει σε κάποιο βιογραφικό του που αναφέρει ο συγγραφέας. Η πορεία του είναι τόσο σημαντική ώστε να είναι ένα από τα λίγα στελέχη που ανέφερε ο Λένιν στην πολιτική του διαθήκη, κάνοντας λόγο για το *"αγαπημένο παιδί του κόμματος"* και έναν από τους *"πιο αξιόλογους θεωρητικούς"*.

Το πρόβλημα με τη ζωή του Μπουχάριν είναι να ερμηνεύσει κανείς πώς από τις κορυφές του μαρξισμού με ένα έργο όπως ο "Ιμπεριαλισμός" έφτασε να γίνει ιδεολογικός παρατρεχάμενος του Στάλιν στα μέσα της δεκαετίας του '20 και από εκεί να καταλήξει στο εκτελεστικό απόσπασμα από τον ίδιο το Στάλιν. Το βιβλίο του Κουν είναι χρήσιμο για όλη αυτήν την πορεία, όπου φαίνονται πολλά περισσότερα ζιγκ ζαγκ του Μπουχάριν.

Το βασικό άσχημο χαρακτηριστικό του Μπουχάριν που αναδεικνύεται στο βιβλίο είναι ότι από τη μια μεριά εμπιστευόταν με μεγάλη ευκολία τα θεωρητικά σχήματα και τις ιδεολογικές αφαιρέσεις και από την άλλη ήταν υπερβολικά διστακτικός στο να πάρει πρακτικές πρωτοβουλίες. Ο Λένιν στη διαθήκη του δίπλα στα καλά λόγια είχε συμπληρώσει και ότι *"υπάρχει κάτι σχολαστικό πάνω του. Ποτέ δε μελέτησε τη διαλεκτική και μάλλον ποτέ δεν την κατάλαβε πλήρως"*. Ορισμένες στιγμές αυτού του σχολαστικισμού ήταν η απόλυτη άρνηση των εθνικών κινημάτων στα γραπτά του πριν την επανάσταση, ή ότι βρέθηκε στην πλευρά των "αριστερών κομμουνιστών" το 1918, οι οποίοι ζητούσαν να μην υπογραφεί συνθήκη ειρήνης με τη Γερμανία.

Πιο σημαντικές όμως ήταν οι τοποθετήσεις τον καιρό που η επανάσταση προσπαθούσε να βρει λύση ενάντια στην απομόνωσή της. Ο Μπουχάριν θεωρητικοποίησε την τακτική του Πολεμικού Κομμουνισμού λέγοντας πως είναι ένα βήμα προς τον πραγματικό κομμουνισμό. Στην πραγματικότητα ήταν μια λύση ανάγκης για μια χώρα σε κατάσταση πολιορκίας. Με την ίδια θεωρητική ευκολία αργότερα έγινε ο βασικός υπερασπιστής της ακριβώς ανάποδης γραμμής, της Νέας Οικονομικής Πολιτικής με την οποία γίνονταν ανοίγματα στον καπιταλισμό για λόγους επιβίωσης της επανάστασης. Ο Μπουχάριν σε αυτό το συμβιβασμό έβλεπε τον ερχομό του "σοσιαλισμού με ρυθμό σαλιγκαριού".

Αυτή η θεωρητική δικαιολόγηση των πάντων έγινε εργαλείο στα χέρια του Στάλιν, ο οποίος δεν είχε καν την ικανότητα να διατυπώσει δική του θεωρία. Χρησιμοποίησε τον Μπουχάριν ενάντια στον Τρότσκι και όλη την αριστερή αντιπολίτευση και μετά τον πέταξε στο καλάθι των αχρήστων. Ο Μπουχάριν φαίνεται να είχε καταλάβει ότι ο Στάλιν δεν ενδιαφερόταν για τις ιδέες αλλά για την αναρρίχησή του στην εξουσία. Σύμφωνα με τις σημειώσεις του Κάμενεφ, το 1928, ο Μπουχάριν του έλεγε *"Ο Στάλιν ενδιαφέρεται μόνο για τη διατήρηση της εξουσίας του. Αν τον αφήσουμε μπορεί να κρατήσει το κλειδί της ηγεσίας, και αν τη διατηρήσει, θα μας αποτελειώσει όλους"*. Παρόλα αυτά δεν έκανε επί της ουσίας τίποτα. Ο Μίκλος Κουν συγκρίνει σωστά την επιλογή του Τρότσκι να δώσει τη μάχη με κάθε μέσο και να οργανώνει την αντιπολίτευση ακόμη και από την εξορία με τη στάση του Μπουχάριν που όσο προχωρούσαν τα χρόνια τόσο πιο δουλοπρεπής γινόταν παρά τις προσβολές που δεχόταν.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου είναι αρκετά πλούσιο σε εικόνες από την επαναστατική δράση του Μπουχάριν μαζί με μια ολόκληρη γενιά νέων μπολσεβίκων κόντρα στην απολυταρχία του Τσάρου, ώστε δεν ξεχνάς ότι ο Μπουχάριν ήταν επαναστάτης ακόμη και όταν παρακάτω διαβάζεις τις ασυγχώρητες υποκλίσεις του στον Στάλιν. Κατάληξη αυτής της πορείας ήταν η δίκη Μπουχάριν το 1938, μια σκηνοθετημένη παρωδία στην οποία του φορτώθηκαν όλων των ειδών οι κατηγορίες περί εσχάτης προδοσίας και τελικά τουφεκίστηκε από τη σταλινική δικτατορία. Η

τραγωδία είναι εντονότερη με τη σκέψη ότι ο ίδιος ο Μπουχάριν είχε γίνει άθελά του ιδεολογικός τροφοδότης της δικτατορίας που τον εκτελούσε.

Το βιβλίο στηρίζεται κυρίως σε γεγονότα, σε απομνημονεύματα και σε προσωπικές συνεντεύξεις, στοιχεία που είναι αρκετά πρωτότυπα. Ομως η έλλειψη αναφορών σε πολιτικά και ιδεολογικά κείμενα όπως και σε οποιαδήποτε άλλη δευτερογενή βιβλιογραφία βγάζει εκτός βιβλίου την ουσία των αντιπαραθέσεων Τρότσκι – Στάλιν – Μπουχάριν και τη διαδικασία που οδήγησε στη σταλινική αντεπανάσταση, πέρα από τα προσωπικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά. Αυτό δεν κάνει το βιβλίο λιγότερο χρήσιμο, αλλά αν κανείς θέλει να προχωρήσει παραπέρα χρειάζεται τον 3ο τόμο της βιογραφίας του Τόνι Κλιφ για το Λένιν και το βιβλίο "Κομιντέρν" του Ντάνκαν Χάλας.

Νίκος Λούντος

Μια συζήτηση που πρέπει να ανοίξει

Πέτρος Παπακωνσταντίνου
Το χρυσό παραπέτασμα
Η γέννηση του ολοκληρωτικού καπιταλισμού

Τιμή: 16.2 ευρώ
390 σελίδες
Εκδόσεις Α.Α.-Λιβάνη

Η συζήτηση για τον καπιταλισμό της εποχής μας έχει ενδιαφέρον από πάρα πολλές απόψεις. Οι απαντήσεις που δίνονται από τις δυνάμεις της Αριστεράς στα ερωτήματα που ανακύπτουν καθορίζει εν πολλοίς και την πολιτική τους παρέμβαση στους αγώνες που ξεδιπλώνονται σήμερα. Μπορούμε να μιλάμε για ένα σύστημα που διατηρεί τα ουσιώδη γνωρίσματα που είχε εντοπίσει ο Μαρξ; Τι είναι ο ιμπεριαλισμός και ο νεοφιλελευθερισμός, πολιτικές κάποιων μερίδων του κεφαλαίου ή βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος; Ποια κοινωνική δύναμη μπορεί να αντιπαρατεθεί συνολικά και νικηφόρα με το σύστημα;

Σε προηγούμενο τεύχη του Σοσιαλισμός από τα κάτω έχουμε ασχοληθεί με τέτοια ερωτήματα και τις απαντήσεις που λαμβάνουν –όπως για παράδειγμα στη παρουσίαση του βιβλίου του αμερικάνου μαρξιστή Ντέηβιντ Χάρβι «Νεοφιλελευθερισμός». Ο Π. Παπακωνσταντίνου, δημοσιογράφος και μέλος του ΝΑΡ, κάνει μια τέτοια απόπειρα με το βιβλίο του (δανειζόμενος ένα μεγάλο μέρος της ανάλυσής του από τον Χάρβι).

Ο συγγραφέας, πολύ σωστά, απορρίπτει τις απόψεις που κατά κανόνα είναι συνδεδεμένες με τον Τ. Νέγκρι και που μαζί με το τέλος του ιμπεριαλισμού και του καπιταλισμού κηρύσσουν και το τέλος της εργατικής τάξης και του κινήματός της ως υποκειμένου της αλλαγής της κοινωνίας.

Επισημαίνει επίσης ότι *«οι αναστατώσεις των τελευταίων ετών αποτελούν πρόδρομα φαινόμενα διπλού κλονισμού του διεθνούς συστήματος: λανθάνουσας κρίσης της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας που από τη χειμαρρώδη ανάπτυξη των τριών πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών τείνει να αποτελματωθεί στα στάσιμα νερά της χρόνιας ύφεσης- και κρίσης της αμερικανικής ηγεμονίας, με πρώτο ορόσημο την ήττα στο Βιετνάμ και δεύτερο τη χρεοκοπία των νεοσυντηρητικών στο Ιράκ»*. (σελ. 24-25).

Μια άλλη σωστή παρατήρηση, από τις πολλές που διατυπώνονται, είναι η κατάρριψη των απόψεων που υποστηρίζουν ότι ζούμε σε ένα σύστημα που το πάνω χέρι το έχουν πάρει οι «κερδοσκόποι» απέναντι στο «παραγωγικό κεφάλαιο». Είναι μια άποψη που υιοθετείται από κόμματα της ρεφορμιστικής αριστεράς στην Ευρώπη και αλλού, που υπόσχονται μια «αντινεοφιλελεύθερη» διαχείριση που θα απαλλάξει το σύστημα από τα καρκινώματα και τις υπερβολές. Όπως γράφει ο Π.Π αφού παραθέτει μια σειρά στοιχεία: *«...τίποτα δεν δικαιολογεί την υπόθεση για μια θεμελιακή μετάλλαξη του 'παραγωγικού' καπιταλισμού σε 'καπιταλισμό του καζίνο'. Αντιθέτως, αυτό που υποδηλώνεται είναι η επιστροφή, από ορισμένες απόψεις, του καπιταλισμού στα δεδομένα του 1920-1930»*.

Ωστόσο το γενικό αποτέλεσμα είναι άνισο. Θα χρειαζόταν περισσότερος χώρος για να ασχοληθούμε με τις πτυχές της ανάλυσης του βιβλίου που αφορούν πχ τις αιτίες της μεταπολεμικής άνθισης του καπιταλισμού ή τον νόμο της αξίας και το «μηχανισμό» της τάσης του συστήματος προς την κρίση. Ο τίτλος του βιβλίου αναφέρεται στη «γέννηση του ολοκληρωτικού καπιταλισμού». Όταν ο Π.Π προσπαθεί να διατυπώσει τι είναι αυτό που γεννιέται, η ανάλυση γίνεται προβληματική από πολλές απόψεις.

Ο όρος ολοκληρωτικός καπιταλισμός *«παραπέμπει λιγότερο στο αγγλικό 'totalitarian capitalism' που υπονοεί τον πολιτικό ολοκληρωτισμό και περισσότερο στο 'total' ή 'global capitalism' δηλαδή στην έννοια του 'καθολικού' καπιταλισμού»*. Αυτή η «καθολικότητα» είναι κάτι καινούργιο, υποστηρίζει ο Π. Παπακωνσταντίνου, επειδή *«Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής επεκτείνεται σχεδόν ολοκληρωτικά, εις βάρος των προκαπιταλιστικών σχέσεων, στα μητροπολιτικά κέντρα και γίνεται κυρίαρχος, έστω με ιδιόμορφα χαρακτηριστικά, στις χώρες της περιφέρειας»*. (σελ. 365)

Ο καπιταλισμός είναι «παγκόσμιο» σύστημα τουλάχιστον από τις αρχές του 20ου αιώνα. Ποιες είναι οι προκαπιταλιστικές σχέσεις που υποτίθεται ότι καταργούνται με την ανάδυση του ολοκληρωτικού καπιταλισμού και μάλιστα στα «μητροπολιτικά κέντρα»;

Αν ο συγγραφέας εννοεί τις κοινωνικές σχέσεις στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ με κέντρο τη Ρωσία, θα έπρεπε να εξηγήσει ποιοι ήταν οι νόμοι κίνησης αυτού που *«διαμορφώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '20....ένας ιδιόμορφος, εκμεταλλευτικός και καταπιεστικός κοινωνικός σχηματισμός, εγκλωβισμένος σε νεκρό σημείο...»* (σελ. 374). Να εξηγήσει δηλαδή σε τι συνίστατο ο εκμεταλλευτικός τους χαρακτήρας.

Αν με «προκαπιταλιστικές σχέσεις» εννοεί το δημόσιο τομέα ή το λεγόμενο «κράτος πρόνοιας» τότε η ανάλυση ισορροπεί επικίνδυνα στα όρια του ρεφορμισμού. Ο κρατικός τομέας της οικονομίας, δεν ήταν μια μη-καπιταλιστική νησίδα που τώρα υφίσταται την επιδρομή μιας νέας «πρωταρχικής συσσώρευσης» του κεφαλαίου (όπως ισχυρίζεται ο Χάρβι για παράδειγμα). Λειτουργούσε, και παρά τη φιλολογία περί «λιγότερου κράτους» συνεχίζει να λειτουργεί, για να εξασφαλίσει την αναπαραγωγή του κεφαλαίου και τις ανταγωνιστικές του ανάγκες.

Το πρόβλημα με μια τέτοια ανάλυση του σύγχρονου καπιταλισμού είναι ότι κινδυνεύει να αφήνει ανοιχτή τη πίσω πόρτα για απόψεις που καταδικάζει. Για παράδειγμα, ένα από τα γνωρίσματα της

«τάσης προς τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό» σύμφωνα με τον Π.Π είναι και ότι *«με την αξιοποίηση της τρίτης τεχνολογικής επανάστασης ενισχύεται η τάση για ολοκληρωτική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο για το σφετερισμό όλων των σωματικών, πνευματικών και ψυχικών δυνάμεων των εργαζομένων με τη διάλυση κάθε ορίου μεταξύ εργασίας και ελεύθερου χρόνου...»* (365-6). Είναι σαν να βάζει απλά αρνητικό πρόσημο εκεί που ο Νέγκρι και ο Χαρντ βάζουν θετικό όταν μιλάνε για την κατάρρευση του νόμου της αξίας και τις δημιουργικές δυνάμεις του «πλήθους» στην «Αυτοκρατορία».

Αυτός ο κίνδυνος γίνεται πιο «ορατός» με διατυπώσεις όπως η εξής: *«Το κεφάλαιο τείνει, με το συνδυασμό οικονομικής και εξωοικονομικής βίας, όχι μόνο να ενσωματώσει ιδεολογικά, αλλά και να υπονομεύσει συστηματικά, ει δυνατόν και να διαλύσει, ουσιαστικά, κάθε μορφή οργάνωσης της μισθωτής εργασίας (συνδικάτα, κόμματα). Ιδανική κατάσταση πραγμάτων για τον μέχρι τα άκρα 'ευλύγιστο' και δομικά αποσταθεροποιημένο καπιταλισμό της εποχής μας θα ήταν η μετατροπή της μισθωτής εργασίας σε ένα ασπόνδυλο σώμα μοναχικών ατόμων-πωλητών εργατικής δύναμης»*. (σελ 367).

Προφανώς ο Π.Π δεν ισχυρίζεται ούτε ότι το σύστημα έχει φτάσει σε αυτό το σημείο, ούτε ότι είναι μοιραίο ότι θα φτάσει. Αντίθετα υποστηρίζει ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός *«έχει δημιουργήσει για πρώτη φορά σε τέτοια ποιότητα τις υλικές προϋποθέσεις της σοσιαλιστικής ανατροπής»*. (σελ. 377).

Επιμένει, σε αυτή την κατεύθυνση, ότι η αντικαπιταλιστική Αριστερά πρέπει να αποφύγει δυο κινδύνους. Ο πρώτος να μετατραπεί σε *«τελευταίο βαγόνι της σοσιαλφιλελεύθερης Κεντροαριστεράς»* και ο άλλος *«ο επαναστατικός τελεσιγραφισμός, που θεωρεί πως ό,τι είναι 'ξεπερασμένο' για την αυτόκλητη πρωτοπορία, είναι αυτομάτως ξεπερασμένο και για τις λαϊκές μάζες»*. (σελ. 380).

Σωστές επισημάνσεις. Είναι πραγματικά κρίμα που ο συγγραφέας δεν δίνει συγκεκριμένα παραδείγματα, σε συγκεκριμένες πολιτικές μάχες που έχουν διεξαχθεί ή διεξάγονται αυτά τα χρόνια για το πώς βλέπει η νέα αντικαπιταλιστική Αριστερά όχι μόνο να αποφεύγει αυτούς τους κινδύνους αλλά και να ανοίγει δρόμους προς τα εμπρός *«να τη μετασχηματίζει σε αποτελεσματική πολιτική γραμμή»*.

Ως προς αυτό το σημείο, οι γενικές παρατηρήσεις στο τέλος του βιβλίου, είναι μάλλον χαμήλωμα του πήχη για τον ορίζοντα που ανοίγεται μπροστά στο κίνημα σήμερα. *«Η άμεση γενική πολιτική επιδίωξη του ενιαίου μετώπου της μισθωτής εργασίας»* είναι η *«δημοκρατική ανατροπή των ολιγαρχικών-απολυταρχικών τάσεων του συστήματος»*. Αυτό *«σημαίνει μια ολόκληρη περίοδο αγώνων για την επιβολή των κοινωνικά αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα προστατεύουν την εργασία, τη δημοκρατία, την ειρήνη και τον πολιτισμό, από τους πραγματικούς κινδύνους μιας δραματικής οπισθοδρόμησης και θα διαμορφώσουν ένα πιο ευνοϊκό πεδίο πάλης για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό που δεν θα είναι, βέβαια, ιστορικό μονόπρακτο, αλλά μακρά διαδικασία»*.

Η άποψη ότι ο «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» είναι κάτι που ανήκει στο μακρινό μέλλον και ότι το «εφικτό» σήμερα είναι «κοινωνικά αναγκαίες μεταρρυθμίσεις» προφανώς και δεν μπορεί να είναι η προοπτική της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Μπορεί να έχει μια πολύ διαφορετική στρατηγική: να δώσει τα πάντα για να νικήσουν οι αγώνες του σήμερα, για να μην περάσουν οι επιθέσεις του κεφαλαίου στο ασφαλιστικό, στη παιδεία για παράδειγμα, ενωτικά με όλες τις δυνάμεις που είναι διατεθειμένες να παλέψουν για αυτά. Η νίκη σ' αυτές τις μάχες ανοίγει τη συζήτηση για το «μετά». Και το μετά, είναι η επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού και το χτίσιμο μιας κοινωνίας των εργατικών συμβουλίων.

Σίγουρα, αυτή η προοπτική δεν στηρίζεται σε έτοιμες συνταγές από το παρελθόν. Η συζήτηση έχει ανοίξει και κάθε μάχη του κινήματος τη τροφοδοτεί με νέα στοιχεία. Από αυτή την άποψη το βιβλίο είναι μια συμβολή σε αυτή την συζήτηση έστω κι αν πολλές από τις απόψεις που υποστηρίζει είναι λάθος.

Λέανδρος Μπόλαρης

Οχι μόνο διαμαρτυρία

Charles Tilly
Κοινωνικά κινήματα 1768-2004
Τιμή: 20 ευρώ
406 σελίδες
Εκδόσεις Σαββάλας

Σκεφτείτε ένα οποιοδήποτε γνωστό κοινωνικό κίνημα: για παράδειγμα το αντιπολεμικό κίνημα. Το κίνημα περιλαμβάνει τη διατύπωση συλλογικών διεκδικήσεων, όπως π.χ. η αντίθεση στον πόλεμο στο Ιράκ, η υποστήριξη στην ιρακινή αντίσταση, η αντίθεση στην ελληνική συμμετοχή, η αντίθεση στην αύξηση των εξοπλισμών την υιοθέτηση μιας σειράς μορφών πολιτικής δράσης, όπως η δημιουργία οργανώσεων (π.χ. η Συμμαχία Σταματήστε τον πόλεμο), η διοργάνωση εκδηλώσεων, συζητήσεων, συλλαλητηρίων και πορειών, η έκδοση αφισών και προκηρύξεων κλπ και τέλος μια σειρά επιδείξεων, όπως κονκάρδες, πλακάτ, πανώ, συνθήματα, συλλογή υπογραφών κλπ. Όλα αυτά είναι πολύ οικεία και λίγο πολύ δεδομένα. Δεν ήταν όμως πάντα έτσι τα πράγματα, και αυτό το βιβλίο εξετάζει την καταγωγή και την εξέλιξη των κοινωνικών κινημάτων. Ο συγγραφέας είναι από τους πιο γνωστούς μελετητές διεθνώς της ιστορικής κοινωνιολογίας, που θεωρεί ότι για να καταλάβουμε τα κοινωνικά φαινόμενα είναι απαραίτητη η ιστορική σκοπιά.

Ο Τίλλυ δείχνει ότι τα κοινωνικά κινήματα ως συνδυασμός πολιτικού προγράμματος, πολιτικής οργάνωσης και επίδειξης γεννήθηκαν στα τέλη του 18ου αιώνα. Το κίνημα για την επέκταση του εκλογικού δικαιώματος στη Βρετανία, το κίνημα για την ανεξαρτησία στην Αμερική, και το κίνημα για την κατάργηση της δουλείας στις δύο αυτές χώρες δημιούργησαν για πρώτη φορά το συνδυασμό προγράμματος, οργάνωσης και επίδειξης που μας είναι γνωστός, και που σύντομα υιοθετήθηκε από άλλα κοινωνικά κινήματα (εργατικό κίνημα, γυναικείο κίνημα κλπ) και γενικεύτηκε παγκόσμια. Διεκδικήσεις, δράση και επίδειξη υπήρχαν φυσικά σε όλες τις ταξικές κοινωνίες από πολύ παλιά. Συνήθως όμως ήταν ενστικτώδεις αντιδράσεις στις πράξεις του κράτους ή της άρχουσας τάξης και δεν είχαν σταθερότητα, ούτε οργανωτική δομή. Πολλές φορές έφταναν μέχρι τη σύγκρουση ή την εξέγερση, αλλά δεν είχαν τη δυνατότητα της συνεχής παρουσίας και οργάνωσης. Αυτό όμως άλλαξε από τον 18ο αιώνα και εξής. Τα κοινωνικά κινήματα δεν ήταν απλά

αντιδράσεις, αλλά έπαιρναν την πρωτοβουλία διεκδικώντας αλλαγές στη βάση ενός προγράμματος αιτημάτων.

Τα κοινωνικά κινήματα διεκδίκησαν, και σε σημαντικό βαθμό επέβαλλαν, όχι μόνο το δικαίωμα να εκφράζονται δημόσια και να αμφισβητούν τις επιλογές της κυβέρνησης ή των ισχυρών, αλλά και την υποχρέωση των κυβερνήσεων να ακούν και να αντιμετωπίζουν αυτά τα αιτήματα. Το πρόγραμμα και οι αλλαγές δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν με βάση την αυθόρμητη αντίδρασηα απαιτούσαν οργάνωση και σταθερή συμμετοχή από μεγάλες μάζες ανθρώπων, που για πρώτη φορά έμπαιναν με τέτοιο τρόπο στην ιστορία.

Ένα σημαντικό μέρος του βιβλίου αφιερώνεται στο παρόν και το μέλλον των κοινωνικών κινημάτων. Ο Τίλλυ εξετάζει σε τι βαθμό οι αλλαγές στα μέσα επικοινωνίας (ίντερνετ, κινητά κλπ) αλλά και η διεθνοποίηση των κινημάτων, με διαδηλώσεις όπως αυτή της Γένοβας, έχουν αλλάξει τη μορφή, τις διεκδικήσεις και το είδος του κόσμου που συμμετέχει στα κοινωνικά κινήματα. Η απάντηση που δίνει είναι στη σωστή κατεύθυνση, καθώς βρίσκει ότι οι αλλαγές στα μέσα επικοινωνίας συνήθως απλά επιτείνουν τις επαφές ανάμεσα στις οργανώσεις και τις ομάδες που ήδη είχαν σχέσεις, ενώ η διεθνοποίηση των κινημάτων εξακολουθεί να στηρίζεται σε τεράστιο βαθμό στη δυναμικότητα και την οργάνωση των κινημάτων σε εθνικό επίπεδο.

Ίσως το πιο απογοητευτικό μέρος του βιβλίου είναι η απουσία συζήτησης για τα επιτεύγματα και τη στρατηγική των κοινωνικών κινημάτων. Ο αναγνώστης που περιμένει να μάθει τι πέτυχαν οι αγώνες των κοινωνικών κινημάτων ή με ποια στρατηγική θα πρέπει να προχωρήσουν, θα βρει εξαιρετικά λίγα πράγματα σ' αυτό το βιβλίο. Παρόλα αυτά, η παρουσίαση της καταγωγής και εξέλιξης των κοινωνικών κινημάτων είναι χρήσιμη και αξίζει να διαβαστεί.

Κώστας Βλασόπουλος

